

Uvodnik / Introductory note

- Marin Mrklić, odvjetnik, dopredsjednik HOK-a i predsjednik Odvjetničkog zbora
Splitsko-dalmatinske županije 2
*Marin Mrklić, attorney-at-law, vice president of CBA and president of CBA's
Splitsko-Dalmatinska County chapter*

Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association

- Donacija Dječjoj bolnici Srebrnjak i Klinici za dječje bolesti u Klaićevoj ulici 4
Two children's hospitals in Zagreb receive donations from CBA

Članci i rasprave / Articles and discussions

- Ana Garačić: Pojedine odredbe II. Novele Kaznenog zakona 5
Ana Garačić: On some provisions of the second update to the Criminal Code
- Nives Grubišić Đogić: Nasljeđivanje u Europskoj uniji 16
Nives Grubišić Đogić: Inheritance in the European Union
- mr.sc. Šime Pavlović: Počiniteljstvo, poticanje i pomaganje u Kaznenom zakonu 22
Šime Pavlović, LL.M: Perpetration, aiding and abetting in the Criminal Code
- Ivica Crnić: Ponešto o stanju hrvatskih građanskih postupovnih propisa 28
Ivica Crnić: Some thoughts on the state of Croatia's civil procedure legislation
- Višnja Drenški Lasan: Novine u postupku odlučivanja o dopuštenosti 35
ustavne tužbe - *ratione personae*
*Višnja Drenški Lasan: Novelty in the process of deciding on the admissibility
of a constitutional complaint - ratione personae*

Engleski za odvjetnike / English for Lawyers

- Kolokacije u jeziku prava: Je li engleski naziv za stečaj bankrotcy ili insolvency? 38
Collocations in the language of law : Bankruptcy or insolvency?

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for lawyers

- Česti izrazi u jeziku prava 40
Common expressions in the language of law

Iz Europske unije / From the EU

- Praktični savjeti odvjetnicima za Opći sud Europske unije 42
Practical guidance for lawyers appearing before the EU General Court

Prisege / Oaths

- Prisege dane 16. prosinca 2015. 48
Oaths taken on 16 December 2015
- Prisege dane 27. siječnja 2016. 50
Oaths taken on 27 January 2016

In memoriam / Obituaries

- Ljerka Rajić, Mate Vučica, Alojzije Fiuri, Mario Carnelutti, Mirjana Borić 52

Marin Mrklić

odvjetnik,
dopredsjednik
HOK-a i predsjednik
Odvjetničkog zbora
Splitsko-dalmatinske
županije

Poštovane kolegice i kolege,

kako nam se približavaju XXXIV. Dan hrvatskih odvjetnika, 17. i 18. ožujka 2016., tako me to ponukalo da vas podsjetim na važnost događaja koji je postao prigoda za razmjenu mišljenja i razgovore o bitnim temama za hrvatsko odvjetništvo, pravosudni sustav i vladavinu prava.

Odvjetnički zbor Zagreb još je 31. svibnja 1982. godine organizirao prvi Dan hrvatskih odvjetnika, a već iduće godine ponovno je bio održan, već u ožujku. Mjesec ožujak nije bio izabran slučajno, već zbog toga što je u ožujku davne 1872. osnovan Prvi odvjetnički zbor u Zagrebu, te istodobno i u Osijeku. Glavni motivi za organizaciju Dana hrvatskih odvjetnika bili su reafirmacija odvjetništva u Zagrebu i Hrvatskoj, te podizanje ugleda i položaja od-

vjetništva u društvu. Od samog početka odvjetnici su nastojali da taj dan ne bude samo tijesno vezan za odvjetnički stalež, nego da bude posvećen cjelokupnom pravosuđu, kao doprinos rješavanju zajedničkih problema. Godine 1991. manifestacija prerasta zagrebačke okvire i prelazi u nadležnost Hrvatske odvjetničke komore, te se od tada zove Dan hrvatskih odvjetnika. U okviru svakog Dana odvjetnika posebno su bili značajni okrugli stolovi posvećeni aktualnim temama koje su bile od interesa za odvjetništvo i za cjelokupno pravosuđe, pravnu struku i pravnu državu. Teme okruglih stolova uvijek su bile važne i aktualne – od one prve, održane 18. ožujka 1983., čiji je naziv bio “Sadašnji trenutak i perspektiva odvjetništva”, preko onih koje su uslijedile i govorile o položaju oštećenika, javnom informiranju, ekologiji, upravi, perspek-

ODVJETNIK 1-2/2016.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 1 - 2 2016., god. 89.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 1 - 2 2016, annual file 89

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeve 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Mladen Klasić, Maroje Matana, Ingrid Mohorović-Gjanković, Leo Andreis, Marijan Hanžeković, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Igor Hrabar, mr. Šime Pavlović, Ivica Crnić, Mario Janković, Boris Jukić, Atila Čokolić – odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog

prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Fotografija na naslovnici časopisa preuzeta je uz dopuštenje sa stranice curia.europa.eu.

tivi odvjetništva, novom pravnom sustavu, ratnim zločinima, pravima manjina i brojnim drugima.

Ovogodišnja tema Dana hrvatskih odvjetnika je "Pristup odvjetničkoj službi", a bavit će se svim aspektima, od završetka studija prava do upisa u Imenik odvjetnika HOK-a. Na Danu hrvatskih odvjetnika tradicionalno sudjeluju ugledni pravni stručnjaci iz Hrvatske i inozemstva.

Ove godine će se obilježiti i šezdeseta godina smrti dr. Ive Politea, najznačajnijeg hrvatskog odvjetnika i prvog predsjednika nacionalne hrvatske odvjetničke komore, koji je bio i proglašen doživotnim počasnim nacionalnim potpredsjednikom Međunarodne unije odvjetnika, a bio je i autor Kodeksa odvjetničke etike Međunarodne unije odvjetnika.

Važno je podsjetiti da je osnivanje Hrvatske odvjetničke komore, kao nacionalne komore omogućeno 1929. godine Zakonom o odvjetnicima/advokatima u Kraljevini Jugoslaviji, a hrvatska je komora nastala ujedinjenjem triju regionalnih komora. Odvjetnici u Hrvatskoj, ali i na području bivše Jugoslavije, uspjeli su održati svoju nezavisnost i slobodu nakon Drugoga svjetskog rata, usprkos tome što je odvjetništvo često bilo predmetom sumnji komunističkog režima, a bilo je i povremenih pokušaja da se odvjetnike i odvjetničke komore podvrgne državnom nadzoru. Unatoč tome odvjetnici u Hrvatskoj, a i u drugim republikama bivše Jugoslavije, imali su jedinstven položaj u cijeloj istočnoj Europi, te su uspjeli izboriti samostalnost i neovisnost, a bili su organizirani kao republičke komore, povezane u savez komora na državnom nivou. Hrvatska odvjetnička komora, bolje rečeno odvjetnici iz Hrvatske, nikada nisu zaboravili važnost zajedništva i izgradnje dobrih odnosa s odvjetnicima u svijetu. Tako su hrvatski odvjetnici među osnivačima Međunarodne unije odvjetnika (Union Internationale des Avocats), najstarije svjetske odvjetničke organizacije. Još 1936. godine u Dubrovniku je održan 5. Kongres UIA-e, a 41 godinu kasnije u Zagrebu je održan 27. Kongres te organizacije. Veliki broj hrvatskih odvjetnika dao je svoj pečat svjetskoj odvjetničkoj organizaciji,

a posebno treba istaknuti dr. Aurela Krstulovića, odvjetnika u Zagrebu, koji je bio predsjednik UIA-e.

Hrvatska odvjetnička komora, kao samostalna komora, postala je članicom UIA-e 1992. godine, a članica je i International Bar Association (IBA), Vijeća odvjetničkih komora EU-a (CCBE), te održava dobre kolegijalne i prijateljske odnose s brojnim odvjetničkim komorama diljem svijeta.

Sada, kad smo se podsjetili kako se naša Komora razvijala kroz razdoblje od gotovo 150 godina, te na kraju izborila svoju samostalnost i neovisnost u Republici Hrvatskoj i postala nezaobilazni segment hrvatskog pravosuđa, čiji je praktički sastavni dio, s ponosom moramo gledati i na dugogodišnju tradiciju održavanja Dana hrvatskih odvjetnika, i što više participirati, kako u pripremi tako i u aktivnom sudjelovanju u tom događanju.

Primjećuje se da veliki broj kolegica i kolega bez velikog interesa gleda na skoro sva događanja u našoj Komori, što je šteta, jer bez zajedničkog rada za našu Komoru, koja je osnova postojanja odvjetništva u Hrvatskoj, bez volonterskog pristupa radnim zadacima u ime Komore i svih njenih članova, teško će se održati kvaliteta i napredak u radu organa Komore, a sve je konačno isključivo u interesu svakog pojedinog odvjetnika i odvjetništva u cjelini.

Konačno, smatram da je odvjetništvo najljepše zanimanje na svijetu. Treba ga voljeti, treba se za njega brinuti, treba se doživotno educirati, a posebno poštovati Kodeks odvjetničke etike, kako prema strankama, državnim institucijama, a posebno među nama samima.

Nadam se da će ovih mojih nekoliko uvodnih redaka, koje sam napisao s velikim zadovoljstvom, jer mi je pružena ta čast, utjecati na poštovane kolegice i kolege da promisle i pokušaju barem malo slobodnog vremena utrošiti u interesu naše Komore, a sve u svrhu boljeg funkcioniranja odvjetništva u sklopu pravosudnog sustava Republike Hrvatske.

Donacija Dječjoj bolnici Srebrnjak i Klinici za dječje bolesti u Klaićevoj ulici

Slijeva nadesno: Hrvoje Bićan, predsjednik Nadzornog odbora Hrvatske odvjetničke komore, dr. Boro Nogalo, ravnatelj Dječje bolnice Srebrnjak, Robert Travaš, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore, dr. Zoran Bahtijarević, sanacijski upravitelj Dječje bolnice u Klaićevoj ulici i Josip Šurjak, predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb

Odvjetnički zbor Zagreb odlučio je ove godine, u prigodi Božića i Nove godine, umjesto poklona djeci svojih članova, donirati uređaje potrebne Dječjoj bolnici Srebrnjak i Klinici za dječje bolesti Zagreb u Klaićevoj.

Tako je za Dječju bolnicu Srebrnjak kupljen elektrokirurški generator s kolicima, vrijedan 64.865,63 kuna s PDV-om, a za Kliniku za dječje bolesti u Klaićevoj ku-

pljeni su temperaturna sonda s potrošnim materijalom i monitor za praćenje vitalnih parametara u ukupnoj vrijednosti od 32.362,50 kuna s PDV-om.

Odvjetnički zbor Zagreb već tradicionalno, svake godine šalje i pakete sa slatkišima Centru za rehabilitaciju Zagreb – Orlovac II, kao i djeci bez roditelja koja se nalaze kod sestara Karmelićanki u Kući sv. Terezije od malog Isusa.

Pojedine odredbe

II. Novele Kaznenog zakona

1. Uvod

Novi Kazneni zakon (KZ/11), nakon što je donesen, objavljen je u "Narodnim novinama" koncem 2011. godine, a u članku 387. KZ-a propisano je da se primjenjuje od 1. siječnja 2013., iz čega proizlazi da je vakacijsko razdoblje oko godinu dana, što je primjerena duljina za tako značajan, opsežan i složen Zakon. Međutim, prije samog stupanja na snagu KZ/11, donesena je njegova I. Novela, koja je objavljena u "Narodnim novinama" 21. prosinca 2012., i koja je također stupala na snagu 1. siječnja 2013. kada i sam Zakon. Izmjene Kaznenog zakona koje su učinjene I. Novelom nisu bile ni male ni nomotehničke, nego je ta Novela imala ukupno 94 članka, s tim da su se 92 članka odnosila na izmjene Zakona, u članku 93. ovlašten je Odbor za zakonodavstvo Hrvatskoga sabora izraditi pročišćeni tekst Kaznenog zakona, a u članku 94. propisano je da će Zakon biti objavljen u "Narodnim novinama", i da stupa na snagu 1. siječnja 2013. godine.

Kao što vidimo, u novom Kaznenom zakonu još je prije njegova stupanja na snagu izmijenjena gotovo jedna četvrtina odredbi, za što je ostavljeno vakacijsko razdoblje od desetak dana, uključujući blagdane u zadnjem tjednu godine na izmaku, što se ni u kom slučaju ne može smatrati primjerenim razdobljem, jer je izmijenjen tako veliko broj odredbi zakona koji do tada još uopće nije bio u primjeni.

Nakon nešto manje od jedne i pol godine ponovno se pristupa izmjeni Kaznenog zakona donošenjem II. Novele koja je objavljena u "Narodnim novinama" 22. svibnja 2015., a stupila je na snagu osmoga dana od dana objave.

Ta Novela ima ukupno 78 članaka, što znači da je I. i II. Novelom izmijenjeno i dopunjeno gotovo polovinu članaka Zakona, a kako je izmjenom članka 87. KZ-a, kojom su propisane neodređene vrijednosti, izbjegnuto mijenjanje niza članka u kojima su one zakonsko biće kaznenog djela, ovim je dvjema novelama ustvari izmijenjeno i dopunjeno više od polovine članaka novog Kaznenog zakona.

Nekoliko dana nakon stupanja na snagu, II. Novela Kaznenog zakona je ispravljena, a ispravak je objavljen u "Narodnim novinama" od 3. lipnja 2015.

2. Pojedine izmjene iz II. Novele Kaznenog zakona

Na ovom ćemo se mjestu osvrnuti samo na neke od najznačajnijih izmjena i dopuna Kaznenoga zakona koje je donijela njegova II. Novela i ispravak te Novele.

2.1. Produljeno kazneno djelo

Produljeno kazneno djelo prvi put uneseno je u Kazneni zakon 1997. godine, no sudska praksa poznavala ga je i primjenjivala desetljećima ranije uz mnoge poteškoće koje su se javljale, a potom uspješno ili manje uspješno otklanjale. Neki teoretičari, a i praktičari kaznenog prava, smatraju da je produljeno kazneno djelo fikcija koja nije prihvatljiva, a iskonstruirana je samo zato da bi se izbjegla primjena odredaba o stjecaju kaznenih djela. Oni smatraju, da su konstrukcijom produljenog kaznenog djela njegovi počinitelji privilegirani, jer im se za više počinjenih kaznenih djela odmjerava samo jedna kazna. Drugi pak opravdavaju njegovo postojanje, jer se njime izbjegava utvrđivanje pojedinačnih ka-

Piše
Ana Garačić

.....
sutkinja Vrhovnog suda
Republike Hrvatske

zni kada počinitelj ostvari veliki broj istih ili istovrsnih kaznenih djela.

Novi Kazneni zakon (KZ/11) u stavku 1. članka 52. propisuje što je produljeno kazneno djelo ostvareno onda kada počinitelj s namjerom izvrši više odvojenih radnji u prirodnom smislu kojima se ostvaruju bića istog ili istovrsnih kaznenih djela, ako one, s obzirom na svoju prostornu i vremensku povezanost, čine jedinstvenu cjelinu u pravnom smislu. Ta je odredba većim dijelom podudarna s onom iz članka 61. stavka 1. KZ/97.

U članku 52. stavku 2. KZ/11, zakonodavac je isključio da se kaznena djela koja predstavljaju napad na život, tijelo, spolnu ili druge slobode osobe, mogu pravno označiti kao produljena, međutim sudska praksa za većinu nabrojanih kaznenih djela, kod kojih je uz povredu imovine dolazilo i do povrede nekih osobnih vrijednosti, nije pravo označavala kao produljena nego je počinitelj odgovarao za stjecaj, premda KZ/97 tu odredbu nije imao.

Odredba iz stavka 3. članka 52. KZ/11 djelomice odgovara odredbi iz članka 61. stavka 3. KZ/97, a njome je propisano kako pravno označavamo produljeno kazneno djelo ako je sastavljeno od više istovrsnih kaznenih djela (ne istih) te kako određujemo kaznu, pa se navodi da se u tom slučaju kazna počinitelju odmjerava prema kazni propisanoj za najteže djelo iz toga niza.

Članak 3. ZID KZ-a (NN, 56/15 od 22. svibnja 2015.), II. Novelom u članku 52. iza stavka 3. dodaje se novi stavak 4. kojim je propisano da ukoliko počinitelj radnjama navedenim u stavku 1. članka 52. ostvari obilježja više istih kaznenih djela, produljeno kazneno djelo će se pravno označiti uzimajući u obzir zbroj vrijednosti svih stvari, imovinskih prava i koristi pribavljenih odvojenim radnjama.

Predlagatelj u obrazloženje dopune novog stavka 4. članka 52. KZ-a navodi da *ukoliko se kazneno djelo protiv imovine sastoji od većeg broja odvojenih radnji, pri čemu se svakom pojedinom radnjom pribavljaju stvari, imovinska prava ili imovinska korist male vrijednosti, prema važećem zakonskom rješenju djelo se tretira, primjerice, kao produljeno*

privilegirano kazneno djelo krađe (članak 228. stavak 2.) ili produljeno privilegirano kazneno djelo prijevare (članak 236. stavak 3.). To je stoga što se kod imovinskih kaznenih djela kod kojih kvalifikacija ovisi o vrijednosti stvari, imovinskog prava odnosno imovinske koristi, relevantnom uzima vrijednost navedenih ostvarenih svakom pojedinom radnjom. Što je točno, međutim zbrajanjem iznosa kod npr. sitne krađe isključuje se mogućnost stjecaja tih kaznenih djela.

Nastavno se predlagatelj u obrazloženju poziva na *poteškoće oko dokazivanja kaznenih djela koja se progone po privatnoj tužbi jer policija u tim slučajevima nije dužna poduzeti mjere iz članka 207. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku.* To je također točno, međutim u tom slučaju čini nam se da je trebalo mijenjati procesni zakon, a ne materijalni, jer su poteškoće kod dokazivanja jednake kod svih kaznenih dijela koja se progone po privatnoj tužbi, a ne samo kod imovinskih kaznenih dijela sitne krađe, prijevare, utaje i dr., a osim toga, odredba stavka 4. članka 52. KZ-a ne odnosi se samo na ta "sitna" kaznena djela nego na sva ista kaznena djela ako postoje uvjeti za primjenu produljenog kaznenog djela.

Uzimajući u obzir raniju sudsku praksu, ova će dopuna, dodavanjem novog stavka 4. u članak 52. KZ-a, otvoriti niz nedoumica, a ovdje ćemo navesti ćemo samo neke od njih.

- Davno se u sudskoj praksi raspravljalo o problemima produljenoga kaznenoga djela i mogućnosti da se kaznena djela koja su sitna, zbog svoje brojnosti pravno označi po težoj pravnoj oznaci, no to, čini nam se, opravdano nije prihvaćeno, jer bi značilo da se ta djela ne mogu ostvariti u stjecaju, pa je o tome Vrhovni sud donio i pravno shvaćanje, premda u to vrijeme produljeno kazneno djelo nije uopće bilo propisano u Kaznenom zakonu, ali je u praksi sudova primjenjivano. To pravno shvaćanje je glasilo:

Iz više krivičnih djela sitne krađe, prijevare ili utaje ne može se konstruirati produljeno krivično djelo krađe, prijevare ili utaje zbrajanjem iznosa pribavljene koristi iz pojedinih sitnih djela iako ukupan iznos te koristi pre-

lazi 50.000 dinara. Ako su sitna djela krađe, utaje ili prevare, kojima je pribavljena protu-pravna imovinska korist preko 50.000 dinara, izvršena u takvom vremenskom kontinuitetu da predstavljaju jednu prirodnu cjelinu, radit će se o produljenom krivičnom djelu sitne krađe, prijevare ili utaje. (Pravno shvaćanje Saveznog suda, republičkih, odnosno pokrajinskih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 17. i 18. svibnja 1988.)

- Sljedeći problem koji se može pojaviti je kod obnove kaznenoga postupka. Kada npr. sud prihvati obnovu kaznenoga postupka za neke od radnji koje ulaze u sastav produljenog kaznenoga djela koje je pravno označeno u stavku 4. članka 52. KZ/11, hoće li se obnova morati dopustiti i za sve druge radnje koje ulaze u sastav produljenoga kaznenoga djela, a čija teža prava oznaka proističe iz zbroja vrijednosti stvari, imovinskih prava i koristi probavljenih odvojenim radnjama.

O tome je već bilo rasprave, pa je 1965. godine donesen i zaključak koji glasi:

U slučaju kad se razlozi zbog kojih je dopušteno ponavljanje krivičnog postupka (čl. 380. ZKP) ne odnose na sve već sam o na neke radnje iz okvira produženog krivičnog djela, postupak će se po pravilu ograničiti samo na te sporne radnje. Međutim, ako dokazi koji su u toku postupka izvedeni idu u korist osuđenom u tom smislu da mogu biti od utjecaja i na osudu za ostale radnje od kojih je sastavljeno produženo krivično djelo, onda će se postupak moći proširiti i na te radnje s obzirom da je u pitanju jedinstveno krivično djelo. Ako sud nađe da je ponavljanje osnovano, presudom će djelomično staviti izvan snage raniju pravomoćnu presudu, te učinioca oglasiti krivim i za novo utvrđenu radnju, odnosno izreći da se učinilac ne oglašava krivim za radnju za koju je ranije bio osuđen, pa će onda utvrditi pravnu kvalifikaciju djela i izreći novu kaznu za cjelokupno produženo krivično djelo u novo utvrđenom obimu. (Zaključci savjetovanja sudaca krivičnog vijeća Vrhovnog suda Jugoslavije i krivičnih odjela republičkih vrhovnih sudova 7. do 9. prosinca 1965.)

- Odredba članka 52. stavka 4. KZ/11, kako

je II. Novelom formulirana, ne odnosi se samo na "sitna" kaznena djela (kako je u obrazloženju prijedloga navedeno), nego na sva kaznena djela ako su ispunjeni uvjeti iz članka 52. stavka 1. KZ-a.

Takav primjer već imamo u novijoj sudskoj praksi, u jednoj presudi na temelju sporazuma stranaka za koji je sporazum Vrhovni sud rekao da nije zakonit u dijelu odluke o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom, zbog čega sud prvog stupnja takav sporazum nije mogao prihvatiti, jer je imovinska korist bila pribavljena različitim fizičkim osobama, a sud je takve zasebno pribavljene iznose od strane optuženika i drugih osoba međusobno zbrojio i tako došao do kvalificiranog oblika kaznenoga djela, jer je nakon toga dobio iznos kojim je pribavljena imovinske koristi znatna, a što nije mogao.

U odluci Vrhovnog suda ističe se: "U pravu je optuženik da sporazum stranaka nije zakonit u dijelu odluke o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom zbog čega sud prvog stupnja takav sporazum, u smislu čl. 361. st. 3. Zakona o kaznenom postupku – ("Narodne novine" br. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – odluka Ustavnog suda, 143/12, 56/13 – dalje u tekstu: ZKP/08), nije mogao prihvatiti. Naime, prema činjeničnom opisu kaznenog djela proizlazi da je optuženik, s ciljem da sebi i svojim zamjenicima pribavi znatnu imovinsku korist, iskoristio svoje ovlasti načelnika i naložio da se nepripadajuće naknade za rad u Općinskom vijeću isplaćuju njemu i njegovim zamjenicima tako da im je u inkriminiranom razdoblju (2002. – 2006. godina) ukupno isplaćen iznos od 71.000,00 kn. Iz navedenog činjeničnog opisa kaznenog djela uopće nije razvidno koliki je iznos naknade isplaćen pojedinim osobama, a što je odlučna okolnost ne samo u pogledu obaveze oduzimanja imovinske koristi od one osobe koja ju je faktički stekla, već i u pogledu pravne kvalifikacije kaznenog djela o kojem se ovdje radi. Stoga je takva izreka nerazumljiva te ju se ne može ispitati... (Iz odluke VSRH I Kž-Us-41/12-4 od 12. rujna 2013.)

- U stavku 4. članka 52. KZ/11 propisano je da se produljeno kazneno djelo pravno

kvalificira prema zbroju vrijednosti koje čine obilježje više istih (ne i istovrsnih) kaznenih djela.

To znači da ako počinitelj ostvari jedno produljeno kazneno djelo koje se sastoji od pet kaznenih djela krađe iz članka 228. stavak 1. KZ-a tako da svaki puta otuđi 10.000,00 (što je ukupno 50.000,00) kuna i još 20 kaznenih djela sitne krađe tako da svaki puta otuđi 700,00 (što je ukupno 14.000,00), otuđio je 64.000,00 kuna, međutim kako ovdje nije riječ o istim nego istovrsnim kaznenim djelima, iznosi se ne mogu zbrajati, pa bi taj počinitelj odgovarao za kazneno djelo krađe iz članka 228. stavka 1. KZ/11 u vezi s odredbom članka 52. stavka 3. KZ/11, prema najtežem djelu koje je u sastavu produljenog kaznenog djela, a to je produljeno kazneno djelo krađe za koje je propisana kazna zatvora do tri godine.

Međutim, ako bi npr. isti počinitelj ostvario 70 kaznenih djela sitne krađe i svaki puta otuđio 900,00 kuna, što ukupno iznosi 63.000,00 kuna odgovarao bi za krađu iz članka 228. stavka 3. KZ/11, jer je vrijednost ukradenih stvari velika, a za to je djelo propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Ovi izmišljeni primjeri (koji će se zasigurno jednom pojaviti i u sudskome spisu), ukazuju da bi odredbu članka 54. stavak 4. KZ-a, ako je već (nepotrebno) unesena u Kazneni zakon, trebalo vezati ne samo uz ista, nego uz istovrsna kaznena djela.

Zašto se zakonodavac odlučio na čak trostruko pooštrenje kaznene oštrice kada je riječ o sitnim djelima, ne možemo znati.

- Najprije je dvostruko povišio propisanu kaznu za sitnu krađu, prema članku 216. stavku 2. KZ/97 za sitnu krađu bila je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do šest mjeseci, a prema odredbi članka 218. stavak 2. KZ/11 propisana je kazna zatvora do jedne godine.
- Zatim, zbog jedinstvene primjene neodređenih vrijednosti obilježja na pojedina kaznena djela od strane svih sudova, Kazneni odjel Vrhovnoga suda na sjednici održanoj 27. prosinca 2012. donio je pravno shvaćanje da zakonsko obilježje "vrijednost

ukradene stvari mala" kod kaznenog djela krađe iz članka 228. stavka 2. KZ/11, postoji kad vrijednost ukradene stvari ne prelazi 2.000,00 kn. Prema odredbi članka 87. stavka 30. KZ/11 (II. Novela) propisano je da je mala vrijednost ona koja ne prelazi 1.000,00 kuna, što je ne samo dvostruko pooštrenje nego je to jedini slučaj u kojem II. Novelom nije prihvaćeno Pravno shvaćanje Kaznenog odjela Vrhovnoga suda o neodređenim vrijednostima koje su zakonsko obilježje kaznenog djela. Za teže oblike kaznenih djela do smanjenja iznosa neodređenih vrijednosti koje su zakonsko obilježje kaznenoga djela nije došlo, što bi bilo za očekivati.

- Osim toga izmijenjen je i članak 52. KZ/11 na način da je dopunjen stavkom 4. kojim je propisano zbrajanje vrijednosti svih stvari, imovinskih prava i koristi, istih kaznenih djela koje ulaze u sastav produljenog kaznenog djela.
- Za kaznene postupke u kojima su produljena kaznena djela pravno označena po KZ/97, a postupci još nisu okončani kod primjene blažeg zakona valja uspoređivati odredbe KZ/97, odredbe KZ/11 prije II. Novele i KZ/11 nakon II. Novele.

U takvoj pravnoj situaciji stara odredba članka 61. KZ/97 daleko je najpovoljnija za počinitelja.

Odredbe članka 52. KZ/11 prije II. Novele stroža je, jer u stavku 4. propisuje mogućnost izricanja kazne koja je za polovicu veća od gornje mjere kazne propisane za utvrđeno djelo, a povećan je i posebni minimum i posebni maksimum predviđene kazne.

Odredba o produljenom djelu nakon II. Novele je najstroža, jer u novom stavku 4. propisuje da ako se radnjama navedenim u stavku 1. ostvare obilježja više istih kaznenih djela, produljeno kazneno djelo pravno će se označiti uzimajući u obzir zbroj vrijednosti svih stvari, imovinskih prava i koristi pribavljenih odvojenim radnjama, a II. Novela istodobno je zadržala i odredbu o mogućnosti izricanja kazne koja je za polovicu veća od gornje mjere kazne propisane za utvrđeno djelo koja je sad propisan u stavku

5. članka 52. KZ/11.

- Daljnja poteškoća u primjeni odredbe članka 52. KZ/11 nakon II. Novele bit će određivanje voljne sastavnice, namjere počinitelja. Najprije moramo utvrditi da je riječ o više istih ili istovrsnih kaznenih djela između kojih postoji prostorna i vremenska povezanost, s tim da ti elementi na objektivnoj strani moraju biti ispunjeni kumulativno. Međutim, što znači prostorna i vremenska povezanost, u Zakonu nije definirano nego je to ostavljeno da sud utvrđuje od slučaja do slučaja.

Na subjektivnoj strani potrebno je utvrditi da je namjera počinitelja bila da ostvari obilježja niza istih ili istovrsnih kaznenih djela koja se pravno označavaju prema zbroju vrijednosti svih stvari, imovinskih prava i koristi pribavljenih odvojenim radnjama.

Neki autori smatraju da je za produljeno kazneno djelo potrebno utvrditi postojanje jedinstvene ili skupne namjere. To bi danas značilo da je potrebno utvrditi da je počinitelj već kod npr. prve krađe imao u planu nastaviti kriminalnu djelatnost tako dugo dok na kraju ne prisvoji određeni iznos, tako da se kazneno djelo pravno može označi prema zbroju svih vrijednosti.

Drugi pak smatraju da to nije potrebno, nego da treba utvrditi postojanje tzv. produljene ili nastavljene namjere koja od početka kriminalne djelatnosti ne obuhvaća čitav budući niz pojedinih radnji, nego se namjera počinitelja sastoji u ponavljanju odluke o djelu za koje su ispunjeni svi objektivni elementi.

Kako će naši sudovi obrazlagati voljnu sastavnicu namjere kod primjene odredbe članka 52. KZ/11 nakon II. Novele, ostaje nam vidjeti, no to će svakako biti teško, jer npr. kod sitne krađe u zakonskom biću djela navodi se da je počinitelj postupao s ciljem prisvajanja stvari takve male vrijednosti, a na kraju ta vrijednost može biti i velika ako je riječ o velikom broju istih kaznenih djela sitne krađe, pa ako je ona više od 60.000,00 od sitnoga djela krađe, preskačući osnovno kazneno djelo krađe, dolazimo do kvalificiranog oblika toga kaznenoga djela.

- Kada je riječ o nekim kaznenim djelima,

npr. produljenom kaznenom djelu utaje poreza ili carine iz članka 256. KZ-a, valja voditi računa o tome da se prema dosadašnjoj sudskoj praksi kod kontinuiranog utajivanja poreza tijekom više godina, utajeni iznosi nisu mogli zbrajati (jer se svaka fiskalna godina računala posebno)¹.

- Premda je produljeno kazneno djelo jedno djelo, a jedno djelo je za počinitelja uvijek povoljnije od primjene odredaba o stjecaju (prema dosadašnjoj sudskoj praksi), međutim unošenjem novog stavka 4. u članak 52. KZ-a i to će se promijeniti, jer će za počinitelja ponekad biti povoljniji stjecaj više blažih djela nego jedno teže djelo za koje osim toga može dobiti i za polovicu veću kaznu od gornje mjere propisane kazne za utvrđeno djelo, što će sud morati uzeti u obzir kod primjene blažeg zakona na postupke koji su započeli prije II. Novele, a do njenog stupanja na snagu nisu dovršeni.
- Razmatrajući na ovome mjestu, samo djelomice složenu problematiku produljenog kaznenoga djela kao negacije stjecaja kojom se pogoduje počinitelju (kako neki autori smatraju), te njegove izmjene od 1997. godine nadalje, uočavamo da se ta pravna konstrukcija svakom izmjenom zakona sve više pooštrava i da je sve bliža stjecaju kaznenih djela, pa se postavlja pitanja treba li nam ona uopće. Međutim, brisanjem produljenog djela iz Kaznenog zakona ne bismo puno postigli, jer bi ga suci mogli primjenjivati i dalje pozivajući se na pravnu teoriju i raniju sudsku praksu.
- Zbog iznesenoga mislimo da bi produljeno kazneno djelo trebalo ograničiti samo na ona kaznena djela kojima nisu povrijeđena neka osobna dobra, a postoji istovjetnost oštećenika.

¹ Kod produljenog krivičnog djela utaje poreza ili doprinosa iz čl. 119. KZH-a, što treba obuhvatiti kontinuirano utajivanje poreza i doprinosa tijekom više uzastopnih godina, utaja poreza u svakoj od tih godina mora, sama za sebe, sadržajno obuhvatiti sva bitna obilježja tog krivičnog djela, pa tako, uz ostalo, i uvjet da je izbjegavana obveza plaćanja poreza u svakoj godini veća od 10.000,00 dinara. (Iz odluke VSH, Kž-206/77 od 2. kolovoza 1978.)

2.2. Neodređene vrijednosti kao zakonsko obilježje kaznenog djela

Odredbama članka 87. KZ/11 propisano je značenje izraza u Kaznenome zakonu, a te odredbe djelomice odgovaraju članku 89. KZ/97 u kojem je zakonodavac propisao značenje 36 zakonskih izraza. Novi Kazneni zakon koji je stupio na snagu 1. siječnja 2013., odredio je značenje za ukupno 23 izraza.

U usporedbi s člankom 89. KZ/97 brisani su izrazi: područje Republike Hrvatske, pravna osoba, osoba pod međunarodnom zaštitom, profesionalna tajna, grupa i zločinačka organizacija, novac, sila, genetski istovjetno biće, plaćenik i više osoba.

Nakon I. Novele KZ/11 (NN, 125/11 i 144/12), još je jednom zakonskom izrazu određeno značenje, definiran je pojam bliske osobe, a istom I. Novelom pod točkom 25. propisano je da riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje, bez obzira na to jesu li u ovom Zakonu korišteni u muškom ili ženskom rodu, odnose se na jednak način na muški i ženski rod.

Člankom 25. ZID KZ-a (NN, 56/15 od 22. svibnja 2015.) – II. Novelom, ovaj članak je znatno izmijenjen, neki dijelovi stavaka su brisani, drugi stavci su dopunjeni, a u članak je uneseno pet potpuno novih stavaka, tako da ih je nakon II. Novele ukupno 30.

Ovdje ćemo se baviti značenjem zakonskih izraza kojima su za neodređene vrijednosti koje su zakonsko obilježje pojedinih kaznenih djela određeni novčani ekvivalenti. To je učinjeno pod točkama 27., 28., 29. i 30. članka 87. KZ-a.

Za pozdraviti je da je zakonodavac odredio novčane ekvivalente za neodređene vrijednosti koje su zakonsko obilježje kaznenog djela, ali nam se čini da je to učinio na pogrešnom mjestu.

Naime, mislimo da je novčane ekvivalente za neodređene vrijednosti trebalo navesti uz svako kazneno djelo na koje se one odnose, što znači na 57 mjesta koliko je pravnih shvaćanja donio Kazneni odjel Vrhovnog suda Republike Hrvatske, te još na jednom 58. mjestu kod kaznenog djela krađe u članak 228. stavak 3. KZ/11, u koji je neodređena vri-

jednost unesena II. Novelom.

Sve neodređene vrijednosti koje su propisane u članku 87. stavcima 27., 28., 29. i 30. KZ-a, istovjetne su s onima koje je u svojim pravnim shvaćanjima donio Vrhovni sud, osim kod određivanja vrijednosti stvari, imovinskog prava i imovinske koristi koja je mala, za koju je određeno da će postojati ako ne prelazi 1.000,00 kuna, dok je Vrhovni sud tu granicu postavio na vrijednost koja ne prelazi 2.000,00 kn. Koliko je ovakvo pooštrenje kod "sitnih" kaznenih djela bilo opravdano, pokazat će vrijeme, no svakako je čudno da je razlika između pravnih shvaćanja Kaznenog odjela VSRH-a i izmjena neodređenih vrijednosti u II. Noveli provedena samo kod najblažih kaznenih djela.

Valja navesti da na još jednom mjestu II. Novelom KZ/11 izmijenjena neodređena vrijednost, a to je kod kaznenog djela ratnog zločina iz članka 91. stavka 8. KZ.

Prije II. Novele u članku 91. stavku 1. točki 8. KZ-a bio je propisan oblik toga kaznenoga djela ako je došlo "do uništavanje i oduzimanje imovine u velikim razmjerima koje nije opravdano vojnom nuždom i koje je provedeno nezakonito i samovoljno."

Zbog jedinstvene primjene neodređenih vrijednosti obilježja na pojedina kaznena djela od strane svih sudova, Kazneni odjel Vrhovnoga suda na sjednici održanoj 27. prosinca 2012. donio je pravno shvaćanje da zakonsko obilježje "uništavanje i oduzimanje imovine u velikim razmjerima" kod kaznenog djela ratnog zločina iz članka 91. stavka 1. točke 8. KZ/11, postoji kad vrijednost uništene ili oduzete imovine prelazi 600.000,00 kn.

Nakon II. Novele članak 91. stavak 1. točka 8. KZ-a, izmijenjen je na način da je umjesto "uništavanje i oduzimanje imovine u velikim razmjerima" sada navedeno da mora biti riječ o "opsežnom uništavanju i oduzimanju imovine".

Ovom izmjenom točke 8. stavka 1. članka 91. KZ-a dobili smo novi neodređeni pojam "opsežno" koji će morati pobliže odrediti sudska praksa, a po potrebi možda i donošenjem novoga pravnoga shvaćanja Vrhovnoga suda.

2.3. Nasilje u obitelji

Člankom 49. ZID KZ-a (NN, 56/15 od 22. svibnja 2015.) – II. Novelom, u Kazneni zakon unesen je novi članak, novo kazneno djelo pod nazivom – Nasilje u obitelji.

Slično kazneno djelo prvi put uneseno je u Kazneni zakon, Zakonom o izmjenama i dopunama KZ/97 iz 2000. godine (NN, 129/00), pod nazivom – Nasilničko ponašanje u obitelji u članku 215.a KZ/97, a njime je bilo propisano da će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine kazniti član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj.

Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2006. godine (NN, 71/06), članak 215.a je izmijenjen na način da je povišena propisana kazna i u posebnom minimumu i u posebnom maksimumu na kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina.

U novi Kazneni zakon (NN, 125/11) to kaznenog djelo nije uneseno, uz obrazloženje da se nasilničko ponašanje u obitelji kažnjava kroz čitav niz kaznenih djela kao kvalificirani oblik, a kroz praksu se pokazalo da ga je teško razgraničiti od prekršaja i drugih kaznenih djela koja pokrivaju iste radnje.

I. Novelom Kaznenog zakona (NN, 144/12) nasilničko ponašanje u obitelji nije uneseno u Zakon kao zasebno kazneno djelo.

II. Novela Kaznenoga zakona (NN, 56/15) kazneno djelo Nasilničko ponašanja u obitelji vraća u Kazneni zakon ali sada pod nazivom – Nasilje u obitelji u članku 179.a KZ/11 kojim je propisano da će se kaznom zatvora do tri godine kazniti tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo.

Kao što vidimo, ovdje je riječ o kaznenom djelu koje ima blanketnu, upućujuću dispoziciju koja se poziva na propise o zaštiti od nasilja u obitelji, a to je u ovom slučaju Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji koji u članku 4. definira da je nasilje u obitelji svaki oblik tjelesnog, psihičkog, spolnog ili ekonomskog nasilja, a

zatim primjerice nabraja oblike tjelesnog nasilja, tjelesnog kažnjavanja, psihičkog nasilja te spolnog i ekonomskog nasilja.

Neće biti riječ o prekršaju, nego o kaznenom djelu iz članka 179.a KZ/11 kada počinitelj ne samo da krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji nego ih teško krši, pa time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj. Međutim, što znači teško kršenje propisa o zaštiti od nasilja u obitelji u zakonu ni primjerice nije navedeno, pa će to morati utvrđivati sud od slučaja do slučaja.

Treba li distinkciju tražiti u opetovanom kršenju propisa o zaštiti od nasilja u obitelji kada bi bila riječ o kaznenom djelu, a u protivnom bi bila riječ o prekršaju, teško je za sada reći. U svakom slučaju sud će biti dužan paziti da ne povrijedi načelo *ne bis in idem*, a i tužitelji i policija moraju voditi računa o tome da se, kod nasilja u obitelji, za isti događaj, ne pokreću paralelni postupci za kazneno djelo i za prekršaj, što ranije nije bio rijedak slučaj. U biće tog kaznenog djela unesena je klauzula supsidijarnosti, što znači da će počinitelj odgovarati za to kazneno djelo samo ako time nije počinio neko drugo teže kazneno djelo. Kad je nasilje u obitelji usmjereno na više članova obitelji nije riječ o produljenom kaznenom djelu nego o stjecaju kaznenih djela.

2.4. Nasilničko ponašanje

Nasilničko ponašanja kao kazneno djelo bilo je propisano u članku 192. KZRH, te kasnije u članku 331. KZ/97 kada je imalo jedan stavak koji je glasio: *Tko radi izivljavanje nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem na javnom mjestu dovede drugoga u ponižavajući položaj, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.*

Novi stavak u članak 331. stavak 2., unesen je člankom 63. Zakona o izmjenama i dopunama KZ/97 (NN, 129/00 od 22. prosinca 2000.), a njime je dodan kvalificirani oblik tog kaznenog djela ako je počinjeno u sastavu grupe ili prema većem broju osoba. U novi Kazneni zakon (NN, 125/11) kazneno djelo nasilničkog ponašanja nije uneseno, mislimo

opravdano, uz obrazloženje da strana zakonodavstva ne poznaju takvo kazneno djelo nego da imaju donekle slično kazneno djelo pod nazivom: "Izazivanje nereda". Nakon toga ustrajalo se na prvotnom stavu da nasilničkom ponašanju nije mjesto u sferi kaznene nego prekršajne odgovornosti, tako da I. Novelom Kaznenog zakona (NN, 144/12) nasilničko ponašanje nije uneseno u Zakon.

Međutim, zakonodavac se nakon toga predomislio, pa se II. Novelom (NN, 56/15) nasilničko ponašanje, sada u članka 323.a, ponovno vraća u Kazneni zakon. Predlagatelj je u obrazloženju izmjena naveo da je to potrebno zbog toga što kazneno djelo – Izazivanja nereda – nije pokrilo sve modalitete bivšeg kaznenoga djela nasilničkog ponašanja iz članka 331. KZ/97.

Prilikom odlučivanja o primjeni blažega zakona (ovdje je riječ o tri zakona), valja navesti da kazneno djelo nasilničkog ponašanja iz članka 331. KZ/97 treba usporediti najprije s KZ/11 prije II. Novele, u kojem je ono ispušteno, a zatim s kaznenim djelom istoga naziva iz članka 323.a KZ/11 nakon II. Novele. Ovdje je riječ o tzv. interimnom zakonu (međuzakonu) koji je stupio na snagu poslije izvršenja kaznenog djela, a prestao je važiti prije donošenja pravomoćne presude za to djelo, zbog čega pravnog kontinuiteta između ta dva djela nema, pa ni onda kada bi državni odvjetnik izmijenio činjenični opis i pravnu oznaku djela iz članka 331. KZ/97 u članak 323.a KZ/11.

Smatramo da je ponovno unošenje kaznenog djela nasilničkog ponašanja u Kazneni zakon korak unatrag, a kolikoga će biti vijeka ostaje nam vidjeti.

2. 5. Kazneno djelo krađe

Kazneno djelo krađe iz članka 228. stavka 1. KZ/11, za koje je bila propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, odgovara članku 216. stavku 1. KZ/97 za koji je bila propisana kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, pa će odredba KZ/11 u pravilu biti teža za počinitelja.

Međutim, II. Novelom KZ/11, taj je stavak izmijenjen na način da je snižen i posebni

minimum i posebni maksimum propisane kazne, tako da je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina zamijenjena kaznom zatvora do tri godine, na koji način su kazne za stavak 1. i u KZ/97 i u KZ/11 postale jednake, samo što je u članku 216. stavak 1. KZ/97 bio određen posebni maksimum propisane kazne od tri mjeseca (jer je opći maksimum bio 30 dana), a u članku 228. stavak 1. KZ/11 posebni maksimum nije propisan pa vrijedi opći maksimum koji je tri mjeseca.

Za postupke koji su u tijeku, valja voditi računa o tome kada je kazneno djelo počinjeno, a zatim uspoređivati odredbe KZ/97, KZ/11 prije II. Novele i KZ/11 nakon II. Novele. Ako je počinjeno prije 1. siječnja 2013., odredba KZ/97 zbog propisane kazne u pravilu će biti povoljnija za počinitelja od KZ/11 prije II. Novele. Nakon II. Novele, za kaznena djela koja su počinjena prije i nakon 1. siječnja 2013. kazne su jednake i prema KZ/97 i prema KZ/11, no KZ/11 može se ipak primijeniti zbog eventualno povoljnijih Općih odredbi Kaznenog zakona, ali samo ako su one na konkretni slučaj i primijenjene, a ako nisu primijenjene valja primijeniti zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kaznenog djela.

U tome pravcu na sastanku predsjednika kaznenih odjela županijskih sudova s predsjednicama vijeća i Službom evidencije Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koji je održan 16. i 17. rujna 2015., donesen je zaključak koji glasi:

Kada su za određeno kazneno djelo u KZ/97 i u KZ/11 propisane iste kazne, ali su Opće odredbe KZ/11 povoljnije za okrivljenika, sud će primjenom blažeg zakona to kazneno djelo označiti prema KZ/11 samo onda ako te odredbe na konkretni slučaj i primijeni (načelo konkretnosti).

Kako je II. Novelom za kazneno djelo iz članka 228. stavka 1. KZ/11 kazna snižena ispod pet godina, posebno je u stavku 5. propisana kažnjivost za pokušaj tog kaznenog djela, a jednako je bilo i u članku 216. stavku 5. KZ/97. Kazneno djelo krađe iz članka 228. stavka 2. KZ/11, kada je vrijednost ukradene stvari mala a počinitelj je postupao s ciljem prisvajanja stvari takve vrijednosti, bavili smo se

naprijed kod osvrta na nove odredbe o produljenom kaznenom djelu.

Teži oblik kaznenog djela krađe, kada je vrijednost ukradene stvari velika, u KZ/97 nije bio predviđen u kaznenom djelu krađe nego samo u kaznenom djelu teške krađe, u članku 217. stavku 2. točki 1. KZ/97, s propisanom kaznom od šest mjeseci do pet godina.

U članku 218. KZ/11 prije II. Novele nije postojao teži oblik kaznenog djela krađe ako je vrijednost ukradene stvari velika.

Člankom 53. ZID KZ-a (NN, 56/15 od 22. svibnja 2015.) – II. Novelom u članak 218. KZ-a unesen je novi stavak 3., teži oblik kaznenog djela krađe, ako je vrijednost ukradene stvari velika s propisanom kaznom od šest mjeseci do pet godina zatvora.

Kako KZ/11 prije II. Novele nije poznavao kvalificirani oblik kaznenog djela krađe ako je vrijednost ukradene stvari velika (ako prelazi 60.000,00 kuna), primjenom blažeg zakona ona se neće moći primijeniti na kaznena djela koja su počinjena prije stupanja na snagu II. Novele, a postupci do tada nisu dovršeni.

2. 6. Kazneno djelo teške krađe

Kazneno djelo teške krađe iz članka 229. KZ/11, samo djelomice odgovara članku 217. KZ/97, a velike su izmjene i u članku 229. KZ/11 nakon II. Novele Zakona. Prije II. Novele članak 229. KZ/11 imao je dva stavka, u stavku 1. bilo je propisano kažnjavanje kaznom zatvora od jedne do osam godina onih koji počine kazneno djelo krađe iz članka 228. KZ/11 pod težim okolnostima koje su nabrojene u točkama 1. do 10. U stavku 2. bilo je propisano kažnjavanje za pojedine oblike teške krađe ako je vrijednost ukradene stvari mala, a počinitelj je postupao s ciljem prisvajanja stvari takve vrijednosti.

Nakon II. Novele kazneno djelo teške krađe je znatno izmijenjeno. Najprije je u članku 229. stavku 1. točkama 1. do 9. propisana kazna smanjena s kazne zatvora od jedne do osam godina, na kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina, a osim toga u stavku 1. izostavljena je ranija točka 5. kojom je bilo propisano kažnjavanje *ako je vrijednost ukradene stva-*

ri velika. Zbog takvog smanjenja propisane kazne i minimalne i maksimalne odredbe iz stavka 1. članka 229. KZ-a u pravilu će biti povoljnije od onih iz istoga članka i stavka prije II. Novele.

Međutim, u članku 229. KZ/11, člankom 54. ZID KZ-a (NN, 56/15 od 22. svibnja 2015.) – II. Novelom, uveden je potpuno novi stavak 2., – teži oblik kaznenog djela, ako je počinitelj ostvario neki od oblika kaznenog djela teške krađe iz stavka 1. točke 1. do 9., a vrijednost ukradene stvari je velika (prelazi 60.000,00 kuna), za koje je sada propisana kazna zatvora od jedne do osam godina.

Prije donošenja II. Novele u članak 229. stavku 1. točku 5. bilo je propisano da će se kaznom zatvora od jedne do osam godina kazniti onaj tko počini krađu iz članka 228. stavka 1. ovoga Zakona, ako je ukradena stvar velike vrijednosti, a ta točka je II. Novelom brisana. Umjesto nje dodan je novi stavak 2., koji propisuje kaznu zatvora od jedne do osam godina, ali za sve oblike kaznenih djela iz stavka 1. točke 1. do 9., ako je pri počinjenju tih djela ukradena stvar koja je imala veliku vrijednost.

Člankom 25. ZID KZ-a (NN, 56/15 od 22. svibnja 2015.) – II. Novelom, u članak 87. dodan je novi stavak 29. koji propisuje da je vrijednost stvari, imovinskog prava i imovinske koristi velika ako prelazi 60.000,00 kuna, a vrijednost imovinske koristi i štete je znatna ako prelazi 60.000,00 kuna.

I ovdje će se moći primijeniti odredbe o produljenom djelu iz članka 52. stavka 4. KZ/11 ako npr. počinitelj ostvari više provalnih krađa (ista djela), a zbroj svih vrijednosti prelazi 60.000,00 kuna, odgovarat će prema odredbi članka 229. stavka 2. KZ/11 za koje je propisana kazna zatvora od jedne do osam godina, međutim, ako su neke od krađa bile provalne, neke drske, a kod nekih je počinitelj imao opasno oružje (istovrsna djela) premda zbroj prelazi 60.000,00 kuna, počinitelj će odgovarati za jedno produljeno kazneno djelo teške krađe iz članka 229. stavka 1. KZ/11 za koje je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

2.7. Posebne obveze

Posebne obveze iz članka 62. KZ/11 – II. Novele, znatno su izmijenjene i to na način da su neke posebne obveze brisane, neke dopunjene i izmijenjene, a u članak su unesena i dva potpuno nova stavka. Stavak 1. članka 62. KZ dopunjen je II. Novelom na način da sud posebne obveze sada može izreći ne samo uz uvjetnu osudu nego i uz djelomičnu uvjetnu osudu. Stavak 2. izmijenjen je i dopunjen u točkama 4., 5. i 10. na način da je sada određeno da se posebne obveze provode uz stručnu pomoć nadležnog tijela za probaciju.

Predlagatelji zakona olako pristupaju izmjenama i dopunama zakona bezgraničnim optimizmom koji je često bez podloge. Takve izmjene zakona osobito su neprihvatljive kad je riječ o području kaznenog prava koje nije pogodan mehanizam za eksperimente, jer ono dolazi do primjene tek onda kada su svi preventivni mehanizmi društva zakazali. Česte izmjene i dopune zakona zasigurno utječu na pravnu sigurnost, pa je na sucima velika odgovornost da te izmjene temeljito prouče kod primjene na svaki konkretni slučaj, rukovodeći se prvenstveno načelom primjene blažega zakona.

Brisane su posebne obveze pod točkom 6. – sudjelovanje ili nastavak sudjelovanja u postupku psihosocijalnog tretmana u zdravstvenim ustanovama, ili u pravnim, ili kod fizičkih osoba ovlaštenih za provedbu psihosocijalnog tretmana; točkom 8. – zabrana približavanja žrtvi ili nekim drugim osobama; točkom 9. – napuštanje doma na određeno vrijeme ako se radi o djelima obiteljskog nasilja i točkom 11. – zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve ili neke druge osobe, jer se one preklapaju po sadržaju sa sigurnosnim mjerama.

Stavak 3. tog članka u potpunosti je nov, a njime je propisano da posebne obveze iz stavka

2. točke 6. do 9. izvršava nadležno tijelo za probaciju uz pomoć policije, što nam se čini opravdanim uzimajući u obzir prirodu tih posebnih obveza.

Stavak 4. tog članka također je nov, a njime je propisano da se način izvršavanja posebnih obveza iz stavka 2. članak 62. KZ-a uređuje posebnim zakonom i na temelju tog zakona donesenim podzakonskim aktima. Na taj je način tom odredbom ustvari naknadno izvršeno usklađenje sa Zakonom o probaciji u kojem je u člancima 30. i 31. već bilo propisano izvršavanje posebnih obveza.

2.8. Neke od sigurnosnih mjera

Gotovo sve sigurnosne mjere II. Novelom pretrpjele su znatne izmjene i dopune, a unesen je i novi članak 67.a KZ-a kojim je propisano da sigurnosne mjere teku od izvršnosti presude kojom su izrečene, dok su prije donošenja II. Novele neke sigurnosne mjere tekle od izvršenosti, a neke od pravomoćnosti odluke. U sigurnosnoj mjeri iz članka 68. KZ-a – obveznom psihijatrijskom liječenju – brisan je i stavak 2. čime je omogućeno izricanje ove sigurnosne mjere uz sve vrste kazni i mjera. Novi stavak 2. nadopunjen je na način da se obvezno psihijatrijsko liječenje, koje se provodi izvan zatvorskog sustava, izvršava uz nadzor nadležnog tijela za probaciju, a dopunom stavka 4. propisano je da preispitivanje mjere može, osim ostalih, zatražiti i nadležni probacijski ured.

Dodan je i potpuno novi stavak 7. kojim je propisana obveza suda da obavijesti nadležno tijelo za probaciju ako je ta sigurnosna mjera izrečena uz novčanu kaznu, rad za opće dobro ili uvjetnu osudu, radi daljnjeg postupanja propisanog posebnim zakonom i na temelju tog zakona donesenim podzakonskim propisima.

Sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti iz članka 69. KZ-a također je izmijenjena i dopunjena na način da je u njoj brisan stavak 2., čime je omogućeno izricanje te sigurnosne mjere uz sve vrste kazni i mjera.

Novi stavak 2. nadopunjen je tako da se sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja izvršava uz nadzor nadležnog tijela za

probaciju kada je izrečena uz novčanu kaznu, kaznu zatvora, rad za opće dobro i uvjetnu osudu, na koji način je ustvari dio sadržaj ranijeg stavka 2. (koji je brisan) prenesen u novi stavak 2. U tom članku dodan je i potpuno novi stavak 7., kojim je propisana obveza suda da obavijesti nadležno tijelo za probaciju (zbog daljnjeg postupanja) ako je ta sigurnosna mjera izrečena uz novčanu kaznu, rad za opće dobro ili uvjetnu osudu, jednako kao kod sigurnosne mjere iz članka 68. KZ

U sigurnosnoj mjeri iz članka 70. KZ – obvezan psihosocijalni tretman, brisan je stavak 2. kojim se ranije ta sigurnosna mjera mogla izreći samo uz novčanu kaznu i kaznu zatvora, a dodan je i novi stavak 4. kojim je propisana obveza suda da obavijesti nadležno tijelo za probaciju (zbog daljnjeg postupanja) ako je ta sigurnosna mjera izrečena uz novčanu kaznu, rad za opće dobro ili uvjetnu osudu.

- U tri sigurnosne mjere: obvezno psihijatrijsko liječenje (članak 68.), obvezno liječenje od ovisnosti (članak 69.) i obvezan psihosocijalni tretman (članak 70.), II. Novelom KZ-a propisano je da će se o njihovom izricanju obavijestiti nadležno tijelo za probaciju radi daljnjeg postupanja koje će biti propisano posebnim zakonom i na temelju toga zakona donesenim podzakonskim aktima. Međutim, premda je II. Novela Kaznenog zakona stupila na snagu 29. svibnja 2015., do danas taj posebni zakon nije donesen, zbog čega nisu mogli biti doneseni ni podzakonski akti koji se na njega naslanjaju.

Koliko znamo, u pripremi je novi Zakon o probaciji, kojim je nadziranje izvršenja sigurnosnih mjera stavljeno u nadležnost probacijskim uredima, no taj zakon je tek upućen u zakonodavnu proceduru, a kada će biti donesen i kada će nakon toga biti doneseni podzakonski akti na koje se II. Novela KZ-a poziva, ostaje nam vidjeti. Do tada su sudovi prepušteni sami sebi, neki dostavljaju probacijskim uredima odluke kojima su izrekli te tri sigurnosne mjere, pozivajući se na II. Novelu Kaznenog zakona, drugi to ne čine jer smatraju da probacijski uredi ne mogu izvršavati sigurnosne mjere jer to nije propisano

Zakonom o probaciji, a treći npr. navode da su na temelju čl. 69. KZ/11 na okrivljenika primijenjena sigurnosna mjera obaveznog liječenja od ovisnosti od opojnih droga, koja mjera će se početi primjenjivati od pravomoćnosti presude i može trajati do prestanka izvršenja kazne zatvora, uz naznaku da se uz ovu izrečenu mjeru primjenjuje odredba čl. 68. st. 7. KZ/11, ako se za to steknu uvjeti iz citirane zakonske odredbe.²

- Kao što vidimo, izvršenje posebnih obveza bilo je propisano u Zakonu o probaciji, a nije bilo istodobno propisano u Kaznenom zakonu, što je ispravljeno II. Novelom, a izvršenje sigurnosnih mjera II. Novelom propisano je u Kaznenom zakonu, a nije pravodobno propisano u Zakonu o probaciji nego će to biti učinjeno tek donošenjem novog Zakona o probaciji.

Ti primjeri (koji ni slučajno nisu usamljeni), pokazuju kolika je neusklađenost prilikom donošenja izmjena i dopuna jednog zakona koje se pozivaju na neki drugi zakon koji nije na vrijeme pripremljen i donesen. Osim toga, u novije se vrijeme kod donošenja zakona pojavila praksa da se u jednome zakonu mijenjaju odredbe nekoga drugoga zakona, što smatramo potpuno pogrešnim.

3. Umjesto zaključka

Već iz ovog sumarnog prikaza samo nekih izmjena Kaznenoga zakona koje nam je donijela II. Novela vidimo koliko su pojedina zakonska rješenja kratkog vijeka i koliko predlagatelji zakona olako pristupaju izmjenama i dopunama zakona bezgraničnim optimizmom koji je često bez podloge. Takve izmjene zakona osobito su neprihvatljive kad je riječ o području kaznenog prava koje nije pogodan mehanizam za eksperimente, jer ono dolazi do primjene tek onda kada su svi preventivni mehanizmi društva zakazali. Česte izmjene i dopune zakona zasigurno utječu na pravnu sigurnost, pa je na sucima velika odgovornost da te izmjene temeljito prouče kod primjene na svaki konkretni slučaj, rukovodeći se prvenstveno načelom primjene blažega zakona.

² Iz odluke Županijskog suda u Zagrebu, Kž-385/15 od 5. svibnja 2015.

Nasljeđivanje u Europskoj uniji

Uredba o nasljeđivanju broj 650/12

Piše
**Nives Grubišić
Đogić**

sutkinja Općinskog
suda u Novom
Zagrebu

Uvod

Nasljedno pravo u Europskoj uniji doživjelo je značajne promjene od 17. kolovoza 2015. od kad je u primjeni Uredba o nasljeđivanju¹.² Ona je važan privatnopravni instrument kojim se nastoji olakšati pojedincima uređenje njihove imovine nakon smrti, odnosno osobama koje imaju određene zahtjeve ili prava prema ostavitelju omogućiti efikasnije provođenje postupka pred tijelima koja provode postupke iz nasljeđivanja. Uredba, na prvom mjestu, sadrži pravila kojima se određuje međunarodna nadležnost sudova za postupanje, pravo mjerodavno za nasljeđivanje te ovrha i izvršenje odluka donesenih u nasljednopravnim stvarima. Iako uglavnom sadrži pravila s područja europskog privatnog prava, Uredba izlazi iz okvira privatnopravnog uređenja i stvara Europsku potvrdu o nasljeđivanju – ispravu priznatu od država članica kojoj je cilj olakšati pojedincima dokazivanje svog statusa nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavine. Važna novina za europsko privatno pravo je normativno priznanje dokazne snage javnih isprava, što bi također trebalo ubrzati i učiniti efikasnijim ostvarenje prava pojedinaca izvan granica njihove države.

Doseg primjene

Vezano uz pitanje dosega primjene Ured-

- 1 Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju
- 2 Uredba je stupila na snagu 4. srpnja 2012., ali se primjenjuje na nasljeđivanja u kojima je smrt ostavitelja nastupila iza 17. kolovoza 2015.

be valja voditi računa o nekoliko elemenata. Prije svega, za ukazati je da se Uredba neće primijeniti kad su svi elementi odlučni za nasljednopravni slučaj locirani unutar iste države. Dakle, Uredba se primjenjuje na slučajeve s prekograničnim elementom. Što se tiče vremenskog doseg³, odlučno je da je ostavitelj umro nakon 17. kolovoza 2015., dok je s teritorijalnog aspekta primjene Uredbe odlučno da se pitanje njene primjene pojavi u nekoj od država članica Europske unije koje su prihvatile Uredbu. Za napomenuti je da Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo nisu vezane Uredbom i ne smatraju se državama članicama u smislu njenih odredaba.

U objektivnom smislu Uredba se primjenjuje na sve oblike prijenosa imovine, prava i obveza zbog smrti, na pitanja nužnog nasljeđivanja (pravo na nužni dio), vraćanja darova i drugih oblika raspolaganja imovinom tijekom života, odnosno njihova uključivanja u korisnikov ostavinski dio (toč. 14. Preambule). S druge strane, Uredba isključuje iz svog materijalnog dosega pitanja koja se tiču osobnih stanja fizičkih osoba, uzdržavanja, imovinskih odnosa vezanih uz brak i istovjetne zajednice, pravo društava, zaklade, pravo poreza na nasljedstva, pitanje stvarnih prava⁴, prava koja

- 3 Uredba u čl. 82. st. 2-4. propisuje svoju retroaktivnost u pitanjima određivanja mjerodavnog prava na neke radnje ostavitelja poduzete prije 17. kolovoza 2015., a koje su usko vezane uz nasljeđivanje, npr. pitanje valjanosti raspolaganja imovinom za slučaj smrti ili izbor mjerodavnog prava
- 4 Iako Uredba poštuje ograničeni broj stvarnih prava koje priznaje pojedino nacionalno zakonodavstvo (*numerus clausus*), i ne zahtijeva od države članice u kojoj se nalazi imovina obuhvaćena ostavinom priznanje nepoznatog stvarnog prava koje je na toj imovini korisnik stekao primjenom mjerodavnog stranog nasljednog prava, postojat će obveza hrvatskog suda, u kojem se nalazi

se tiču upisa pojedinih prava u odgovarajuće upisnike⁵, pitanje formalne valjanosti usmenih raspolaganja za slučaj smrti i sl.

Ako bi se u postupku koji, u skladu s pravilima Uredbe, provodi sud Republike Hrvatske primjenjujući vlastito pravo, pojavilo neko od pitanja (npr. pitanje formalne valjanosti usmene oporuke ili vlasničkopravni status određene imovina ostavitelja) koje je izvan dosega nje primjene, sud Republike Hrvatske o tom bi pitanju mogao odlučiti kao o prethodnom na temelju čl. 12. ZPP-a, primjenjujući mjerodavno materijalno pravo⁶.

Dakle, po ispunjenju svih naznačenih kriterija sudovi⁷ će biti dužni primijeniti Uredbu i u tom smislu ona u potpunosti derogira primjenu domaćih propisa koja u pitanjima nasljeđivanja sadrže pravila o međunarodnoj nadležnosti i o mjerodavnom pravu⁸, a koja ulaze u materijalni doseg Uredbe⁹. Što se tiče odnosa sa drugim međunarodnim i bilateralnim instrumentima koji uređuju istovjetnu materiju za napomenuti je da Uredba ne derogira primjenu Međunarodnih

imovina uz koju je vezano nepoznato stvarno pravo, da svoje zakonodavstvo prilagodi tom pravu, i to pronalaženjem najbližeg poznatog stvarnog prava u svom pravnom sustavu te u smislu te prilagodbe da uzme u obzir ciljeve i interese kojima služi nepoznato stvarno pravo kao i učinke koji su s njima povezani. Vidi toč. 16. i 17. Preambule

- 5 Ipak Uredba traži od tijela za evidentiranje da vode računa o ciljevima Uredbe kojima se nastoji olakšati i pojednostaviti postupak međunarodnog prava nasljeđivanja, te da, vodeći se tim ciljem, prihvate isprave koje su u drugoj državi članici izdala nadležna tijela, a posebno Europsku potvrdu o nasljeđivanju (vidi toč. 18. Preambule)
- 6 Ostalo je otvoreno pitanje treba li kod određivanja mjerodavnog prava primijeniti kolizijske norme prava mjerodavnog za nasljeđivanje ili prava suda (*lex fori*)
- 7 Uredba daje široku definiciju „suda“ kojim smatra ne samo sudove u užem smislu riječi koji obavljaju sudske funkcije, nego i javne bilježnike i druga tijela koja postupajući u postupcima nasljeđivanja obavljaju sudske funkcije ili postupaju na temelju od suda prenesenih ovlasti. U takvim slučajevima javni bilježnici i druga tijela imaju sve ovlasti propisane Uredbom te su njome vezani, a odluke koje donose su u optjecaju u skladu s njenim odredbama (vidi toč. 21. i 22. Preambule)
- 8 U Republici Hrvatskoj ta je materija regulirana Zakonom o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja (Narodne novine broj 53/91)
- 9 Uredba uređuje tek međunarodnu, a ne i stvarnu, mjesnu i funkcionalnu nadležnost, što znači da će hrvatski sud na ta pitanja primijeniti nacionalno pravo

konvencija i bilateralnih ugovora sklopljenih između država koji i dalje imaju prednost u primjeni, osim kad je riječ o ugovorima koji su sklopljeni isključivo između država članica u tom opsegu u kojem se te konvencije odnose na pitanja uređena ovom Uredbom.¹⁰

Nadležnost

Uredba uspostavlja tzv. piramidalni sistem ocjenjivanja nadležnosti¹¹, što znači da sud, nakon što utvrdi da nije nadležan prema prethodno uspostavljenom kriteriju, ispituje svoju nadležnost prema narednom kriteriju kojeg uspostavlja Uredba. Primarni kriterij je uobičajeno boravište ostavitelja¹² u trenutku njegove smrti. Taj kriterij se proteže na područje svih država članica, a što praktično znači da sud, primjenjujući navedeni kriterij, ispituje kako svoju nadležnost tako i nadležnost ostalih država članica. Ukoliko utvrdi svoju nadležnost prema ovom kriteriju ili nadležnost druge države članice, daljnji kriteriji postaju suvišni. Međutim, ukoliko utvrdi da prema navedenom kriteriju nije nadležan sud niti jedne države članice, za ocjenu nadležnost postaje relevantan tzv. supsidijarni kriterij, a to je državljanstvo ostavitelja ili njegovo uobičajeno boravište posljednjih pet godina prije njegove smrti. Ukoliko prema tom kriteriju postoji nadležnost neke od država članica, postaje irelevantan posljednji kriterij za ocjenu nadležnosti, a to je mjesto gdje se nalazi imovina ostavitelja u trenutku njegove smrti. To u biti znači da sud ocjenjuje svoju nadležnost prema ovom posljednjem kriteriju tek ukoliko je ocijenio da ne postoji nadležnosti sudova država članica niti prema jednom od prethodna dva kriterija. Nadležnost prema posljednjem kriteriju može biti potpuna (sud raspravlja ostavinu u cijelosti) ili djelomična (postupak se vodi samo u odnosu na tu imovinu), a što zavisi o tome da li se na području države članice nalazi cjelokupna imovina ili

¹⁰ čl. 75. Uredbe

¹¹ PD dr. Anatol Dutta, M. Jur. (Oxon): Novo međunarodno nasljedno pravo Evropske unije – Nova pravna revija, broj 2/2013

¹² Preciznije smjernice za utvrđivanje uobičajenog boravišta vidi to. 22 i 24. Preambule

samo neki njen dio.

Uredba predviđa situacije odstupanja od općih pravila o nadležnosti. Tako će u okolnostima kad sud države članice nije nadležan prema općem i supsidijarnom kriteriju ipak moći prihvatiti svoju nadležnost kad ustanovi da sud treće države nije u mogućnosti provesti postupak (zbog građanskog rata ili drugih okolnosti zbog kojih nije opravdano od pojedinca očekivati da pokrene postupak u toj državi). Tada sud države članice može prihvatiti nadležnost (tzv. *forum necessitatis*), ali samo kad je slučaj u dovoljnoj mjeri povezan s tom državom. Na Europskom Sudu ostaje tumačenje ove formulacije, ali smatram da bi do takvih situacija moglo doći npr. kod tranzita izbjeglica kroz državu članicu. S druge strane, sud države članice koji je nadležan prema jednom od gore opisanih kriterija neće, na zahtjev jedne od stranaka, raspravljati ostavinu za pojedini dio imovine koji se nalazi u trećoj državi ukoliko utvrdi da postoji opravdana bojazan da ta treća država neće priznati ili izvršiti odluku o nasljeđivanju u pogledu te imovine.

Mjerodavno pravo

Nakon uspostave nadležnosti postavlja se pitanje mjerodavnog prava. Najčešće će to biti pravo suda države članice koji provodi postupak budući da sustav pravila u Uredbi nastoji postići da nadležni sud, u što većem broju slučajeva, primjenjuje vlastito pravo. Zbog toga je za određivanje mjerodavnog prava uspostavljen istovjetni kriterij kao za nadležnost - uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti. No, ukoliko bi sud utvrdio da je ostavitelj „očigledno bio povezaniji s drugom državom“ Uredba ostavlja slobodu sudu da primijeni pravo druge države. Uredba ne daje definiciju instituta „očigledna povezanost s drugom državom“ pa je to ostavljeno u zadatak sudskoj praksi i Sudu EU. Za naglasiti je da se utvrđeno mjerodavno pravo primjenjuje na sve aspekte nasljeđivanja uz, naravno, izuzetak onih, koje izlaze iz polja njene primjene, a o čemu je ranije bilo govora. Vrlo je diskutabilno kako će sudovi primjenjiva-

ti čl. 35. Uredbe koji dopušta državi članici da odbije primjenu prava treće države ukoliko je suprotno njenom „javnom poretku“. Naime, jedino je sigurno da se ova odredba ima tumačiti vrlo restriktivno i primjenjivati u veoma ograničenim slučajevima. Naime, raspravljajući o dosegu ovog ograničenja kod primjene drugih akata europskog procesnog prava, takav stav iznio je Sud EU. Ono što je sigurno je da će sudovi moći posegnuti za ovim rješenjem kad bi primjena stranog prava dovela do očitog kršenja općepriznatih ljudskih prava (diskriminacije i sl)¹³.

Sudovi će kod raspravljanja pojedinih nasljedno pravnih pitanja kao što su pitanje dopustivosti i valjanosti ugovora o nasljeđivanju, pitanje ošasne imovine¹⁴ i upravitelja ostavine morati voditi računa i o posebnim kolizijskim pravilima (čl. 24-30 Uredbe).

Stranačka autonomija

Uredba nije slijedila trend jačanja stranačke autonomije u pogledu izbora mjerodavnog prava i nadležnog suda, prisutan u ostalim instrumentima europskog privatnog prava (Brussels I, Brussels I bis, Brussels II, Rim I i II itd.). Naime, jedino ostavitelj ima pravo izabrati mjerodavno pravo za nasljeđivanje time da je taj izbor ograničen na pravo države čiji

13 Anatol Dutta, M. Jur. (Oxon): Novo međunarodno nasljedno pravo Evropske unije –Nova pravna revija, broj 2/2013

14 Zanimljivo je pitanje ošasne ostavine uređeno čl. 33. Uredbe prema kojem je nadležni sud dužan, u slučaju da prema mjerodavnom materijalnom pravu nema nasljednika ili legatara ostavine, primijeniti pravo države članice u kojoj se ostavina nalazi. Objašnjeno na primjeru to bi značilo da kad bi slovenski sud, odlučujući o ostavini koja se nalazi na području RH, (jer je npr. ostavitelj imao posljednje uobičajeno boravište u Sloveniji) utvrdio da prema slovenskom pravu nema nasljednika iza ostavitelja, taj sud morao bi primijeniti pravo RH. Budući da sud primjenjuje pravo kao cjelinu, pa tako i njegova kolizijska pravila, slovenski sud trebao bi ispitati koje pravo je mjerodavno prema kolizijskoj normi koja u RH uređuje pitanje ošasne imovine. Kako u našem nacionalnom pravu ne postoji takva norma (postoji pravna praznina) budući da niti ZRS niti neki drugi zakon ne sadrži posebno kolizijsko pravilo za ošasnu imovinu slovenski sud bi opet došao do toga da je mjerodavno slovensko pravo (prema Uredbi), a što bi moglo imati za rezultat da Slovenija ili tijelo koje ona odredi naslijedi ošasnu imovinu u RH (ako npr. slovensko pravo predviđa da država nasljeđuje takvu imovinu bez obzira gdje se ona nalazi).

je bio državljanin u trenutku smrti. Ukoliko bi ostavitelj izašao izvan ograničenja propisanih Uredbom, sud bi bio dužan zanemariti izbor prava i primijeniti pravo sukladno Uredbi. Ostavitelj nema pravo izbora nadležnog suda, već je sloboda izbora dana samo nasljednicima, ali pod uvjetom da je ostavitelj izabrao mjerodavno pravo¹⁵. U tim okolnostima nasljednici mogu izabrati sud države članice izabranog prava. Ukoliko izbor suda nije izvršen unutar ograničenja propisanih Uredbom sud ne smije uvažiti takav sporazum.¹⁶ Uredba poznaje i prešutnu prorogaciju nadležnosti do koje dolazi u okolnostima kad ne postoji izričiti sporazum nasljednika glede nadležnog suda, a nasljednici se upuste u raspravljavanje pred sudom države članice čije je pravo ostavitelj izabrao kao mjerodavno za nasljeđivanje. Uredba ide i korak dalje te dopušta sudu koji bi inače bio nadležan prema Uredbi da odbije nadležnost ukoliko bi smatrao da bi sud države izabranog prava lakše i bolje proveo postupak.

Ovrha i izvršenje odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi

Glede samog priznanja odluka donesenih u nasljednim stvarima, Uredba ne donosi ništa novo u odnosu na ostale slične instrumente europskog privatnog prava. Preuzeta su identična rješenja kao u uredbi Brussels I¹⁷. Tako će sud Republike Hrvatske, koji primi zahtjev za priznanje odluke donesene u drugoj državi članici, morati priznati tu odluku bez potrebe za bilo kakvim posebnim postupkom. Sudu je apsolutno zabranjeno ispitivati odluku u pogledu njenog merituma, a razlozi za neprihvatanje ograničeni su na one sažete u članku 40. Uredbe. Što se tiče izvršenja odluke, niti ovdje se ne događa ništa novo. Važno je na-

pomenuti da je u Uredbi zadržan postupak ishoda potvrde izvršivosti, što je europski zakonodavac napustio u novijim instrumentima europskog procesnog prava smatrajući da se tim tranzitnim postupkom nepotrebno odugovlači postupak izvršenja.

Veliki je iskorak u Uredbi napravljen u poglavlju koje uređuje priznanje i izvršenje sudskih nagodbi i javnih isprava, i to u dijelu koji govori o prihvaćanju dokazne snage javnih isprava. Naime čl. 59. st. 1. Uredbe nalaže da javna isprava, koja je sastavljena u jednoj državi članici, ima u drugoj državi članici istu dokaznu snagu ili najsličniji učinak, pod uvjetom da to nije protivno njenom pravnom poretku.¹⁸

U hrvatskom je pravu dokazna snaga javnih isprava uređena čl. 230. st. 1. i 3. ZPP-a¹⁹ koja odredba sadrži oborivu presumpciju da je istinito ono što se u javnoj ispravi potvrđuje ili određuje. Pravni učinak podnošenja javne isprave sudu jest da je teret dokaza prebačen sa stranke koja tvrdi da je istinita činjenica koju potvrđuje javna isprava, na stranku koja tvrdi suprotno. Ako bi stranka u postupku pred hrvatskim sudom neku činjenicu dokazivala stranom ispravom koju je izdalo strano tijelo javne vlasti u granicama svoje nadležnosti, pravilo o dokaznoj snazi javnih isprava protezalo bi se na navedenu dispoziciju tek kod ispunjenja uvjeta iz čl. 231. ZPP-a²⁰. U suprotnom bi ta isprava imala tek dokaznu snagu privatne isprave.

Europska potvrda o nasljeđivanju

U VI. Poglavlju (čl. 62-73.) Uredba uvodi Europsku potvrdu o nasljeđivanju. Riječ je o jedinstvenoj ispravi kojom pojedinci mogu izvan granica svoje države dokazivati svoj po-

15 Smatram da bi ostavitelj mogao izabrati pravo mjerodavno samo za određeni dio ostavine npr. samo za imovinu koja se nalazi u državi čiji je on državljanin. Shodno tome bi i nasljednici mogli izabrati nadležan sud samo za provođenje postupka za taj dio ostavine

16 Hrvatski sud nije ovlašten uvažiti takav sporazum niti u situaciji kad nasljednici nisu poštovali odredbe o obliku koje propisuje čl. 5. St.2. Uredbe.

17 Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznavanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim predmetima

18 To praktično znači da u slučaju da se u postupku pojavi pitanje statusa određenog nasljednika koji taj status dokazuje npr. vjenčanim ili rodnim listom, druga strana neće moći osporavati istinitost te činjenice ako je po pravu države u kojoj je izdan navedeni vjenčani ili rodni list vrijedi neoboriva presumpcija istinitosti činjenica navedenih u javnim ispravama

19 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine broj: 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 133/08 i 57/11, 25/13 – dalje u tekstu: ZPP)

20 Uvjet je da su propisno ovjerene te da postoji reciprocitet

ložaj nasljednika, legatar, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavine. Potvrda ima standardizirani oblik i izdaje se u formi Obrasca²¹. Uredba propisuje postupak donošenja, njen sadržaj, međunarodnu nadležnost tijela za njeno izdavanje, postupak opoziva, izmjene ili ispravka, postupak izdavanja i pohranjivanja, popis osoba kojima se može izdati, rok važenja i pravne lijekove protiv odluke tijela nadležnog za njeno izdavanje.

Ono što je važno napomenuti jest da potvrda, jednom kad je izdana, ima jedinstveno djelovanje u svim državama članicama koje su obvezne primjenjivati Uredbu, a da pritom nije potreban nikakav postupak priznanja. U isto vrijeme, ona ne zamjenjuje instrumente koji se za istu svrhu izdaju prema nacionalnim zakonodavstvima država članica.

Izdavanje te potvrde stvara vrlo važne pravne učinke u pravnom prometu. Tako Uredba uvodi dvije oborive pretpostavke koje se tiču upravo njene dokazne snage: pretpostavlja se da su istinite činjenice na kojima se temelji status osobe koji je naveden u potvrdi (nasljednik, izvršitelj ostavine itd.), kao i da toj osobi pripada upravo onaj opseg prava koji se u njoj navodi. Nadalje, Uredba pruža zaštitu osobama koje su u pravnom prometu postupale s povjerenjem u podatke koji se navode u potvrdi, a to se uglavnom tiče trećih osoba koje su stekle neko pravo od nasljednika ili druge osobe koja je naznačena u potvrdi u opsegu navedenom u Potvrdi, pouzdajući se u sadržaj te međunarodne javne isprave.

Praznine koje je Uredba prepustila na odlučivanje nacionalnim zakonodavstvima, hrvatski zakonodavac popunio je donošenjem Zakona o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012²²

koji je stupio na snagu 17. kolovoza 2015. U skladu s njegovim odredbama, zahtjev za izdavanje Potvrde podносит će se općinskom sudu ili javnom bilježniku mjesno nadležnom prema odredbama Zakona o nasljeđivanju²³. Postupak će se voditi kao izvanparnični, a Zakon sadrži formalne odredbe o pravilima postupka koji prethodi izdavanju potvrde, propisuje oblik pravnog lijeka protiv odluke tijela o zahtjevu za izdavanje Potvrde, određuje nadležna tijela za odlučivanje o prigorovu i uređuje postupak vezan uz izmjenu, ispravak ili opoziv Potvrde kao i za privremenu obustavu njenih učinaka.

Zaključak

Iako je naišla na brojne kritike Uredba je od većine pravnih stručnjaka prepoznata kao važan i, usudila bih se reći, revolucionaran instrument s područja europskog prava nasljeđivanja. Pripreme su njezinu praktičnu implementaciju u pravne poretke europskih država trajale su pune tri godine (Uredba je stupila na snagu 2012., ali je primjena odgođena do 17. kolovoza 2015.). Važnost koju joj daje pravna struka vidljiva je iz činjenice da se na Web stranicama odvjetničkih društava diljem EU (u zemljama koje odvjetnicima dopuštaju oglašavanje) nudi zainteresiranim osobama usluga i pomoć oko uređenja imovine za slučaj smrti, a sve u skladu s odredbama nove Uredbe o nasljeđivanju. Biti će zanimljivo vidjeti kako će se s izazovom primjene Uredbe nositi hrvatska pravna struka. Najveći izazov čeka sudove i javne bilježnike koji će svojim tumačenjem ponekad vrlo nejasnih i fluidnih pojmova u Uredbi, morati popuniti razne pravne praznine kako bi riješili nasljednopravni slučaj. Velika odgovornost je i na odvjetnicima koji pravovremenim savjetovanjem svojih stranaka mogu otkloniti nepoželjne učinke primjene Uredbe nakon njihove smrti. Svoj oslonac mogu sudovi i druga tijela koja primjenjuju Uredbu potražiti u postavljanju prethodnih pitanja Sudu EU-a. Dvojbeno pitanje aktivne legitimacije javnih biljež-

21 Obrazac je uspostavljen provedbenom Uredbom (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća, o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.

22 Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (Narodne novine broj 152/14)

23 Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine broj 48/03, 163/03, 127/03, 33/15)

nika za postavljanje prethodnih pitanja morat će riješiti Europski sud, no, s obzirom na to da Uredba i njih smatra “sudom” kad po prenesenim ovlastima provode postupak nasljeđivanja, za očekivati je da se i pojam “suda”,

sadržan u formulaciji čl. 267. st. 2. UFEU-a, ima ekstenzivno tumačiti dodjeljujući i njima pravo obraćanja sudu²⁴.

²⁴ Europski sud pravde, Odluka od 27. travnja 2006. u predmetu C-96/04

Popis literature i pravnih izvora

Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju
 Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća, o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju

Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012., o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (Narodne novine broj 152/14)

Uredbe Vijeća (EZ-a) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznavanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Uredba Brussels I)

Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine broj 48/03, 163/03, 127/03, 33/15)

Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja (Narodne novine broj 53/91 i 88/01)

PD dr. Anatol Dutta, M. Jur. (Oxon): Novo međunarodno nasljedno pravo Evropske unije – Nova pravna revija, broj 2/2013, Nova prava revija, Sarajevo, Časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Izdavač: Njemačko-bosanskohercegovačko udruženje pravnika (DBHJV)

IUS-INFO®

Pravno rješenje koje štedi vaše vrijeme!

Rezultat višegodišnjeg iskustva u obrađivanju pravnih sadržaja, portal IUS-INFO redovito vas opskrbljuje dnevno ažuriranim i preglednim informacijama.

IUS SOFTWARE d. o. o.

Tuškanova 37,
10 000 Zagreb

T. 01 5999 918

F. 01 5999 919

E. info@iusinfo.hr

www.iusinfo.hr

Pravno-informacijski portal koji nudi najviše:

- Pretraživanje portala po ključnim riječima
- Pročišćeni tekstovi svih važećih zakona i podzakonskih propisa u RH
- Više od 200 000 sudskih presuda i sentenci
- Stručni članci renomiranih autora
- Međunarodni ugovori
- Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava i Europskog suda pravde
- Mišljenja i tumačenja nadležnih tijela u RH
- Radni dokumenti Hrvatskog Sabora
- Korisni obrasci s poveznicama na zakonodavstvo i literaturu, ogledni primjeri i kalkulatori
- Informacije o stečajnim i likvidacijskim postupcima te predstečajnim nagodbama
- Izračun zateznih kamata
- Tjedni glasnik pravnih novosti IUS-NEWS
- Najave stručnih seminara i savjetovanja
- Aktualne vijesti iz područja prava i gospodarstva
- Stalna korisnička pomoć

Počiniteljstvo, poticanje i pomaganje u Kaznenom zakonu

Piše:

mr. sc. Šime Pavlović

odvjetnik u Zadru

I. Temeljni pojmovi i njihov sadržaj

1. Počiniteljstvo

Počinitelj kaznenog djela je prema čl. 36. st. 1. KZ-a osoba koja vlastitim činjenjem ili nečinjenjem ili posredstvom druge osobe počini kazneno djelo. Odredbom st. 1. obuhvaćena su dva tipa počinitelja: neposredni, izravni počinitelj i posredni počinitelj. Posredni počinitelj je izričito prema Zakonu također počinitelj. Sjedinjuje ih, da jedan i drugi, svaki na svoj način, u svojim rukama drže tijekom počinjenja kaznenog djela. Kod posrednog počiniteljstva, prema KZ-u, počinitelj je onaj tko posredstvom druge osobe počini kazneno djelo. Posredno počiniteljstvo nije moguće kod vlastoručnih kaznenih djela¹ i *delicta propria*.²

- Vlastoručna kaznena djela** su delikti koje počinitelj mora sam počinuti; njegovo sudjelovanje u radnji počinjenja je *condicio sine qua non* kaznenog djela, kao što je, primjerice, kazneno djelo dvobračnosti (čl. 167.) ili davanja lažnog iskaza (čl. 305.).
- Delicta propria** su kaznena djela čiji počinitelj može biti samo osoba određenih svojstava, pa ih se naziva i specijalnim ili posebnim kaznenim djelima. Bitno je sužen krug mogućih počinitelja kaznenih djela, primjerice, veći broj kaznenih djela protiv gospodarstva (Gl. XXIV. KZ-a) za koja se traži svojstvo odgovorne osobe, ili kaznena djela protiv službene dužnosti (Gl. XXVIII. KZ-a) čiji počinitelj može biti samo službena osoba, ili kaznena djela protiv Oružanih snaga Republike Hrvatske (Gl. XXXIV. KZ-a) čiji počinitelj uglavnom može biti samo vojna osoba. Osobe bez tih svojstava, neovisno o načinu sudjelovanja u počinjenju tih kaznenih djela, mogu odgovarati samo kao poticatelji ili pomagatelji u tim deliktima.

U stavku 2. navedenog članka KZ-a odredba je o supočiniteljstvu. Nema potrebe za širim objašnjenjem tog pojma. Taj pravni institut najbolje je promatrati kroz primjenu teorije vlasti nad djelom. Valja istaknuti da ne postoji problem kad svaki od supočinitelja ima vlast nad cjelokupnim odvijanjem procesa počinjenja kaznenog djela i svojim sudjelovanjem u cijelosti ispunjava sva obilježja djela. Problem se pojavljuje kod utvrđivanja kriterija na temelju kojih je moguće nekome koji nije sudjelovao u radnji počinjenja dati svoj-

„Suprotno žalbenim navodima, Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao sud drugog stupnja, nalazi pravilnim i osnovanim zaključak suda prvog stupnja da osumnjičenik D. P. nema svojstvo odgovorne osobe, zbog čega nije ni mogao počinuti terećena mu kaznena djela *delicta propria* iz čl. 337. st. 4. i čl. 312. st. 1. KZ.“ (VSRH, IV Kž-107/06-2 od 12. prosinca 2006.).

„Kazneno djelo krivotvorenja službene isprave spada u tzv. *delicta propria*, i to prava posebna kaznena djela koja mogu počinuti samo osobe s određenim svojstvom naznačenim u zakonskom opisu – ovdje službene ili odgovorne osobe. Dakle, to posebno svojstvo počinitelja utječe na samo postojanje kaznenog djela; bez tog svojstva nema kaznenog djela niti kaznene odgovornosti osobe koja počini u Kaznenom zakonu opisanu radnju. Dakle, takvo svojstvo počinitelja je činjenica koja je odlučna za utvrđenje postoji li kazneno djelo i njegova kaznena odgovornost, a ta činjenica mora se, kao i sve druge odlučne činjenice o kojima ovisi primjena neke odredbe Kaznenog zakona, dokazati.“ (VSRH, Kzz-6/05-2 od 16. svibnja 2007.)

„Pomagatelji, međutim, samo olakšavaju počinjenje radnje kojima se ostvaruje biće djela, ne uključujući se u samu radnju (osim što mogu u takvu radnju biti uključeni kod kaznenih djela kod kojih je jedno od obilježja svojstvo počinitelja, ali predmetno djelo nije takve vrste – *delicta propria*).“ (VSRH, I Kž-198/02-6 od 8. svibnja 2002.)

stvo počinitelja.

Drugi oblik supočiniteljstva sadržan je u dijelu odredbe st. 2. u kojem se kaže da je supočinitelj i onaj koji "...na drugi način bitno pridonese počinjenju kaznenog djela...". Taj dio se ne vezuje čvrsto za radnju počinjenja iz zakonskog bića djela (supočiniteljstvo u užem smislu), štoviše, može se u supočiniteljstvo uključiti i radnju izvan bića djela (supočiniteljstvo u širem smislu) uz zakonski uvjet da je riječ o prilogu koji *bitno pridonosi* počinjenju djela. Zahtijeva se posebna kvaliteta takva priloga; za razliku od pomaganja odgovara kvaliteti kao svaki počiniteljski prilog; po svojem značenju za ostvarenje djela takav je da se za njegova nositelja može reći da i on upravlja procesom počinjenja djela; da i taj supočinitelj u širem smislu ima vlast nad djelom; da ga drži u svojim rukama.

2. Poticanje

Prema čl. 37. st. 1. radnjom poticanja, kod drugoga se s *dolusom* izaziva ili učvršćuje odluka da se počini određeno kazneno djelo. Ne može se uvijek učvršćivanje odluke smatrati poticanjem, već samo onda ako odluka na počinjenje ne bi bila ostvarena bez učvršćivanja odluke da se delikt počini. Takav postupak možemo smatrati psihičkim pomaganjem.

Izravno poticanje postoji kad poticatelj izravno navodi počinitelja da počini kazneno djelo. Neizravno ili sukcesivno poticanje postoji kad poticatelj navodi drugu osobu da utječe na treću osobu da ona počini kazneno djelo. U slučaju poticanja na pomaganje (čl. 38.) postoji odgovornost za pomaganje (vrsta neizravnog pomaganja).

Sredstva poticanja su bezbrojna: nagovaranje, različiti oblici stimuliranja (dar, obećanje dara), prijetnja, zlouporaba odnosa ovisnosti, molba i sl.

Načini poticanja su različiti: usmeno, pisanim putem, konkludentnim činom i sl.

Stavak 2. uređuje neuspjelo poticanje. Poticatelj nije uspio radnjom poticanja stvoriti ili učvrstiti odluku poticanoga na počinjenje kaznenog djela "...za koje je pokušaj kažnjiv,

a djelo ne bude niti pokušano..." Neuspjelo poticanje postoji i onda kad je poticatelj stvorio ili učvrstio odluku kod poticanog, ali on iz određenih razloga nije počinio ili pokušao počinuti kazneno djelo, primjerice zadnji tren je odustao od poduzimanja radnje počinjenja ili radnje koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela. Iz zakonske formulacije da će se poticatelj kazniti "...kao za pokušaj..." zaključuje se da je ovdje riječ o pokušaju poticanja.

U st. 3. je odredba o neprikladnom pokušaju poticanja. Može se najkraće nazvati: neuspjelo poticanje osobe koja je već odlučila počinuti kazneno djelo. U pravnoj teoriji je poznato kao *omnimodo facturus*; obraćanje osobi koja se prije toga, bez ikakvih dvojbi, odlučila počinuti kazneno djelo

3. Pomaganje

Radnja pomaganja iz čl. 38. st. 1. KZ-a usmjerena je na olakšavanje glavnom počinitelju počinjenja kaznenog djela; u rangu olakšavanja je ubrzavanje ili intenziviranje počiniteljske radnje. Lančano pomaganje je pomaganje u pomaganju. Posredno pomaganje je poticanje na pomaganje. Treba uvijek imati na umu da pomaganje pretpostavlja da se jedna osoba već odlučila na počinjenje kaznenog djela, pa pomaganje postoji samo ako je glavni počinitelj već donio odluku o počinjenju kaznenog djela. Zbog toga radnja poduzeta prije nego što se neka osoba odlučila na počinjenje kaznenog djela može biti kvalificirana kao poticanje. Kakva mora biti kvaliteta doprinosa pomagatelja; mora li ona biti takva da bez pomaganja kazneno djelo ne bi bilo moguće počinuti? Ne traži se prvorazredni ili odlučujući doprinos, pa pomaganje postoji i onda kad bi kazneno djelo i bez njega bilo počinjeno, dovoljno je da je pomaganje utjecalo na počinjenje kaznenog djela.

Pomaganje postoji i ako kod počinitelja nije postojala krivnja, dovoljno je ostvarenje objektivnih obilježja kaznenog djela. Time se potvrđuje koncepcija o limitiranoj akcesornoj naravi pomaganja.

II. Odnos počiniteljstva, poticanja i pomaganja

1. Počiniteljstvo – poticanje – pomaganje

Isključeno je istodobno postojanje počinjenja i drugih oblika sudjelovanja u počinjenju kaznenog djela iste osobe. Počiniteljstvo (čl. 36.) kao teži oblik konzumira poticanje (čl. 37.), a poticanje konzumira pomaganje (čl. 38.). Njemačka judikatura ide ukorak s doktrinom u odgovoru na pitanje kada postoji supočiniteljstvo utemeljeno na teoriji vlasti nad djelom. Osim supočiniteljske volje za postojanje supočiniteljstva traži se značajan doprinos kojim se pospešuje djelovanje svih ostalih sudionika u kaznenom djelu. Tako u jednom

Temeljna odrednica supočiniteljstva je radnja kojom se bitno, odlučno, značajno pridonosi počinjenju kaznenog djela. Upravo se kroz praksu Vrhovnog suda zamjećuje određeno lutanje i nesnalaženje u odgovoru kad se čuvanje straže smatra supočiniteljstvom, a kada pomaganjem.

slučaju ubojstva u kojem su sudjelovale tri osobe, sud je presudio da su dvije osobe imale svojstvo pomagatelja, jer nije dokazano da su sudjelovale u ispaljivanju smrtonosnih hitaca, a njihov doprinos u djelu bio je neznatan; nema također doprinosa koji se traži za postojanje supočiniteljstva u slučaju kad jedna osoba samo pakira heroin koji se poslije prodaje, ili kad nabavlja kemikalije koje se koriste za nelegalnu izradu sintetičkih opojnih droga; ili u slučaju kaznenog djela razbojništva u kojem je u svojstvu supočinitelja osuđena osoba koja nije sudjelovala niti u primjeni sile, a niti oduzimanja stvari, jer je nedvojbeno utvrđeno da je imala vlast nad djelom i korist od djela (kasnijom podjelom ostvarene pro-

tupravne imovinske koristi). Njezin doprinos sastojao se u osiguranju vozila kojim je drugu osobu dovezla do mjesta počinjenja kaznenog djela i kasnije s njom pobjegla, a sve na osnovi prethodnog dogovora, što u biti predstavlja nužan preduvjet za uspjeh kaznenog djela, te je na taj način funkcionirala njezina vlast nad djelom.

Pomagatelj se razlikuje od počinitelja; on ne sudjeluje u počinjenju kaznenog djela; ono nije njegovo; on mu ne daje obilježja. Zbog toga je bitno razlikovati počinitelja (supočinitelja) od pomagatelja. Pomagateljske radnje su izvan radnji kojima se stječe vlast nad djelom; one nisu od prvorazrednog, odlučujućeg značenja za počinjenje djela. Poseban problem razgraničenja počinitelja i pomagatelja postoji kad je riječ o radnjama izvan bića djela, koje *“...na drugi način bitno pridonose počinjenju kaznenog djela”*, a mogu biti počiniteljske (supočiniteljstvo u širem smislu), ali i pomagateljske; čest je primjer čuvanje straže na mjestu počinjenja djela ili dovođenje počinitelja djela na to mjesto automobilom (slučajevi koji prema okolnosti dane situacije mogu biti ili supočiniteljstvo ili pomaganje). Iznimno, pomagateljske radnje mogu biti i radnje koje odgovaraju radnji počinjenja (supočiniteljstvo u užem smislu), ako nositelju radnje nedostaje određeno svojstvo da bi mogao biti počinitelj, primjerice da je službena ili odgovorna osoba kod *delicta propria*. Hrvatski Vrhovni sud s pravom ističe da *“...sudionici kaznenog djela nisu samo supočinitelji kaznenog djela...”* već je *“...pomagatelj (jednako kao i poticatelj) sudionik koji, ne vladajući počinjenjem kaznenog djela, pomaganjem (ili poticanjem) pridonosi njegovom počinjenju što znači, da on svojom radnjom drugome samo olakšava, ubrzava ili intenzivira počinjenje kaznenog djela i time podupire glavnog počinitelja u počinjenju kaznenog djela, a ne poduzima radnju izvršenja koja ulazi u biće kaznenog djela niti na drugi način bitno pridonosi njegovom počinjenju, jer nije supočinitelj kaznenog djela.”* (VSRH, III Kr-123/01-3 od 11. travnja 2002.)

Za razliku od poticanja (čl. 37. st. 3.), KZ nema odredbu o kažnjavanju za neuspjelo

pomaganje. Ono, dakle nije kažnjivo. Stav zakonodavca je posve opravdan. U slučaju postojanja kažnjavanja za neuspjelo pomaganje imali bismo apsurdnu odredbu po kojoj bi se za radnje kažnjavao pomagatelj, ali ne i glavni počinitelj da ih je poduzeo (nekažnjive pripreme radnje). Jasno da ovdje treba biti oprezan, jer u zakonu neke radnje neuspjelog pomaganja mogu biti kažnjive ako čine biće određenog samostalnog kaznenog djela, primjerice, kazneno djelo iz čl. 330. KZ-a (Izrada i nabavljanje oružja i sredstava namijenjenih počinjenju kaznenog djela).

2. Čuvanje straže i dovođenje automobilom počinitelja do mjesta počinjenja kaznenog djela i njegovo odvođenje s toga mjesta – počiniteljstvo ili pomaganje?

a) Sudske odluke sudova Republike Hrvatske i SR Njemačke

“Međutim, u pravu su optuženici B. i B. kada ističu da je njihovu djelatnost trebalo označiti kao pomagачku, jer kada se ima u vidu ‘teorija vlasti nad djelom’ ne može se prihvatiti da optuženik B., vozeći kao prethodnica ukradenim vozilima, a optuženik B. prethodno ih preuzimajući i vozeći do P., sudjeluju u počinjenju kaznenog djela teške krađe, kao supočinitelji.

Naime, oni ne vladaju počinjenjem kaznenog djela, neovisno o zajedničkoj odluci o njegovom počinjenju, budući da se ne uključuju u njegovo izvršenje na bilo koji odlučujući način, ali se njihova djelatnost može okvalificirati kao kazneno djelo pomaganja u teškoj krađi, jer su opisanim radnjama pomaganja pridonijeli njegovom počinjenju.” (VSRH, I Kž-203/03-5 od 28. svibnja 2003.)

“Upravo tu objektivnu radnju, da je optuženik M. Ž. izvršio radnje voženja optuženika, najprije do ulice gdje je optuženik D. S. počinio kazneno djelo razbojništva a zatim i odvoženje s tog mjesta, trebalo je kvalificirati kao pomaganje...” (VSRH, I Kž-109/06-5 od 5. veljače 2009.)

Osnovano je pitati je li ta pomagateljska radnja sastavni dio kauzalnosti za ostvarenje kaznenog djela kao *condicio sine qua non*? O od-

govoru na taj upit ovisi je li riječ o počinjenju djela ili je riječ o pomagateljskoj radnji.

Pomagateljske radnje ili propusti po svojem značenju moraju biti takve da djelotvorno potpomažu, unapređuju, podupiru, podržavaju ili olakšavaju počinjenje kaznenog djela. *“U konkretnom slučaju, ‘čuvanje straže’ od strane opt. T. T. nije imalo nebitnu ulogu (jer bi se tada radilo o dioničkom postupanju opt. T. T., tj. radilo bi se o pomaganju) već je ta uloga bila takva da se kazneno djelo bez tog doprinosa ne bi moglo izvršiti na dogovoreni način, a to zapravo znači da je opt. T. T. imao funkcionalnu vlast nad djelom.”* (VSRH, I Kž-1073/05-4 od 6. travnja 2006.)

Čuvanje straže kao pomaganje ili počinjenje kaznenog djela je *quaestio facti*. Ispravno se razlikovanje temelji na tome postoji li kod počinitelja vlast nad djelom (supočiniteljstvo), a ako je nema tada imamo pomagateljsku figuru. Nije dovoljno samo takvo lakonsko i lapidarno uspostavljanje razlikovanja supočiniteljstva i pomaganja. Temeljna odrednica supočiniteljstva je radnja kojom se bitno, odlučno, značajno pridonosi počinjenju kaznenog djela. Upravo se kroz praksu Vrhovnog suda zamjećuje određeno lutanje i nesnalaženje u odgovoru kad se čuvanje straže smatra supočiniteljstvom, a kada pomaganjem. Navest ćemo dvije odluke kojima se potvrđuje gornja konstatacija.

“Pomagateljske radnje su one koje u smislu teorije vlasti nad djelom nemaju odlučujući značaj za počinjenje kaznenog djela. Postupci opt. M. S. predstavljaju tipično pomagateljske radnje, jer je svjesno doveo opt. M. Z. automobilom na mjesto počinjenja kaznenog djela, sačekao ga u automobilu, a nakon što se ovaj vratio sa oduzetim novcem, odvezao ga sa mjesta počinjenja.” (VSRH, I Kž-517/08-6 od 30. rujna 2008.)

U sljedećoj presudi Vrhovni sud razlikovanju počiniteljstva i pomaganja prilazi na drugačiji način. Konstatira kako je hrvatsko kazneno zakonodavstvo napustilo teoriju podjele uloga od koje je pošao prvostupanjski sud, te posebno ističe:

“U čl. 35. st. 3. KZ (riječ je o KZ/97, a sada je to čl. 36. st. 2. KZ/11-op. Š. P.) propisano je da je

supočinitelj osoba koja sudjeluje u počinjenju djela, dakle poduzima radnje kojima se ostvaruju elementi kaznenog djela ili bitno pridonosi njegovom izvršenju. Supočiniteljstvo je određeno prema teoriji vlasti nad djelom, što se s pravom ističe u žalbi, ali se ne može prihvatiti žalbena teza da radnja čuvanja straže ili osiguravanja odstupnice, po svojoj prirodi, nikada ne može biti supočiniteljska radnja, već samo pomagačka.

Ako se takvom radnjom bitno pridonosi izvršenju djela, odnosno ako bi bez te radnje izvršenje djela bilo izuzetno rizično ili nemoguće, onda se takva radnja ima smatrati supočiniteljskom, jer se njome bitno pridonosi izvršenju djela.” (VSRH, I Kž-135/03-7 od 26. kolovoza 2003.).

U navedenom razlikovanju treba poći od toga je li radnja bitno pridonijela počinjenju djela, znatno olakšala njegovo počinjenje, omogućila da se ono počini bez većeg rizika, da se bez te radnje djelo ne bi moglo izvršiti upravo na zamišljeni način. Ako je nešto od toga ostvareno u vrijeme počinjenja kaznenog djela tada će to predstavljati supočiniteljsku radnju, a ne pomaganje u radnji počinjenja.

U njemačkoj sudskoj praksi uzima se da postoji supočiniteljstvo u slučaju kaznenog djela razbojništva u kojem je u svojstvu supočinitelja osuđena osoba koja, kako je već navedeno, nije sudjelovala ni u primjeni sile a ni oduzimanja stvari, ali je nedvojbeno utvrđeno da je imala vlast nad djelom i korist od djela (kasnijom podjelom ostvarene protupravne imovinske koristi). Njezin doprinos sastojao se u osiguranju vozila kojim je drugu osobu dovezla do mjesta počinjenja kaznenog djela i kasnije s njom pobjegla, a sve na osnovi prethodnog dogovora, što u biti predstavlja nužan preduvjet za uspjeh kaznenog djela, te je na taj način funkcionirala njezina vlast nad djelom.

b) Primjena teorije vlasti nad djelom kao najsigurniji način rješavanja problema i dileme

Vrhovni sud s pravom upozorava da je
 “...za utvrđivanje tko je supočinitelj kaznenog djela, a tko poticatelj ili pomagatelj od-

lučujuća ‘teorija vlasti nad djelom’. Prema ovoj teoriji supočiniteljstvo je zajedničko izvršenje djela od strane više osoba sudjelovanjem u radnji izvršenja ili na drugi odlučujući način. Zajedničko izvršenje djela u sebi uključuje zajedničku odluku o djelu i izvršenju djela...” (VSRH, I Kž-113/97-5 od 21. listopada 1998.).

“Naime, prema novom kaznenom zakonu poticatelj i pomagatelj su sudionici koji, ne vladajući počinjenjem kaznenog djela, poticanjem ili pomaganjem pridonose njegovom počinjenju, na koji način je za utvrđivanje tko je supočinitelj kaznenog djela, a tko poticatelj ili pomagatelj odlučujuća ‘teorija vlasti nad djelom’ prema kojoj teoriji je supočiniteljstvo zajedničko izvršenje djela od strane više osoba sudjelovanjem u radnji izvršenja ili na drugi odlučujući način. To zajedničko izvršenje djela u sebi uključuje kao prvo, zajedničku odluku o djelu i o izvršenju djela, što u sebi obuhvaća i plan o izvršenju djela na bazi podjele uloga i drugo, samo zajedničko počinjenje djela. Svaki supočinitelj daje svoj prilog u ostvarenju djela, taj prilog mora biti kvalificiran u smislu vlasti nad djelom, svaki supočinitelj je nositelj odluke o djelu i svaki zajedno s drugima ostvaruje to djelo. Zajedničko počinjenje djela u sebi sadrži subjektivnu i objektivnu komponentu. Subjektivna komponenta se sastoji u tome da je svaki od supočinitelja nositelj odluke o djelu i nositelj odluke o tome da se kazneno djelo zajednički izvrši, a objektivna komponenta se sastoji u tome da počinitelj ostvaruje samu radnju izvršenja kaznenog djela ili na drugi način kvalificirano sudjeluje u ostvarenju djela u sklopu zajedničkog plana.” (VSRH, I Kž-245/99-4 od 24. studenoga 1999.)

III. Bitne povrede odredaba kaznenog postupka (čl. 468. st. 1. t. 9. i 11. ZKP-a)

“Nije u pravu optuženi L. kada tvrdi da je izreka presude proturječna njenom obrazloženju, navodeći da je on proglašen krivim za poticanje na kazneno djelo otmice, a da prvostupanjski sud zaključuje da bi on bio supočinitelj u počinjenju ovog kaznenog djela.

Točno je da prvostupanjski sud u obrazloženju

presude razmatra i tu mogućnost, no jednako tako prvostupanjski sud obrazlaže i institut vezanosti za činjenični opis tj. identitet optužbe i presude, ispravno zaključujući da sud ne smije mijenjati činjenični opis kriminalne aktivnosti optuženika na način da sam opiše supočeteljske radnje dok mu ovlaštenu tužitelj u činjeničnom opisu ostavlja opis radnji sudionništva poticanjem na počinjenje kaznenog djela drugih osoba. Nastavno prvostupanjski sud ispravno zaključuje da je optuženi L. 'stajao iza' svih radnji optuženih G. i K., jer su oni, kako to ispravno zaključuje sud, uzeli učešće u kriminalnoj aktivnosti kao supočetelji upravo 'na nagovor' optuženog L.' (VSRH, I Kž-375/05-7 od 31. svibnja 2005.).

Interesantno je stajalište Ane Garačić da sud neće prekoračiti optužbu ako utvrdi da počinitelj kaznenog djela, optužen da ga je ostvario kao supočetelj, za to djelo bude proglašen krivim kao poticatelj ili pomagatelj.³ Glede objektivnog identiteta optužbe vrijedi načelo prema kojem taj identitet predstavlja događaj o kojem se sudi i o njemu mora postojati istovjetnost između činjeničnog opisa iz optužbe i presude koja je na temelju njega donesena. Bez tužiteljeve izmjene optužnice sud u pravilu ne može temeljiti presudu na činjenicama koje su u postupku utvrđene, a koje tužitelj nije opisao. U suprotnom sud bi preuzeo ulogu tužitelja.⁴

Da je u gornjem predmetu prvostupanjski sud činjenično stanje iz optužnog akta uskladio sa stanjem utvrđenim na glavnoj raspravi, i optuženika osudio za počinjenje kaznenog djela a ne za poticanje, ostvario bi bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. t. 9. ZKP/97 (čl. 468. st. 1. t. 9. ZKP/08), naime optužba bi bila prekoračena.

U izreci presude kojom je više osoba proglašeno krivima da su počinili kazneno djelo kao supočetelji, mora se dati opis radnje počinjenja svakoga od supočetelja, u pro-

tivnom je izreka presude nerazumljiva, što predstavlja bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 468. st. 1. t. 11. ZKP-a. Međutim, ovdje je nužno upozoriti na stariju sudsku praksu prema kojoj optužba nije prekoračena ako sud utvrdi da je supočetelj kazneno djelo ostvario u svojstvu poticatelja ili pomagatelja, odnosno ako se poticatelja ili pomagatelja proglasi krivim kao počinitelja toga djela (v. presudu VSRH, Kž-3477/55. u M. Petranović, Zakon o kaznenom postupku i izbor odluka iz sudske prakse, Zagreb, 2004., s. 240).⁵

IV. Državnoodvjetnička i sudska kreativnost u primjeni odredaba KZ-a o počiniteljstvu i sudioništvu

Nema dvojbe da se u donošenju državnoodvjetničke odluke o označavanju u optužnici jedne od figura u zajedničkom počinjenju kaznenog djela i suda u donošenju presude očekuje kreativni pristup. Takav se odnos teško može očekivati, pa čak i od stručne, dobre i odgovorne obrane, jer ona uglavnom ide od onoga što je za optuženika povoljnije. Pri tome uvijek treba imati u vidu utvrđeno činjenično stanje i potom može li ono, kroz primjenu teorije vlasti nad djelom, poslužiti kao platforma za donošenje zaključka o postojanju neke od navedenih figura u počinjenju kaznenog djela.

Imamo tri pristupa: 1. zanatski – činjenično stanje+pravna norma; 2. kreativno-zanatski – uz činjenično stanje i unošenje iskustva stvorenog sudskom praksom i doktrinom; 3. kreativni – njega se teško pridržavati bez iskustva drugih, bez odgovarajuće primjene tuđeg znanja i odgovarajućih propisa, jer bi u suprotnom upali u nedopuštenu arbitrarnost. Druga je inačica, prema mojem mišljenju, najprihvatljivija; doduše zahtijeva viši stupanj znanja, iskustva i sposobnost logičkog zaključivanja.

3 Ana Garačić, Pravni lijekovi u kaznenom postupku i sudskoj praksi, Inženjerski biro, Zagreb, 2006., str. 64/65, t. 7. te od iste autorice: Zakon o kaznenom postupku - Pravni lijekovi, Organizator, Zagreb, 2010., str. 99-124.

4 Ana Garačić, Zahvati suda u činjenični opis optužbe, Odvjetnik, Zagreb, br. 9-10/04, str. 33.

5 O prekoračenju optužbe iscrpnije v. u: Ana Garačić, Zahvati suda u činjenični opis optužbe, Odvjetnik, br. 9-10/2004., str. 32-37 i br. 11-12/2004., str. 43-48 te u mojoj knjizi: Zakon o kaznenom postupku – 2. izdanje, Libertin naklada, Rijeka, 2014., str. 946-951.

Ponešto o stanju hrvatskih građanskih postupovnih propisa

Piše:
Ivo Crnić

odvjetnik u Zagrebu

Što je više zakona, manje je pravde.
Marko Tulijski Ciceron

Za raspravu na ovom forumu važno je uočiti zakonodavno okruženje u kojem djeluju odvjetnici i sudovi u Republici Hrvatskoj.

Izjava Akademije pravnih znanosti – postoji kriza pravnog sustava

Akademija pravnih znanosti objavila je 11. lipnja 2014. *Izjavu o stanju pravnog sustava Republike Hrvatske nakon ulaska u članstvo Europske unije*.¹ U toj je Izjavi, uz ostalo, rečeno:

Tijekom procesa usklađivanja zakona s europskom pravnom stečevinom (*acquis communautaire*), u Republici Hrvatskoj donesen je velik broj zakona i drugih propisa po hitnom postupku, često kada to i nije bilo potrebno.

Ustav, zakoni i drugi propisi mijenjali su se i još uvijek se mijenjaju prebrzo, bez dovoljne stručne i javne rasprave i pripreme. To šteti pravnoj sigurnosti i predvidivosti kao temeljnim europskim pravnim načelima.

U toj se *Izjavi* navodi da je nedomišljenost, teorijska nedorađenost i praktična neprovedivost novih propisa jedan od glavnih generatora krize hrvatskog pravnog sustava. Ta je kriza, između ostalog, dovela i do značajnih financijskih gubitaka na svim razinama.

Akademija također upozorava, da je hrvatskom pravnom sustavu došlo do ozbiljnih problema s poštivanjem standarda ustavnosti i zakonitosti, međusobne neusklađenosti zakona i drugih propisa, pravnih praznina i konceptualnih nedosljednosti.

1 Cijeli tekst Izjave dostupan je <https://www.pravo.unizg.hr/apzh/priopcenja?@=6qwgq>.

Nemali broj izravno prevedenih normi je glomazan, norme nisu jasne niti su izražene u duhu hrvatskog jezika pa su stoga teško razumljive, a ponekad ni nisu razumljive.

Loši zakoni najgora su vrsta tiranije

U tom smislu izgleda da se ništa nije promijenilo od vremena Otta von Bismarcka, koji je rekao: *Zakoni su poput kobasica – bolje je da ne vidite kako se prave.*

Stanje dobro opisuje i Edmond Burke: *Loši zakoni najgora su vrsta tiranije.*

Takvu zakonodavnu nesustavnost nalazimo i na području o kojem danas razgovaramo, dakle, u području prije svega parničnog i ovršnog postupka².

To ugrožava vladavinu prava kao jednu od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelja za tumačenje Ustava³. *Dakako, to ugrožava i pravnu sigurnost i jednakost svih pred zakonom.*⁴

Delikatan položaj odvjetnika i sudaca

U vrlo delikatanj su situaciji upravo odvjetnici, jer su upravo oni ti koji klijentu trebaju dati prvi, dakle, temeljni pravni savjet u nejasnoj i nedorečenoj pravnoj situaciji. Pogrešan pravni savjet može pak izazvati vrlo ozbiljne, ponekad i teške egzistencijalne posljedice za klijenta, ali i za odvjetnika.

Jednako tako delikatan je i položaj sudaca

2 Na pitanje pravne nesigurnosti do koje dovode izmjene kaznenih zakon upozorava Ana Garačić u članku pod naslovom *Kako prečeste izmjene kaznenih zakon utječu na pravnu sigurnost*, objavljenom u Informatoru broj 6041 od 18. siječnja 2016., stranica 1. i 2.

3 Članak 3. Ustava Republike Hrvatske (*Narodne novine*, broj 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14. – dalje: Ustav).

4 Članak 14. st. 2. Ustava koji glasi: *Svi su pred zakonom jednaki.*

Odvjetnik Ivo Crnić ovo je izlaganje održao u Hrvatskoj odvjetničkoj komori 5. studenoga 2015. u sklopu seminara "Njemačka – pravno i sudbeno okruženje", u organizaciji Hrvatske odvjetničke komore i Njemačke savezne odvjetničke komore.

koji moraju primjenjivati nekvalitetne i proturječne zakone i druge propise. To za posljedicu ima i neujednačenu i proturječnu sudsku praksu, što u konačnici dodatno otežava i rad odvjetnika odnosno ugrožava položaj njihovih stranaka. Teško je raditi u situaciji kad iz sudova u istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji stižu potpuno različite odluke. To se događa i na razinama viših sudova koji odlučuju o žalbama nezadovoljnih stranaka, ali i u praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji je najviši redovni sud u državi. *Taj sud ima ustavnu obvezu osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.*⁵

Neujednačena sudska praksa je zapravo svojevrsna lutrija. Ako o predmetu odlučuje logičan i stručan sudac sve može biti u redu. Ali može biti i obrnuto.

Zakonodavni stampedo u parničnom i ovršnom postupku

U području parničnog i ovršnog postupka također bilježimo zakonodavni stampedo.

Tako je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013.⁶, deseta novela tog propisa, računajući od državno-pravnog osamostaljenja Republike Hrvatske. To znači da svakih otprilike dvije godine mijenjamo i dopunjavamo tako važan postupovni zakon.

Još češće se mijenja i dopunjava materija ovršnog prava. Donesen je već treći potpuno novi Ovršni zakon od državno-pravnog osamostaljenja. Tome treba dodati i posebne propise o ovrsi na novčanim tražbinama, koje (dosad) prati osam podzakonskih akata. Valja imati na umu da propise o ovrsi sadrže i specijalni propisi poput, primjerice, Zakona o javnom bilježništvu. Da ne spominjem propali Zakon o javnim ovršiteljima. Ukupno, dakle, tri ovršna zakona i 12 njihovih izmjena i dopuna i osam podzakonskih akata, sveukupno 23 različite promjene ovršnog prava od stvaranja neovisne hrvatske države.

Brojne su promjene i u stečajnom zakonodavstvu. Stečajne i sada predstečajne zakone "krase" opširne i teškim jezikom pisane

odredbe. Ali o tome drugom prilikom. No, to je sve češće i značajka parničnih i ovršnih propisa.

Propisi kao generator krize pravnog sustava

Ponekad se stječe dojam da cilj tih propisa nije da suprotstavljene strane dobiju učinkovito zakonsko oruđe za ostvarenje svojih prava. Svojim formalizmom i rigidnošću takvi propisi samo potiču nepotrebno dugo trajanje postupka i stvaraju neizvjesnost za rezultat spora. Time utječu na pravnu sigurnost i dovode u pitanje načelo vladavine prava iz već spomenutog čl. 3. Ustava Republike Hrvatske. Tako složeni ovršni propisi otežavaju položaj vjerovnika i često se događa da se umjesto jednostavne ovrhe u korist stečenih prava vjerovnika, ovršni postupci pretvaraju u nove, mukotrpane i dugotrajne parnice. Potpuno je neprihvatljivo da se procesni zakoni mijenjaju tako često i na opisani, loš način.

Izmjene i dopune propisa, kako je to osnovano uočila i Akademija pravnih znanosti u spomenutoj *Izjavi*, nedomišljene su, teorijski nedorađene i praktično neprovedive, što je jedan od glavnih generatora krize hrvatskog pravnog sustava.

Mene su moji poštovani profesori na Pravnom fakultetu u Zagrebu učili da propisi, ponajprije odredbe zakona, moraju biti pisani na način da ih razumije i osoba koja nema pravno obrazovanje. Danas, nakon što imam 42 godine radnog iskustva, propise sve manje razumijem i ne znam kako ih tumačiti. Kako li je tek pravnim laicima, za koje su zakoni navodno i pisani?

Najviše zakona ima u pokvarenoj državi

Možda bi tu trebalo podsjetiti i na suludu količinu složenih i nejasnih propisa koje proizvodi i Europska unija, ali i na Tacita koji je rekao *Najviše zakona ima u pokvarenoj državi*.

Moj je subjektivni dojam da se baš nismo nešto usrećili s europskim propisima.

O nekima od tih nejasnih i nedorečenih propisa i njihovim posljedicama za stranke u parničnom i ovršnom postupku u Hrvatskoj

5 Članak 119. st. 1. Ustava.

6 *Narodne novine*, broj 25/13.

bit će riječi u nastavku ovog izlaganja, s ciljem da se upozori na lošu zakonodavnu praksu Hrvatskoga sabora, koji je donositelj zakona, i takvu praksu Vlade Republike Hrvatske, najčešćeg predlagatelja zakona.

Međutim, prije toga, valja reći da za stanje u hrvatskom pravnom sustavu ne možemo kriviti samo zakonodavca, s jedne i proturječnu i neujednačenu praksu sudova, s druge strane.

Odgovornost odvjetnika – na izvoru nepravde, a štete

Svoj dio odgovornosti za to stanje moramo preuzeti i mi odvjetnici. Hrvatska odvjetnička komora podnijela je više prijedloga Ustavnom sudu Republike Hrvatske za ocjenu nesuglasnosti nejasnih zakona s Ustavom. Je li u tome trebala biti agilnija i ažurnija neka drugi sude. U Hrvatskoj djeluje na današnji dan, 5. studenoga 2015., ukupno 4.540 odvjetnika i 1.662 odvjetničkih vježbenika. Od toga u Zagrebu radi više od polovice odvjetnika – njih 2.268. To bi trebala biti velika intelektualna snaga. Međutim, u javnom promicanju načela vladavine prava i pravne sigurnosti ona je uglavnom nezamjetna. Samo pojedinci se javljaju i javno ukazuju na nedostatke u pravnom sustavu, iako su upravo odvjetnici na izvoru podataka o nepravdama koje nastaju zbog loših zakona i neujednačene sudske prakse.

Moj je subjektivni dojam da su odvjetnici postali apatični pred poplavom raznoraznih zakona i propisa, koji se donose bez sustavne pripreme i na brzinu. Kao da odvjetnici smatraju da ne mogu ništa učiniti. Takvo stanje u najslobodnijoj od svih profesija, kako si odvjetnici vole umišljati, jako me žalosti.

Stradanja parničnog postupka

No, vratimo se parničnom postupku koji je ozbiljno stradao kroz brojne izmjene i dopune zakona.

U cilju ubrzavanja tog postupka bilježimo da se bitno ograničava mogućnost iznošenja činjenica tijekom tog postupka.

Jedna od nedovoljno domišljenih izmjena odredbe koja bez ustavnopravnog razloga ograničava pravo tužitelja na objektivnu preinaku tužbe.⁷

7 Članak 190. st. 1. Zakona o parničnom postupku (Na-

Prema prije važećoj odredbi čl. 190. st. 1. ZPP-a koji je važio do 31. ožujka 2013., tužitelj je smio tužbu preinačiti do zaključenja glavne rasprave. Sada važećom odredbom tog članka, tužitelj nakon 1. travnja 2014. smije tužbu preinačiti samo do zaključenja prethodnog postupka. Ne postoji razuman razlog za takvo ograničenje tužiteljevih prava,⁸ i u tom dijelu ZPP smatram nesuglasnim s Ustavom Republike Hrvatske. Naime, tek nakon zaključenja prethodnog postupka, u daljnjem tijeku parnice vrlo se često pojavljuje potreba da tužitelj preinači tužbu (objektivna preinaka tužbe). Primjer za to su parnice za naknadu štete. Naime, tužitelj-oštećenik za iznos (visinu) štete u pravilu saznaje tek nakon zaključenja prethodnog postupka. To zato jer se tek nakon tog stadija postupka provode sudska vještačenja, primjerice sudska medicinska o posljedicama koje po svoje tjelesno i duševno zdravlje oštećenik trpi. Tek nakon toga tužitelj-oštećenik može objektivno precizirati tužbeni zahtjev za naknadu štete, što mu navedeni propis onemogućuje.

Zakon, dakle, prisiljava tužitelja da za eventualnu razliku svog prava pokrene novu samostalnu parnicu, umjesto da se to pitanje riješi u jednoj parnici. To, dakako, izaziva dodatne troškove za sve sudionike postupka, ali zahtjeva i novi, dodatan angažman suda u novoj parnici.

Objava presude

Nakon što se ipak uspije završiti parnični postupak, sud je dužan javno objaviti sudsku presudu. Prihvatljiva je intencija zakonodavca da se presude i u parničnom postupku javno objavljuju.

Međutim, Zakon o parničnom postupku prisiljava parnične stranke da budu prisutne objavi presude. Time se, suprotno čl. 16. Ustava, ograničava sloboda parnične stranke da odluči hoće li ili ne pristupiti sudu na objavu presude.

U Republici Hrvatskoj zakoni nisu ni me-

rodne novine, broj 148/11. – pročišćeni tekst i 25/13. – dalje: ZPP).

8 Prema čl. 16. st. 2. Ustava Republike Hrvatske, svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

đusobno usklađeni (konzistentni). Tako je i institut objave presude različito reguliran u parničnom od onoga u kaznenom postupku. Nametnuta obveza da parnične stranke ili njihovi punomoćnici moraju biti prisutne objavi parnične presude u suprotnosti je s odredbama Zakona o kaznenom postupku. I u tom postupku sud objavljuje presudu, ali se nitko od stranaka, pa čak ni najteži kriminalci, ne moraju pojaviti na objavi presude.

Prisutnost parnične stranke, odnosno njezina punomoćnika, na ročištu za objavu presude, povezuje se s vrlo ozbiljnim posljedicama za stranku koja izostane s tog ročišta, a o njemu je obaviještena.⁹ Naime, ako stranka nije pristupila na ročište na kojem se presuda objavljuje, a o ročištu je uredno obaviještena, smatrat će se da joj je dostava presude obavljena onoga dana kada je održano ročište na kojem se presuda objavljuje. Za nezadovoljnu stranku to znači da joj od objave presude teku rokovi za žalbu.

Sudska e-oglasna ploča – ima-nema

Stranci se, istina, daje mogućnost da sazna sadržaj sudske odluke na elektroničkoj oglasnoj ploči suda (e-ploča). Opće je, međutim, poznato da na velikom broju parničnih sudova u Republici Hrvatskoj ne postoji internet-ska stranica. To za posljedicu ima neujednačenost prakse parničnih sudova tako da:

a) neki sudovi smatraju da je dostava presude obavljena onoga dana kada je održano ročište na kojem se presuda objavljuje, i to bez obzira što nemaju e-oglasnu ploču,

b) drugi dostavljaju ovjereni prijepis strankama na uobičajeni, "klasičan" način, poštom ili putem sudskih pretinaca. Vjerojatno je da postoje i druge inačice takve šarolike prakse. Time opet nastaje pravna nesigurnost.

Potpuno je neprihvatljivo da država donosi zakon kojim određuje način postupanja, a pri tome ni više godina nakon stupanja na snagu tog propisa ne osigura uvjete za njegovu provedbu, već fizičke i pravne osobe, koje zahtijevaju zaštitu pred parničnim sudovima, prepušta arbitrarnom i nejedinstvenom postupanju pojedinih sudaca. To nije suđenje. To je lutrija, jer su stranke prepuštene sreći

9 Vidjeti čl. 35. st. 7. do 10. ZPP-a.

Jedan od grijehova političara jest da nikad nisu sudovima osigurali ni optimalne materijalne uvjete, a još manje novac, za rad dovoljnog broja sudaca i pratećeg sudskog osoblja. Na broj i složenost predmeta o kojima odlučuju hrvatski suci, njih je premalo. To je jedan od čimbenika koji utječe na kvalitetu sudskih odluka i dugo trajanje postupka.

hoće li naići na razumnog ili manje razumnog suca.

Osim toga valja imati na umu, da propisivanje instituta e-oglasne ploče sudova može dovesti do daljnje neravnopravnosti (diskriminacije) stranaka u parničnom postupku, a time i do pravne nesigurnosti. Naime, valja imati na umu da dio fizičkih osoba nema pristup internetu kao mediju, a nema obveze da koriste usluge profesionalnih zastupnika. Osim toga ni profesionalni zastupnici nemaju zakonsku obvezu služiti se internetom.

"Ušteta" koja povećava troškove postupka

Može se nagađati da su se hrvatska Vlada kao predlagatelj takve odredbe u zakonu i Hrvatski sabor kao zakonodavac, povelili mišlju da će prisiljavajući parnične stranke da dođu na objavu presude u parničnom postupku uštedjeti novac za poštarinu, jer sud u pravilu na ročištu za objavu presude uručuje strankama ovjereni otpравak presude.¹⁰

Riječ je o uštedi – samo naizgled. Naime, bitan dio sudskih odluka i drugih pismena dostavlja se putem sudskih pretinaca.¹¹ To sudovima ne stvara troškove poštarine, jer profesionalni zastupnici stranaka o svom trošku preuzimaju takvu sudsku poštu. Prema tome, nema nikakvog ozbiljnog razloga da se način

10 Članak 335. st. 7. ZPP-a.

11 Članak 134.b ZPP-a.

dostave presuda ograničava kako je to učinjeno čl. 335. ZPP-a, jer se isti učinak može postići dostavom presude u pretince.

Naprotiv, takvim tzv. "štedljivim" pristupom država je parničnim strankama prouzročila znatno veće troškove. To zato jer u tom slučaju za stranke nastaju dodatni troškovi zastupanja, kad na ročišta za objavu presude pristupaju njihovi zastupnici koji to moraju učiniti kako bi osigurali stranke od mogućih neželjenih posljedica koje mogu nastati zbog tijeka rokova, primjerice za žalbu, koji se računaju od dana uručjenja sudske presude. To povećava troškove parničnim strankama, a sve se može riješiti uobičajenim besplatnim načinom dostave putem sudskih pretinaca. Zakonodavac time potvrđuje da je put u pakao popločan – dobrim željama.

Kad pravomoćnost ne odgađa ovrhu

Prema čl. 348.a st. 1. ZPP-a, žalba protiv prvostupanjske presude kojom se fizičkoj osobi koja ne obavlja registriranu djelatnost nalaže isplata tražbine čija glavnica ne prelazi 5.000,00 kuna, odnosno kojom se fizičkoj osobi koja obavlja registriranu djelatnost u pravnoj stvari u vezi s tom djelatnošću ili pravnoj osobi nalaže isplata tražbine čija glavnica ne prelazi 10.000,00 kuna, ne odgađa ovrhu.

Ne raspoložem podatkom koliko se često ta odredba, koja bi za cilj vjerojatno imala ubrzati postupak i namirenje vjerovnika, stvarno u praksi primjenjuje. Je li to samo tek odredba – da bude u zakonu, bez pravog učinka?

Sudska praksa prestaje biti javno dobro

U uvjetima kad zakonodavac donosi brojne nove propise, koji su često nejasni ili međusobno proturječni, upravo je sudska praksa bila svjetionik i smjerokaz koji je označavao put kojim valja poći i koja je popunjavala zakonske praznine. Sada toga zapravo više nema.

Naime, novele ZPP-a iz 2011. i 2013. otvorile su u dodatnoj mjeri pitanje – prestaje li sudska praksa biti javno dobro, odnosno je li opravdano da Vrhovni sud i žalbeni sudovi u parničnom postupku (svi županijski i Visoki trgovački sud Republike Hrvatske) ne moraju obrazlagati svoje odluke?

Riječ je, naime, o sadržaju obrazloženja presude kojom županijski sudovi ili Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sudovi u parničnom postupku, odbijaju žalbu nezadovoljne stranke i potvrđuju odluku prvostupanjskog suda odnosno kad Vrhovni sud odbija reviziju.

Do tih zakonskih promjena nabrojeni viši sudovi i Vrhovni sud u obrazloženju odluke trebali su ocijeniti žalbene odnosno revizijske navode koji su od odlučnog značenja i označiti razloge koje su uzeli u obzir po službenoj dužnosti. Sada nemaju takvu obvezu.

Prema moje stajalištu, postoji pravo javnosti da, upravo iz obrazloženja odluke svakog suda koji sudjeluje u procesu suđenja, sazna na kojoj se činjeničnoj i pravnoj osnovi takva odluka osniva. Valja podsjetiti i na Preporuku Vijeća ministara Vijeća Europe¹² zemljama članicama, prema kojoj, presuda mora biti obrazložena i mora se izreći javno. Suci trebaju dati obrazloženje svoje presude koristeći jasan i razumljiv jezik.¹³

Ovako za sadržaj odluke zapravo saznaju samo parnične stranke i njihovi zastupnici. Time suđenje praktički prestaje biti javno.

Situaciju, donekle, ublažuje obveza Vrhovnog suda da na internetskim stranicama objavi svoju odluku koja nema obrazloženja, te da objavi i drugostupanjsku presudu na koju se pozvao. Što u situaciji ako ni drugostupanjska presuda također nema obrazloženja, jer to više ni ona ne mora imati? Kako će svekolika javnost saznati o čemu su sudovi sudili i kako su protumačili i primijenili zakone i druge propise!?

Drugostupanjski, dakle, žalbeni sudovi, pak, ne moraju na internetskim stranicama objaviti ni svoju presudu, a kamo li prvostupanjsku presudu koju su, bez posebnog obrazloženja, potvrdili.

Poznavanje sudske prakse iznimno je važno jer omogućuje da se ona koristi kao (neformalan, ali vrijedan) izvor prava koji daje smjernice kako se neki propis tumači, tj. što fizičke i pravne osobe, u slučaju spora, mogu

¹² Preporuka tog Vijeća CM/Rec (2010)12.

¹³ Prihvaćeno u Vijeću ministara 17. studenog 2010. godine na osnovi članka 15.b Statuta Vijeća Europe.

očekivati u konkretnoj pravnoj i činjeničnoj situaciji.

Pravni sustav je krhak i nestabilan

U zemljama s dugom demokratskom tradicijom, ustaljenim zakonodavstvom i stabilnom sudskom praksom neobrazlaganje sudskih odluka, pod određenim uvjetima, moguće je i opravdano.

Ta iskustva iz navedenih država nisu se smjela "mehanički" prenijeti u zakone Republike Hrvatske. To zato jer je Republika Hrvatska još uvijek zemlja u pravnoj i demokratskoj tranziciji. Već smo rekli da su novi propisi često nedovoljno domišljeni, nejasni i međusobno proturječni. Ako izostane obrazloženje visokih sudova o tome kako oni tumače takve propise, to sadašnji pravni sustav čini dodatno krhkim i nestabilnim.

Svjedoci smo ozbiljne pravne nesigurnosti u praksi, čime se krše odredbe čl. 14. st. 2. (o jednakosti svih pred zakonom), čl. 26. (o jednakosti svih pred sudovima) i čl. 29. st. 1. Ustava Republike Hrvatske (o pravu na pravično suđenje).

U uvjetima pravne nesigurnosti koji vladaju u Republici Hrvatskoj smatram da je nužno da i parnični drugostupanjski (žalbeni) i Vrhovni (revizijski) sud obrazlažu svoje odluke.

Pobjeda forme i statistike nad sadržajem

Ne želim vjerovati, ali moram se upitati – ne otvaraju li odredbe čl. 375. st. 5. i čl. 396.a st. 1. ZPP-a mogućnost manje savjesnim sucima, da bez prevelikog opterećenja vlastite savjesti olako potvrđuju nižestupanjske odluke, ostvarujući na taj način i za sebe osobno poželjan statistički učinak u ostvarenju tzv. sudačke norme, štiteći se formalnim zakonskim pravom da ne moraju obrazlagati zašto prihvaćaju određena činjenična utvrđenja i pravno stajalište nižestupanjskog suda.

Je li forma, a osobito statistički učinak rješavanja sporova, i na taj način prikazivanja da sudovi više rade, pobijedila sadržaj i potrebu da se sporni odnosi razriješe u svojoj biti (*meritumu*) i da se time ostvari vladavina prava.

Pravosuđe – političarima dežurni Pedro

Političari imaju za svoje potrebe, pravosuđe kao dežurnog krivca (Pedro je kriv za sve). Kad trebaju skrenuti pozornost sa svojeg nerada i svojih nekvalitetnih odluka i postupaka, političari upru prstom u pravosuđe i kažu – za sve su krivi suci i odvjetnici.

Nije da su suci i odvjetnici – anđeli. Bogme nisu ni političari.

Jedan od grijehova političara jest da nikad, ali ne samo u Hrvatskoj, nisu sudovima osigurali ni optimalne materijalne uvjete, a još manje da su osigurali novac za rad dovoljnog broja sudaca i pratećeg sudskog osoblja. Na broj i složenost predmeta o kojima odlučuju hrvatski suci, njih je premalo. To je jedan od čimbenika koji utječe na kvalitetu sudskih odluka i dugo trajanje postupka.

Političari prozivaju suce pa i odvjetnike i pribijaju ih na stup srama, najčešće zbog dugog trajanja postupka. Ni suci ni odvjetnici nemaju odgovarajućeg oružja da odgovore na prozivke političara koji donose nekvalitetne zakone, koji su onda nekvalitetno oruđe za provođenje zakona, pa smo svjedoci posvemašnje pravne nesigurnosti i subjektivne primjene prava.

Pogrešne su usporedbe s drugim zemljama koje na 100.000 stanovnika imaju manje sudaca od Hrvatske. Naime, treba staviti u omjer broj i složenost predmeta kojima su suci opterećeni, a ne broj stanovnika, a zatim iznositi prigovore na njihov rad.

Pravna nesigurnost u revizijskom postupku

Ni institut revizije o kojoj odlučuje Vrhovni sud nije jasno i nedvosmisleno uređen Zakonom o parničnom postupku. Zato se događa da odvjetnici nakon donošenja pravomoćne drugostupanjske odluke, moraju **istodobno**

pisati, u odnosu na odluku kojom nisu zadovoljni:

- a) i redovnu
- b) i izvanrednu reviziju Vrhovnom sudu
- c) i ustavnu tužbu Ustavnom sudu.

To je strašno razbacivanje snage i vremena. Nastaju i dodatni troškovi za stranke. Naime, ako odvjetnici propuste istodobno poduzeti sve te procesne radnje, može im, pod određenim uvjetima, nastupiti prekluzija prava poduzimanja neke od sljedećih radnji. To je potpuni pravni košmar za koji i u parničnom postupku možemo "zahvaliti" nedomišljenom i nejasnom ZPP-u, ali ni Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske nije prilagođen novonastalim okolnostima.

Muke po Ovršnom zakonu

Kad odluka parničnog suda postane pravo-moćna, ako je dužnik ne želi dobrovoljno ispuniti, često nastaju dodatne muke za vjerovnika, kad treba primijeniti Ovršni zakon.¹⁴ Riječ je o propisima pisanim teškim i složenim jezikom, koji se u rukama suca kojemu ciljno (*teleološko*) tumačenje zakona nije baš pri srcu, pretvaraju u izvrsno birokratsko oružje za maltretiranje stranaka, često upravo vjerovnika kojemu bi ti propisi trebali biti učinkovita osnova za ostvarivanje prava.

Vrijeme mi ne dozvoljava da se detaljnije bavim tim važnim, uspješno nejasnim propisima. Ovdje ću zato spomenuti tek jedan birokratski rigidan propis čl. 39. st. 3. OZ-a s izuzetno teškim posljedicama po vjerovnike i njihove odvjetnike. Njime je određeno da će prijedlog za ovrhu koji ne sadržava sve zakonom propisane podatke sud odbaciti rješenjem, ne pozivajući predlagatelja da ga dopuni ili ispravi, osim u ovrshi radi vraćanja zaposlenika na rad ili u službu.

Primjera radi, ako pogreškom u pisanju odvjetnik navede da je riječ o ovršnoj ispravi broj 176, a riječ je o broju 167, sud smije na temelju takvog formalističnog, rigidnog propisa, odbaciti prijedlog za ovrhu, jer ne sadrži sve podatke koje zakon zahtijeva, **ne pozivajući predlagatelja da ga dopuni ili ispravi.**

Nema nikakve ustavne osnove¹⁵ da se ovrho-

voditeljevo pravo na mogućnost ispravka takve formalne, tehničke pogreške pri sastavljanju ovršnog prijedloga ograničava u toj mjeri da ono može za posljedicu imati čak i potpuni gubitak svih vjerovnikovih prava. Na primjer, vjerovnik može, dok važi rješenje o odbačaju njegova prijedloga, izgubiti prednosni red u stjecanja založnog prava i slično.

Što učiniti – možda štrajk upozorenja?

Takve i njima brojne slične nepotrebno formalistične i rigidne odredbe u velikoj mjeri u Republici Hrvatskoj ugrožavaju vladavinu prava, pravnu sigurnost i jednakost pred zakonom. Uz to valja imati na umu da u brojnim parničnim i ovršnim predmetima postupci traju do besvijesti. Takvo zakonodavno okruženje stvara velike probleme osobito strankama ali i njihovim pravnim zastupnicima.

U pravilu političari prozivaju suce pa i odvjetnike i pribijaju ih na stup srama, najčešće zbog dugog trajanja postupka. Ni suci ni odvjetnici nemaju odgovarajućeg oružja da odgovore na prozivke političara koji donose nekvalitetne zakone, koji su onda nekvalitetno oruđe za provođenje zakona, pa smo svjedoci posvemašnje pravne nesigurnosti i subjektivne primjene prava.

Pred ovu sjednicu predsjednik naše Komore, g. Robert Travaš, citirao mi je još jednu važnu misao koji ne bismo trebali zaboraviti. Hrvatski romanopisac Robert Perišić rekao je: "*Ako se ljudi ne žele aktivirati za svoja prava, ne trebaju se čuditi kada ih izgube.*"

Zato smatram da bi ukupnu javnost trebalo upozoriti na nekvalitetan rad političara koji kreiraju zakonodavno okruženje.

Možda bi suci i odvjetnici, kao i brojni pravници u drugim službama, koji su također izvrgnuti teroru nekvalitetnih zakona, trebali – barem iz solidarnosti – obustaviti svaki rad, barem na jedan dan i time poslati poruku političarima – za svoje visoke plaće morate se puno više potruditi i dati nam na uporabu normalne, logične, dosljedne i provedive zakone.

Na kraju bih, u sklopu vlastite apatije o mogućnosti da nešto promijenim, citirao i Ludwiga Börnu: *Kada bi priroda imala toliko zakona koliko i država, njome ni sam Bog ne bi znao vladati.*

¹⁴ Narodne novine, broj 112/12., 25/13. i 93/14.

¹⁵ Vidjeti čl. 16. st. 2. Ustava Republike Hrvatske o ustavnim pretpostavkama za ograničavanje prava.

Novine u postupku odlučivanja o dopuštenosti ustavne tužbe – *ratione personae*

Člankom 62. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske¹ (u daljnjem tekstu Ustavni zakon) propisano je da svatko može podnijeti Ustavnom sudu Republike Hrvatske ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojima je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.

U posljednje vrijeme svjedoci smo toga da se ovaj pravni institut sve više koristi, pa zbog toga smatram nužnim ukazati na novine u postupku odlučivanja o dopuštenosti ustavne tužbe prema kriteriju – *ratione personae*.²

U dosadašnjoj praksi Ustavnog suda Republike Hrvatske ustalili su se kriteriji po kojima se određuje tko može biti nositelj zaštite ustavnih prava i imati aktivnu legitimaciju (*locus standi*) za podnošenje ustavne tužbe. U taj krug ovlaštenika ulaze i fizičke i pravne osobe.

Pravne osobe kao podnositelji ustavne tužbe mogu se pojaviti samo u situacijama u ko-

jima im se može priznati svojstvo osobe kojoj je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njihovim pravima ili obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kaznenog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom.

U dosadašnjoj praksi Ustavni sud je kod pravnih osoba razvio ekstenzivan pristup prava na podnošenje ustavne tužbe.³ Tako akademik Krapac piše da Ustavni sud kod pravnih osoba privatnog prava, slično kao i kod fizičkih osoba, priznaje sposobnost za podnošenje ustavne tužbe i pritom ne čini razliku između domaćih i stranih pravnih osoba. To pravo se priznaje i ustrojbenim oblicima pravnih osoba koje nisu imale stranačku sposobnost u postupku iz kojeg je proizašla osporena odluka, s obzirom na to da se u toj odluci raspravljalo o njezinim pravnim interesima, te je dovoljno da je određenom udruženju ili zajednici u prethodnom postupku trebala biti priznata stranačka sposobnost.

U odnosu na pravne osobe javnog prava, prema ranijoj praksi, Ustavni sud priznavao je državi pravo na podnošenje ustavne tužbe⁴. Osim države to su mogle biti i druge pravne

Piše:
**Višnja Drenški
Lasan**

odvjetnica
u Zagrebu

1 Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine 99/99, 29/02 i 49/02 – proć. tekst)

2 Dopuštenost ustavne tužbe ispituje se po tri kriterija: *ratione temporis* – je li ustavna tužba podnesena u roku, *ratione materiae* – radi li se o biti ustavnosudske stvari i *ratione personae* – je li podnesena od strane ovlaštene osobe

3 Akademik Davor Krapac – Postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske – Ustrojstvo i proceduralni elementi ustavnog nadzora – izdanje Narodne novine, veljača 2014., str. 194-19

4 Npr. odluke U-III-1031/1997 od 17. studenog 1999. ili U-III-1568/2002 od 25. svibnja 2006.

osobe javnog prava, s obzirom na to da su mogle biti nositelji imovinskih prava. Tako ekstenzivno tumačenje bilo je podvrgnuto kritici jer je stručna javnost⁵ smatrala da objekt zaštite ustavne tužbe jesu ustavna prava koja se vežu uz zaštićenu sferu pojedinca ukazujući na apsurdnost ekstenzivnog tumačenja u situacijama u kojima bi Ustavni sud bio nadležan štiti prava države od njezine vlastite aktivnosti i to najčešće na područjima koja su upravo Ustavom

ustrojenima na temelju Zakona o sudovima.⁶ U odnosu na pravne osobe s javnopravnim ovlaštenjem praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske nije jedinstvena. Prvotni stav Ustavnog suda bio je da se tim osobama priznaje pravo na podnošenje ustavne tužbe. Tako je, primjera radi, Ustavni sud postupio u predmetima U-III-5128/2005 odluka od 26. travnja 2006.; U-III-2520/2007 odluka od 5. ožujka 2009. ili U-III-65084/2009 od 22. veljače 2012.

Međutim, pod utjecajem kritika stručne javnosti 2012. godine došlo je do promjena u tom stavu. Na XX. stručnom kolegiju sudaca Ustavnog suda, održanom 26. studenog 2012. godine, donesen je zaključak da se samo iznimno javnopravnim tijelima daje legitimacija za podnošenje ustavne tužbe⁷, a što se onda i posebice ispitivalo u svakom konkretnom slučaju.

Taj stav Ustavni sud je izmijenio, a što je vidljivo iz rješenju broj U-III-2119/2010 od 18. ožujka 2015.⁸ U citiranom predmetu podnositelj ustavne tužbe bio je Hrvatski

Budući da Republika Hrvatska nije ovlaštena podnijeti ustavnu tužbu jer, po naravi stvari, nije moguće da joj pojedinačnim aktom budu povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, to mutatis mutandis ustavnu tužbu nije ovlaštena podnijeti ni ustanova (javno pravno tijelo) čiji je osnivač Republika Hrvatska i koja je s osnivačem u obavljanju svoje djelatnosti u okviru javne službe usko organizacijski i funkcionalno povezana.

određena kao područja apstinencije od državnog uplitanja, kao što su poduzetničke slobode i tržišno nadmetanje.

Pod utjecajem kritike, upućene od stručne javnosti, Ustavni je sud Republike Hrvatske na sjednici održanoj 5. ožujka 2013. godine zauzeo pravni stav da Republika Hrvatske ne može biti nositeljica zaštićenih ustavnih prava, iako može biti stranka u postupcima pred redovnim i specijaliziranim sudovima

5 Vidi doktorska disertacija D. Ljubić – Ustavnosudska zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda – ustavna tužba (ustavna žalba), doktorska disertacija obranjena na Pravnom fakultetu u Zagrebu, 2011. – arhiv Fakulteta

6 8Rješenjem Ustavnog suda Republike Hrvatske U-III-1709/2009 od 5. ožujka 2013. odbačena je ustavna tužba Republike Hrvatske, zastupane po Općinskom državnom odvjetništvu u I.G., protiv presude Županijskog suda u B. kao nedopuštena temeljem čl. 72. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine broj 99/99, 29/02 i 49/02). Spor pred redovnim sudom vodio se radi utvrđenja prava vlasništva na nekretnini, a Republika Hrvatska ustavnu je tužbu podnijela radi povrede ustavnih prava zajamčenih člankom 14. stavak 2., člankom 48. stavak 1. i člankom 117. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske.

7 Zaključak uz toč. 1. XX. stručnog kolegija sudaca od 26. studenog 2012 glasi: „Javnopravna tijela samo su iznimno aktivno legitimirana na ustavnu tužbu. S obzirom na to da je teret dokazivanja aktivne legitimacije za podnošenje ustavne tužbe na podnositelju, javnopravnim tijelima, prije početka rješavanja, treba uputiti dopis kojim se od njih traži da u roku od 15 dana od primitka navedu činjenice koje pokazuju da su u postupku koji je prethodio ustavnosudskom, vodila spor koji se ticao privatnopravne a ne javnopravne sfere njihovog djelovanja, odnosno u kojem je bila riječ o imovini u smislu privatnog a ne javnog prava. Aktivnu legitimaciju države i javnopravnih tijela ne ispituje služba ‘male trijaže’, već se predmet ‘upućuje u raspored’ – u veliku trijažu, pa ako ona ili sudac izvjestitelj u predmetima velike trijaže ocijene da je sporna aktivna legitimacija podnosioca, predmet se upućuje na redovni raspored sucu ili savjetniku, koji upućuje pismo.“

8 Rješenje U-III-2119/2010 od 18. ožujka 2015. godine objavljeno je u Narodnim novinama broj 44/2015.

zavod za zdravstveno osiguranje, Područni ured V. Ustavna tužba podnesena je protiv presude Županijskog suda u V. kojom je odbijena žalba podnositelja i potvrđena prvostupanjska presuda Općinskog suda u V. kojom je odbijen tužbeni zahtjev podnositelja protiv tuženika S. Osiguranje d. d. radi isplate novčanog iznosa od 2.390,27 kuna s pripadajućom kamatom, uz naknadu troškova postupka. Podnositelj je prigovarao da su mu u sudskim presudama povrijeđena ustavna prava zajamčeno članku 14. stavak 2. i članku 29. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske⁹. Postupajući u skladu sa zaključkom s XX. stručnog kolegija sudaca od 26. studenog 2012. godine, Ustavni je sud tijekom ustavnosudskog postupka od podnositelja zatražio očitovanje radi utvrđivanja njegove opće pravne sposobnosti da bude nositelj temeljnih ljudskih prava u ustavnosudskom postupku. Od podnositelja je zatraženo da navede činjenice koje će dokazati da je u postupku koji je prethodio ustavnosudskom vodio spor koji se odnosio na privatnopravno a ne javnopravno područje njegova djelovanja, to jest da je vodio spor u kojem je bila riječ o njegovoj imovini u smislu privatnog, a ne javnog prava. Podnositelj se očitovao navodeći da je ustavnu tužbu podnio iz razloga istog postupanja u cijelom Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje u predmetima s istom činjeničnom i pravnom osnovom, te očekivanog jednakog postupanja Ustavnog suda.

Ukazao je na činjenicu da je Ustavni sud u takvim predmetima već postupao donoseći odluke kojima je usvajao ustavnu tužbu, te se pozvao na odluke iz predmeta U-III-2177/2012 od 11. srpnja 2012., U-III-65084/2009 od 22. veljače 2012. i druge. Prilikom ocjenjivanja navoda podnositelja, Ustavni sud pošao je od definicije zdravstvene djelatnosti sadržane u članku 24. Zakona o zdravstvenoj zaštiti¹⁰ te čl. 44. istog Zakona.

Iz navedenih odredbi Ustavni sud utvrdio je da je podnositelj javnopravna osoba (ustanova) čiji je osnivač Republika Hrvatska, te da postoji uska povezanost u funkcionalnom i organizacijskom smislu između podnositelja i osnivača u obavljanju zdravstvene djelatnosti kao javne službe. Iz parničnih presuda koje se pobijaju ustavnom tužbom, Ustavni sud utvrdio je da su one donesene u postupku u kojem se odlučivalo o imovini podnositelja koja je bila povezana s njegovom javnopravnom zadaćom.

Nakon što je ukratko ponovio svoje ranije pravno stajalište u odnosu na podnositelje ustavne tužbe koji su pravne osobe, koje su ujedno i javnopravna tijela čiji je osnivač država, Ustavni sud je u §9. citirane odluke naveo da upravo tom odlukom usklađuje svoje stajalište o javnopravnim osobama kao podnositeljima ustavne tužbe na način da mijenja svoju dosadašnju praksu i zauzima restriktivniji pristup.

Naime, budući da Republika Hrvatska nije ovlaštena podnijeti ustavnu tužbu jer, po naravi stvari, nije moguće da joj pojedinačnim aktom budu povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, to *mutatis mutandis* ustavnu tužbu nije ovlaštena podnijeti ni ustanova (javno pravno tijelo) čiji je osnivač Republika Hrvatska i koja je s osnivačem u obavljanju svoje djelatnosti u okviru javne službe usko organizacijski i funkcionalno povezana, a to je u ovom slučaju HZZO.

Zaključno, valja utvrditi da je kroz razvoj prakse, Ustavni sud Republike Hrvatske, od ekstenzivnog tumačenja kriterija aktivne legitimacije za podnošenje ustavne tužbe od strane javnopravnih tijela došao do restriktivnog pristupa, te je s pravom suzio krug ovlaštenika na podnošenje ustavne tužbe u odnosu na osobe koje ne mogu biti nositelji ustavnih prava u smislu čl. 72. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.

⁹ Članak 14. stavak 2. Ustava Republike Hrvatske štiti se pravo na jednakost svih pred zakonom, dok se člankom 29. stavak 1. štiti pravo na pravično suđenje

¹⁰ Zakona o zdravstvenoj zaštiti (Narodne novine, broj 150/08., 71/10., 139/10., 22/11., 84/11., 12712., 35/12.

– odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-4633/2010., 70/12, 144/12 i 82/13

Kolokacije u jeziku prava

Je li engleski naziv za stečaj *bankruptcy* ili *insolvency*?

Piše:

.....
Ivana Bendow
 prof.

Točan odgovor na pitanje iz podnaslova glasi: engleski naziv za stečaj je *bankruptcy*. I točka. *Schlusspunkt* rekao bi Nijemac. *Un point un trait* dometnuo bi Francuz. Tako jednostavno i kategorički? Oprostite – čujem kako kažete – a zašto se onda u Ujedinjenom Kraljevstvu zakon o stečaju zove *Insolvency Act (Insolvency Act 1986)*, a ne *Bankruptcy Act*? I na ovo je odgovor jednostavan: zato što ne uređuje samo stečajni postupak, nego i predstečajni, dakle dva osnovna moguća postupka koja slijede u slučaju nesolventnosti, jedan u slučaju prijeteće nesolventnosti, a drugi u slučaju one koja je već nastupila. Drugim riječima, doslovno preveden na hrvatski, naziv mu je Zakon o nesolventnosti. Pa ni naš zakon – čujem kako kažete – ne uređuje samo stečajni postupak, već i predstečajni, ali ga ipak zovemo Stečajni zakon. Bismo li ga zbog toga, poput naših britanskih prijatelja, trebali zvati Zakon o nesolventnosti? Ili Zakon o predstečajnom i stečajnom postupku? Ili možda Zakon o stečaju i nesolventnosti (*Bankruptcy and Insolvency Act*), kako su svoj stečajni zakon odabrali nazvati Kanađani?

U ovom trenutku ne mogu ne prisjetiti se dobrog starog Shakespearea i čuvenog Julijinog monologa u kojem zaljubljena djevojka analizira odnos jezičnog znaka i njime označenog sadržaja i ovako ga relativizira: „*What's in a name? That which we call a rose by any other name would smell as sweet.*“ Julija zna: i da ružu nazovemo klada, ona bi ostala to što jest i jednako bi mirisala. Da se Romeo kojim slučajem zvao Pinocchio, bio bi joj jednako drag. Doduše, relativizacija odnosa ime-sadržaj (označitelj-označeno) ima svoje granice. Romeo se mogao zvati Pinocchio, ali se nije mogao zvati Kuningunda. Zakon u kojem se na predstečajni

postupak odnosi svega 74 od ukupno 446 članka, a ostatak na stečaj, nije se mogao zvati Predstečajni zakon. Ne bi bilo logično. Neka pravila o odnosu označitelj-označeno ipak postoje, no ovo nije prilika da tu temu produbljujemo. Zaključimo stoga: suočeni sa zadatkom izbora imena zakona koji svojim najvećim dijelom uređuje stečajni postupak, Britanci su mislili prvenstveno na stanje u kojem se našao dužnik, dok je hrvatski zakonodavac pri izboru imena mislio prvenstveno na postupak – prisjetimo se, riječ stečaj izvorno označava „su-trku“ vjerovnika prema imovini dužnika, na njemačkome *Konkurs* - koji nakon utvrđenja tog stanja može, odnosno mora uslijediti. Radi se, dakle, samo o naglasku i kutu gledanja. A iz kojeg kuta na ovu temu gledaju europski propisi – to je pitanje za nas najrelevantnije. Europska Uredba o stečajnom postupku 1346/2000, koja je na snazi od svibnja 2002. službeno je prevedena upravo tako – Uredba o stečajnom postupku. Njen izvorni naziv na engleskom je *Regulation on Insolvency proceedings (Council regulation EC 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings)*. Europski se zakonodavac, očigledno, priklonio britanskom kutu gledanja, a mi smo zadržali svoj. Zadržali smo ga sve do 2015. godine, kada mijenjamo kut gledanja, pa *Regulation 2015/848 on insolvency proceedings* službeno nazivamo Uredba o postupku u slučaju nesolventnosti. Što je bolje, ostati vjeran hrvatskoj tradiciji koja seže do 1853. godine kada je pod nazivom „Stečajni red“ donesen prvi stečajni zakon na hrvatskom jeziku, ili se prikloniti europskom kutu gledanja, u kojem je terminološki naglasak na stanju dužnika, tj. na razlozima za pokretanje predstečajnog ili ste-

O autorici

Ivana Bendow podučava pravnički engleski jezik i sastavlja hrvatsko-engleski kolokacijski rječnik prava. Autorica je dvaju dvojezičnih frazeoloških rječnika u nakladi Školske knjige.

čajnog postupka? Osobno bih u ovom slučaju (ne uvijek!) podigla ruku u prilog tradiciji, no što god odlučimo, kojim god putem krenemo dalje, vjerujem da bi bilo dobro da hrvatski prijevodi europskih propisa i domaći propisi koji uređuju isto područje budu terminološki usklađeni. Da to zasad nije tako, pokazat ću na samo dva primjera: hrvatski Stečajni zakon ne pozna naziv nesolventnost ni njegov varijantni oblik insolventnost. Poznaje nazive nesposobnost za plaćanje, prijeteća nasposobnost za plaćanje i prezaduženost. Prezaduženost (*overindebtedness*) je pak termin nepoznat spome-

nutim europskim uredbama. Hrvatski Stečajni zakon ne pozna naziv dužnik sa zadržanim ovlastima, kako je u hrvatskom tekstu Uredbe preveden engleski naziv *debtor in possession*. Potonji se institut u Stečajnom zakonu naziva osobnom upravom.

U okolnostima terminološke neusklađenosti između domaćih propisa s jedne strane i službenih prijevoda europskih propisa na hrvatski s druge, jedan dio terminoloških rješenja u rječničkom dijelu ovoga priloga smije se do daljnijega smatrati samo osobnim prijedlogom autorice priloga.

stečaj bankruptcy

stečajno pravo insolvency law

stečajno pravo Unije EU insolvency law

stečajni postupak bankruptcy proceedings

provesti stečajni postupak to conduct bankruptcy proceedings

pokrenuti stečajni postupak to institute bankruptcy proceedings

pokretanje stečajnog postupka the institution of bankruptcy proceedings

otvoriti stečajni postupak to open bankruptcy proceedings

otvaranje stečajnog postupka the opening of bankruptcy proceedings

predstečajni postupak pre-bankruptcy proceedings

postupak nad pravnom osobom bankruptcy proceedings against a legal person

postupak nad dužnikom pojedincem bankruptcy proceedings against an individual debtor

povjerenik a pre-bankruptcy trustee

stečajni upravitelj a bankruptcy trustee, a trustee in bankruptcy

povjerenik ili stečajni upravitelj an insolvency practitioner

osobna uprava dužnika debtor in possession

središte glavnog interesa dužnika center of the debtor's main interest, COMI

nesposobnost za plaćanje inability to pay debts, cash flow insolvency

prezaduženost overindebtedness, balance sheet insolvency

prijedlog za otvaranje stečajnog postupka a

bankruptcy petition

podnijeti prijedlog za otvaranje stečajnog postupka to file a bankruptcy petition, to lodge a bankruptcy petition

rješenje o otvaranju stečajnog postupka a bankruptcy order

donijeti rješenje o otvaranju stečajnog postupka to make a bankruptcy order

plan restrukturiranja a plan of restructuring

glasovanje o planu restrukturiranja voting on a plan of restructuring

stečajni plan a bankruptcy plan

oslobađanje dužnika od preostalih obveza discharging a debtor from the remaining debt

trgovačka društva kapitala companies, corporations

trgovačka društva osoba partnerships

podjela imovine a distribution of property

završna dioba the final distribution

provesti podjelu imovine to carry out distribution of property

po službenoj dužnosti *ex officio*

odbaciti stečajni plan to dismiss a bankruptcy plan

prihvatanje i potvrda stečajnog plana adoption and confirmation of the bankruptcy plan

očitovati se o stečajnom planu to respond to the bankruptcy plan

unovčenje stečajne mase realisation of the bankruptcy estate, realisation of the bankrupt's estate

raspodjela utrška distribution of the proceeds of sale

Česti izrazi u jeziku prava

Priredio

.....
dr. sc.
Marko Alerić
 prof.

U ovom članku nastavljamo s ispravljanjem pogrešnih izraza koji su česti u pravnim tekstovima. Ti su izrazi pogrešni zbog sadržajnih, leksičkih, gramatičkih ili pravopisnih pogreška, a one općenito, ali osobito u jeziku prava, nisu samo odstupanja od utvrđene jezične norme nego vrlo lako mogu postati uzrok nerazumijevanja ili pogrešnog razumijevanja napisane rečenice, a zatim i cijelog teksta.

Kao i u članku u prethodnom broju „Odvjetnika“ slijede neki česti izrazi u jeziku prava u kojima se javljaju pogreške ili postoje dvojbe o tome jesu li oni u hrvatskom jeziku pravilni ili nisu, odnosno je li od dva slična izraza svejedno ili nije koji ćemo upotrijebiti. Najprije će biti naveden izraz u kojem se javljaju pogreške ili dvojbe, zatim njihov pravilan oblik i na kraju navedeno objašnjenje zbog čega je neki izraz nepravilan.

Evo tih čestih izraza u pravnim tekstovima:

Općinski sud u Splitu zastupan po sucu Nikoli Babiću. / Općinski sud u Splitu koji zastupa sudac Nikola Babić (sutkinja Ivana Jurić).

Objašnjenje: Oba izraza označavaju tko 'predstavlja', 'prezentira' koga ili što; izraz *zastupan po* je u pasivu, što znači da subjekt trpi radnju, a izraz *koji zastupa* u aktivu, što znači da subjekt vrši radnju. Oba su izraza pravilna, međutim, glagol u pasivu najčešće je obilježen u odnosu prema aktivu, zbog čega je izraz *koji zastupa* u hrvatskom jeziku neutralan i trebalo bi mu dati prednost u odnosu na izraz *zastupan po*.

Pored poslova navedenih u članku 5. ovog ugovora – Pravilno je: Osim poslova navedenih (Uz poslove navedene) u članku 5. ovog ugovora.

Objašnjenje: Prijedlog *pored* označava mjesto i pravac kretanja, kao i *pokraj*, *pri*. Međutim, u navedenoj rečenici treba upotrijebiti prijedlog koji ima značenje izuzimanja, odnosno prijedlog *osim* ili prijedlog *uz*.

Sva prava i obveze ugovornih strana koja nisu uređena ovim ugovorom. – Pravilno je: Sva prava i obveze ugovornih strana koji nisu uređeni ovim ugovorom.

Objašnjenje: Zamjenica *koja* odnosi se na imenicu *prava* koja je srednjega i imenicu *obveze* koja je ženskoga roda. Zbog toga zamjenica (*koja*) i glagolski pridjev trpni (*uređena*) pravilno trebaju biti u muškom rodu (*koji*, *uređeni*).

Ovaj ugovor sklopljen je u tri istovjetna primjerka. – Pravilno je: Ovaj ugovor umnožen je u tri istovjetna primjerka. Ili Ovaj ugovor objavljen je u tri istovjetna primjerka.

Objašnjenje: Glagol *sklopiti* znači 'ugovoriti, utanačiti, uglaviti'. Činjenica da je ugovor umnožen u tri istovjetna primjerka, odnosno da postoje njegove tri istovjetne inačice, ne može se pravilno iskazati glagolom *sklopiti*.

Strana koja otkazuje ugovor mora otkaz u pismenom obliku poslati drugoj strani. – Pravilno je: Strana koja otkazuje ugovor mora otkaz u pisanom obliku poslati drugoj strani.

Objašnjenje: Značenje pridjeva *pismen* i *pisan* dijelom je isto, a dijelom različito. Isto im je značenje 'koji je iskazan pismom, napisan'. Međutim, budući da pridjev *pismen* također znači i 'koji zna (pravilno) čitati i pisati', preporuka je da se u pravnim tekstovima, kada se misli na oblik teksta koji je različit od govorenog, upotrebljava pridjev *pisan*.

Ugovorne strane prihvaćaju sva prava i obveze koje proizlaze iz ovog ugovora. – Pravilno je: Ugovorne strane prihvaćaju sva prava i sve obveze koji proizlaze iz ovog ugovora.

O autoru

Marko Alerić diplomirao je, magistrirao i doktorirao na studiju kroatistike Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje je izabran u znanstveno-nastavno zvanje docenta. Sudjeluje na brojnim međunarodnim znanstvenim skupovima i objavljuje znanstvene i stručne radove iz područja jezikoslovlja.

Objašnjenje: Ako se navode imenice različita roda (*pravo* – imenica srednjega roda, *obveza* – imenica ženskoga roda), onda nije pravilno da zamjenica koja se na njih odnosi (*koje*) bude u ženskom rodu. Kada su rodovi mijesani, zamjenica treba biti u muškom rodu (*koji*). Imenice se s pridjevom, zamjenicom ili zamjениčkim pridjevom koji uz njih dolazi trebaju slagati u rodu. Zato uz imenicu *prava* treba doći zamjениčki pridjev *sva*, a uz imenicu *obveze* zamjениčki pridjev *sve*.

Nekretnina se sastoji iz dnevne sobe, spavaće sobe, kuhinje... – **Pravilno je:** *Nekretnina se sastoji od dnevne sobe, spavaće sobe, kuhinje...*

Objašnjenje: U navedenoj rečenici umjesto prijedloga *iz* pravilno je trebalo upotrijebiti prijedlog *od*. Naime, kad se govori o sastavnim dijelovima, onda treba upotrijebiti prijedlog *od*.

Od početka rada prošlo je više od četiri mjeseca. **Pravilno je:** *Od početka rada prošla su više od četiri mjeseca.*

Objašnjenje: Uz brojeve *dva*, *tri*, *četiri* prezent glagola *biti* pravilno je u 3. licu množine (*su*). Npr. *Na brodu su bila (dva, tri, četiri) mornara*. Uz brojeve *pet* i veće prezent *biti* pravilno je u 3. licu jednine (*je*). Npr. *Na brodu je bilo (pet, šest, sedam...) mornara*.

Nastavno na zaprimljeni dopis. **Pravilno je:** *S obzirom na zaprimljeni dopis* Ili *U vezi sa zaprimljenim dopisom*.

Objašnjenje: Pridjev *nastavan*, *nastavna*, *nastavno* i prilog *nastavno* u vezi su s glagolom *nastavati* čije je značenje 'stanovati, obitavati, prebivati'. Rječnik hrvatskoga jezika ne navodi da je značenje toga priloga u vezi s glagolom 'nastaviti', što znači da je njegova upotreba u tome značenju nepravilna.

Slobodni smo odgovoriti kako slijedi. **Pravilno je:** *Odgovor je sljedeći* Ili *Slijedi odgovor* Ili *U nastavku slijedi odgovor*.

Objašnjenje: Misao trebamo nastojati uvijek izreći s najmanjim mogućim brojem riječi, sažeto, kako zbog suvišnih riječi misao ne bi bila teška za razumijevanje ili nejasna.

Informirali ste nas da će stručni timovi... **Pravilno je:** *Informirali ste nas o tome da će stručni timovi...*

Objašnjenje: Uz glagol *informirati* u navedenoj rečenici treba doći prijedlog *o* i pokazna zamjenica (*tome*).

Tražimo Vaše hitno djelovanje po pitanju navedenog problema. **Pravilno je:** *Tražimo Vaše hitno djelovanje u vezi s navedenim problemom* Ili *Tražimo Vaše hitno djelovanje s obzirom na navedeni problem*.

Objašnjenje: Izraz *po pitanju* nikada nije pravilan, a u navedenoj rečenici uz glagolsku imenicu *djelovanje* ne može biti zamijenjen ni pravilnim izrazom *o tom pitanju*. Naime, uz *djelovanje* je pravilno odgovoriti na pitanje: *u vezi s čim* Ili *s obzirom na što*.

Kako bih se na licu mjesta upoznala sa svim činjenicama vezano oko ovog slučaja. **Pravilno je:** *Kako bih se na licu mjesta upoznala sa svim činjenicama vezanim uz taj slučaj*.

Objašnjenje: U nepravilnoj rečenici javlja se više pogrešaka. Umjesto priloga *vezano* pravilno je trebalo upotrijebiti pridjev *vezan* u odgovarajućem padežu. Nepravilna je i upotreba pokazne zamjenice (*ovog*). Kako je ono na što se pokazna zamjenica odnosi već spomenuto, pravilno je trebalo upotrijebiti pokaznu zamjenicu *taj*.

Osnovom Vašeg dopisa izvještavamo Vas o tome ... **Pravilno je:** *Na temelju Vašeg dopisa izvještavamo Vas o tome...* Ili *Na osnovi Vašeg dopisa izvještavamo Vas o tome...*

Objašnjenje: Prijedlog *i* imenicu (*na temelju*, *na osnovi*) nije pravilno zamjenjivati instrumentalom imenice *osnova*.

Takvo postupanje nije sukladno Kodeksu. **Pravilno je:** *Takvo postupanje nije u skladu s Kodeksom*.

Objašnjenje: Kao i u prethodnom primjeru, umjesto prijedloga *i* imenice (*u skladu*) nije pravilno upotrebljavati imenicu u instrumentalu (*sukladno*).

Provedba ovog rješenja povjerava se ovosudnom zemljišnoknjižnom odjelu. **Pravilno je:** *Provedba ovog rješenja povjerava se zemljišnoknjižnom odjelu ovoga suda*. Ili *Provedba ovog rješenja povjerava se ovom zemljišnoknjižnom odjelu*.

Objašnjenje: Pridjev *ovosudni* nije zabilježen u rječniku hrvatskoga jezika.

Vijeće odvjetničkih komora Europe (CCBE) nedavno je objavilo praktične savjete koji bi odvjetnicima trebali pomoći u zastupanju pri Sudu Europske unije. Sud Europske unije je institucija koja ustvari obuhvaća tri suda: Sud (koji se često naziva i Europski sud), Opći sud (raniji naziv bio je Sud prvog stupnja) i specijalizirane sudove (danas postoji Službenički sud). Sud EU-a, sa sjedištem u Luksemburgu, osigurava poštovanje prava pri tumačenju i primjeni Osnivačkih ugovora a njegova je organizacija uređena Ugovorom o EU-u, Ugovorom o funkcioniranju EU-a, Statutom Suda te Pravilima postupka. U ovom broju "Odvjetnika" objavljujemo prijevod praktičnih savjeta za Opći sud Europske unije

Praktični savjeti odvjetnicima za Opći sud Europske unije

Prevela i priredila:
.....

Nataša Barac,
izvršna urednica

Ovi praktični savjeti namijenjeni su prvenstveno onim odvjetnicima koji prvi puta zastupaju svoje stranke pred Općim sudom Europske unije ili odvjetnicima koji pred tim sudom ne zastupaju često. Ove je savjete napisalo Stalno izaslanstvo Vijeća odvjetničkih komora Europe (CCBE) pri Sudu pravde, a

cilj im je poboljšati djelotvornost izravnih tužbi (na primjer tužbe za poništenje ili tužbe zbog šutnje) odvjetnika koji rade na području Europske unije. Ovi savjeti trebali bi također nadopuniti savjete za Sud koji se nalaze na internetskoj stranici suda "Curia" u dijelu "procedure" i posebice u dokumentu nazvanom

“Vodič za savjete”: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/txt9.pdf>

Proceduralna pravila Općeg suda iz 1991. godine bila su više puta modificirana, najnovije promjene učinjene su 2013. godine. Cijela verzija pravila, kao i drugi tekstovi koji se odnose na proceduru, mogu se pronaći na adresi: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7040

Ovi savjeti podijeljeni su u tri dijela:

1. Pisana procedura
2. Usmena procedura
3. Praktični savjeti

1. Pisana procedura u izravnim žalbama Općenito

- svoje podneske dostavite u što kraćem roku, u razumnim vremenskim granicama, poštujući maksimalan broj stranica koje su određene u praktičnim napomenama Suda (vidi ispod)
- odvjetnici koji su otvorili račun/profil na e-Curia (<https://curia.europa.eu/e-Curia/acces-request-step1.faces>) imaju mogućnost davati sve podneske i primiti sve dostave vezane uz proceduralne dokumente putem aplikacije e-Curia. Odvjetnici koji to nisu učinili svoje podneske mogu slati elektroničkim putem (elektroničkom poštom ili faksom), pazeći da u tajništvu polože originalne podneske, datirane i rukom potpisane od odvjetnika u roku od deset dana
- korištenje jezika koji nije proceduralni jezik (to znači jezik koji je odabrala stranka koja podnosi zahtjev) može biti dozvoljeno drugoj strani, na zahtjev i u ograničenom broju uvjeta, općenito u slučajevima koji se odnose na intelektualno vlasništvo. Korištenje tog drugog jezika može se primijeniti na pisanu fazu, na usmenu fazu i na obje faze istovremeno
- bilo koja odgoda roka od dva mjeseca i deset dana kako bi se dostavio podnesak obrane nije moguća: podnesci koji se prekasno dostavljaju odbacuju se, i zato je moguće da presuda bude donesena u odsutnosti i da protiv okrivljenika bude izvršena

- imajte na umu da usmena procedura ne mora nužno biti dana/određena, i da pisana procedura može biti jedina prilika da se izjasnite o slučaju ili da utječete na ishod slučaja
- općenito, prvi krug podnesaka može biti završen odgovorom/replikom podnositelja zahtjeva i odgovorom okrivljenika.

Stil pisanja

- usvojite, odnosno pišite, jednostavnim stilom koji se lako može prevesti (jednostavne i direktne rečenice su najbolje) i izbjegavajte korištenje nacionalnog pravnog rječnika koji može biti teško prevesti
- razmislite o tome da zatražite od osobe kojoj je materinji jezik drugi od onoga koji ste vi koristili pri pisanju, da pročita vaš tekst kako biste na taj način provjerili hoće li prijevod biti jednostavan
- pokušajte, u najvećoj mogućoj mjeri, biti koncizni.

Struktura

- organizirajte vaše pisane podneske na jasan i logičan način: savjetuje se da ih strukturirate u više dijelova s jasnim naslovima, a savjetuje se i da imate numerirane paragrafe
- uz dodatak sažetka s činjenicama i glavnim argumentima, potrebno je, kod kompleksnih slučajeva, uključiti/napraviti pregled sadržaja
- pisani su podnesci općenito strukturirani na sljedeći način: naznaka vrste željene odluke, sažetak činjenica o kojima je riječ ili procedure, predstavljanje načina i formulacija zaključaka.

Sadržaj

- pisani podnesci imaju temeljnu vrijednost i Opći sud ih detaljno proučava; pisani podnesci utvrđuju okolnosti slučaja i morate imati na umu da se pogrešne percepcije drugih strana teško mogu promijeniti tijekom rasprave
- maksimalan broj stranica naveden u praktičnim savjetima ovisi o okolnostima/uvjetima slučaja: 50 stranica za zahtjeve i

podneske obrane, 25 stranica za odgovor/repliku i odgovor na pobijanje (ali samo 20 odnosno 15 stranica za oba navedena primjera u slučajevima koji se odnose na intelektualno vlasništvo); Sud predviđa određenu granicu tolerancije i prihvaća duže dokumente ako su za to navedeni dobri razlozi

- koncentrirajte se na dobre argumente i izbjegavajte ponavljanja
- primjenjujte novi način navođenja citata u pravnoj znanosti, kako je objašnjen na sljedećoj adresi: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_125997
- načini i pravni argumenti ne mogu se navoditi u dodacima (koji se, u većini slučajeva, ne prevode na radni jezik Suda – francuski – niti ih čitaju svi članovi sudskog vijeća u određenom slučaju).

2. Usmena procedura u izravnim žalbama

Općenito

- prije početka usmene procedure, može se dogoditi da Sud daje upute stranama i da od njih zatraži da se koncentriraju na specifične argumente
- brzo odgovorite na pismo tajništva Suda kako bi zatražili usmenu raspravu, a u svom odgovoru dajte motive kojima objašnjavate potrebu za održavanjem takve rasprave
- Opći sud vrlo rijetko dozvoljava odgodu ročišta/rasprave (osim ako se ne dogodi da jedan odvjetnik treba sudjelovati na dvije rasprave koje su predviđene istoga dana)
- kada se dozvoli i odredi vrijeme za iznošenje dokaza/rasprave pred Sudom (obično je riječ o 15 minuta pred sudskim vijećem

Opći sud Europske unije

Opći sud Europske unije sastoji se od najmanjeg jednog suca po zemlji članici (u 2015. godini na tom je sudu radilo 28 sudaca). Suce sporazumno imenuju vlade država članica nakon savjetovanja s odborom zaduženim za davanje mišljenja o prikladnosti kandidata za obnašanje tih dužnosti. Mandat suca traje šest godina i može se obnoviti. Suci između sebe biraju predsjednika na razdoblje od tri godine. Suci dužnost obnašaju potpuno nepristrano i neovisno. Za razliku od Suda, Opći sud nema stalne nezavisne odvjetnike. Ta dužnost ipak može iznimno biti povjerena sucu. U postupcima koji se vode pred Općim sudom odlučuju vijeća od tri ili od pet sudaca, a u određenim slučajevima sudac pojedinac. Opći sud može zasjedati i u velikom vijeću od petnaest sudaca, kad to opravdava pravna složenost ili važnost predmeta. Opći sud ima svoje tajništvo, a za svoje ostale potrebe oslanja se na administrativne i jezične službe institucije.

Opći sud nadležan je za:

- tužbe koje podnose fizičke ili pravne osobe za poništenje akata institucija, tijela, ureda ili agencija EU-a koji su upućeni tim osobama ili se na njih izravno i osobno odnose (to može biti, primjerice, tužba nekog društva protiv odluke Komisije kojom mu se izriče novčana kazna) kao i protiv regulatornih akata koji se izravno odnose na te osobe, a ne podrazumijevaju provedbene mjere ili tužbe koje podnose te iste osobe zbog propusta postupanja navedenih institucija, tijela, ureda ili agencija
- tužbe koje podnose **države članice protiv Komisije**
- tužbe koje podnose države članice protiv Vijeća u vezi s aktima iz područja **državnih potpora i mjera trgovinske zaštite (damping)** i s aktima kojima Vijeće izvršava svoje **provedbene ovlasti**
- tužbe radi **naknade štete** koje su prouzročile institucije, tijela, uredi ili agencije Europske unije ili njihovi djelatnici
- tužbe na temelju **ugovora** Europske unije kojima se **izrijekom predviđa nadležnost Općeg suda**
- tužbe koje se odnose na **žig Zajednice**
- **žalbe koje se mogu odnositi samo na pravna pitanja, protiv odluka Službeničkog suda EU-a.**

Na odluke Općeg suda može se podnijeti žalba Sudu samo za pravna pitanja, u roku od dva mjeseca.

- od tri suca ili 20 minuta pred sudskim vijećem od pet sudaca), to se vrijeme mora striktno poštivati, osim u slučaju produženja koje je prethodno odobreno na pisani zahtjev dostavljen tajništvu
- u načelu, Opći sud više voli da usmenu proceduru vodi jedan odvjetnik po stranici, ali može dozvoliti i više od jednog govornika ili na pisani zahtjev ili tijekom same rasprave/saslušanja
 - dostavite tajništvu upit poštom ili telefonom o tome koje će strane sudjelovati na raspravi (kako biste dobili brojeve telefona njihovih odvjetnika ako vam oni trebaju)
 - ako vaša stranka dijeli isti interes kao i druge strane koji izlažu pred Općim sudom (uključujući i države članice i institucije EU-a), konzultirajte se unaprijed kako biste izdvojili različita stajališta o kojima će se govoriti
 - ako Opći sud zatraži od strana da se bave posebnim pitanjima, odredite je li potrebno koncentrirati se isključivo na ta pitanja
 - u mjeri u kojoj je to moguće, pošaljite unaprijed prevoditeljima vaša izlaganja ili sažetak izlaganja (3-4 stranice pisane telegrafskim stilom) u koje ćete uključiti reference presuda koje namjeravate citirati i to sve pošaljite na adresu: interpret@curia.europa.eu. Ako to ne učinite, sjetite se da im date jedan pisani primjerak prije početka rasprave (vidi ispod)
 - ako se u vašem izlaganju namjeravate referirati na sudsku praksu koja nije navedena u vašim pisani podnescima, donesite nekoliko isprintanih primjeraka za publiku/suce
 - odvjetnici moraju nositi odvjetničku halju, osim u slučajevima privremene odluke/mjere; mislite na to da sa sobom donesete svoju halju, ali imajte na umu da se u slučaju da ste ju zaboravili, halje nalaze na raspolaganju odvjetnicima u odvjetničkoj sobi.
 - nakon što dođete u dvoranu za rasprave, jedan od prevoditelja mogao bi od vas zatražiti primjerak svih bilješki intervencija s kojima raspolažete u vašem izlaganju: donesite sa sobom jedan dodatni primjerak (prevoditelji obično fotografiraju vaše bilješke)
 - prije samog početka rasprave, odvjetnike koji izlažu zapisničar poziva da odgovore na pitanja sudaca u njihovoj sudačkoj sobi koja se nalazi iza dvorane za raspravu; jedno od često postavljenih pitanja odnosi se na to da suci žele znati hoćete li trebati, odnosno iskoristiti, čitavo vrijeme koje vam je na raspolaganju; u određenim slučajevima predsjednik ili sudac izvjestitelj zatražit će od odvjetnika da rasprave neka pitanja
 - redoslijed izlaganja je sljedeći: izlaganja stranaka, tijekom kojih govornici podržavaju stranke koje predstavljaju, zatim slijede pitanja sudaca i mogućnost strana u postupku da na njih odgovore
 - redoslijed izlaganja određuje predsjedavajući sudac, ali obično je taj redoslijed sljedeći: tužitelj, mogući posrednici/govornici koji podržavaju njegovo stajalište, zatim slijedi branitelj i njegovi mogući govornici
 - Opći sud može ili ne mora postavljati pitanja (tijekom vašeg izlaganja: morate biti spremni da vam se postavljaju pitanja s jedne strane o činjenicama i s druge strane o pravu)
 - pazite na to da članovi vašeg tima sjede tako da mogu pomoći govorniku (na primjer, da odgovori na postavljena pitanja)
 - odgovori na kraju rasprave moraju biti kratki i ograničeni točkama o kojima se govorilo u izlaganju. Možete od njih i odustatati ako realno nemate više ništa za reći. Morate pri tome imati na umu da Komisija pokušava često uvesti nove točke u obliku završne riječi i da se morate pripremiti da osporite takvu praksu.

Što možete očekivati

- pronađite vašu dvoranu za rasprave i odgovarajuću odvjetničku sobu u kojoj možete ostaviti svoje eventualne kofere i obući svoju halju

Izlaganja

- koncentrirajte se na članove Općeg suda, posebice na suca izvjestitelja i predsjednika sudskog vijeća (imena i funkcije nalaze se ispred sudaca)

- uvijek govorite s govornice (uključujući i odgovore na pitanja) i pripremite svoje dokumente, slušalice itd.
- govorite u mikrofonski (prije nego što počnete govoriti provjerite je li mikrofonski upaljen, jer vas u protivnome prevoditelj neće čuti) i prilagodite ga svojoj visini
- izbjegavajte čitanje pisanog iskaza: na taj način se izlažete opasnosti da govorite prebrzo i da vaši iskazi ne budu dobro prevedeni
- nemojte se osjećati obaveznima slijediti pisane bilješke koje ste dali prevoditeljima (koje služe kao opći vodič)
- napravite sve što je potrebno da se možete suočiti s argumentima koje iznosi druga strana
- govorite slobodno, podignite glavu, sa stilom i brzinom koja je jednaka stilu i brzini normalnog razgovora
- skratite dužinu vaših argumenata: kratke rečenice, bez proširenih rečenica, djelotvornije su od dugih rečenica
- brojeve i reference izgovarajte vrlo jasno
- izbjegavajte kičene literarne ukrase, šale i izraze koji se koriste u dijalektima a koji bi mogli biti krivo shvaćeni li neshvaćeni
- nemojte prekidati iskaze drugih strana bez dozvole predsjednika sudskog vijeća.

Sadržaj

- započnite s kratkim iskazom o onome na što se, prema vašem mišljenju, slučaj odnosi
- ne ponavljajte argumente koje se iznijeli detaljno u pisanom obliku: potrudite se da prenesete ključni razlog zbog kojeg bi sud trebao usvojiti/prihvatiti vaše stajalište
- koncentrirajte se na dva ili tri najvažnija argumenta, čitavo vrijeme pokazujući da ste spremni suočiti se i s drugima/ostalima
- koncentrirajte se na svaki relevantni čimbenik koji je razrađen u sudskoj praksi nakon datuma kad ste uložili posljednji pisani podnesak
- izbjegavajte ponavljanje argumenta koje su iznijele druge strane: u

suprotnom slučaju, zadovoljite se time da usvojite argumente prethodnog govornika

- ponašajte se bez odgode u skladu sa zahtjevima/trazenjima sudaca, uključujući i to kada oni od vas zatraže da prestanete govoriti.

3. Praktični savjeti

Što treba znati unaprijed

- pravni praznici Općeg suda traju tri tjedna zimi i dva mjeseca ljeti
- kao i Sud pravde, Opći sud nalazi se na platou Kirchberg u Luksemburgu; na karti na sljedećoj adresi: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7/21
- ulaz u Sud za odvjetnike nalazi se u ulici Fort Niedergruenewald
- više hotela udaljeno je od Suda samo pet minuta pješčenja, što omogućuje također da dan ranije obidete Sud i vidite gdje se što nalazi
- Kirchberg se nalazi u blizini zračne luke u Luksemburgu; direktne autobusne linije zaustavljaju se ispred Filharmonije, što je tri minute pješice od ulaza u Sud; više informacija na: <http://www.vdl.lu>
- prometnice grada Luksemburga, uključujući i autocestu između zračne luke i grada (u oba smjera) u određenim su satima vrlo zakrčene: uzmite to u obzir kada predviđate vrijeme svog dolaska.

Kada dođete na Sud

- dođite na vrijeme za raspravu i uvijek minimalno 45 minuta prije početka: sigurnosne kontrole često znaju dugo trajati
- ponesite sa sobom putovnicu zbog sigurnosne kontrole: predstavite se kao odvjetnik (na primjer, uz pomoć identifikacijske iskaznice CCBE-a koju možete dobiti kod svojih nacionalnih odvjetničkih komora) i predstavite se na vratima na kojima piše "odvjetnici (avocats)"; nemojte stajati u redu za posjetitelje
- upitajte koje je ime ili broj dvorane u kojoj će se odvijati vaš slučaj i pitajte gdje se nalazi
- nakon sigurnosne kontrole, skrenite na lijevo u veliki hodnik (La Galerie) i nakon 30 metara ponovno skrenite lijevo (dvorane za rasprave Općeg suda nalaze se u prizemlju)
- u odvjetničkim sobama na raspolaganju su ormarići u koje odvjetnici mogu staviti svoje osobne stvari
- na Općem sudu nije moguće fotokopirati dokumente ili neke druge papire.

Kada dođete u dvoranu za rasprave

- iako mjesta za stranke i njihove odvjetnike nisu posebno označena, institucije se najčešće smještaju lijevo ali države članice i stranke u postupku mogu birati (osobe koji imaju slične interese obično zauzimaju mjesta na istoj strani u dvorani)
- odvjetnici obično sjedaju za pultove koji gledaju prema sucima, dok njihovi klijenti sjede u prvom redu iza tih pultova
- nemojte sjesti za bočne pultove: oni su predviđeni za sudske izvršitelje i pomoćnike koji pomažu sucima
- u slučaju nazočnosti više stranaka, govornici moraju naizmjenice koristiti pult i mikrofon, što se ponekad pokaže ne baš jako praktično
- provjerite slušalice za prijevode i kanal koji je odabran (kanali omogućavaju da izaberete željeni jezik): za brojeve kanala provjerite broj na prozoru prevoditeljske kabine
- pult se može prilagoditi vašoj visini, ako je to potrebno
- u dvorani su dostupne utičnice te u njih možete spojiti vaše laptove (ugasite mobilne telefone).

Dana 16. prosinca 2015. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

NINA BERTOL
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7.
prosina 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAPREŠIĆU.

KRISTINA CERIN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ROVINJU.

**MARINA DRANDIĆ
KOJIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ROVINJU.

MARIJA JERONČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

MIA KALAJDŽIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MIA LAZIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANA LOZO
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7.
prosina 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANA MARIJA
LJUBIČIĆ
KUZMANIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7.
prosina 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

**EMA MENĐUŠIĆ
ŠKUGOR**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANA MILOŠEVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7.
prosina 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECL.

**JELENA MUSTAFA
LJUBIČIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7.
prosina 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

VINKA NOBILO
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SANDRA PLEŠA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**PAULA POPARIĆ
GRGAS**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DOROTEA PULJIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosina
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MIROSLAV TANER
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosinca
2015. godine sa
sjedištem ureda
u VINKOVcima.

ZRINKA VADIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosinca
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**IRA VELIČAN
SMREKAR**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosinca
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MARIJA
VUCHETICH**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosinca
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DAMIR VUČETIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosinca
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVAN ZADRAVEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. prosinca
2015. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš
s novim članovima*

Dana 27. siječnja 2016. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

ALAN ALAGIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

ANTE BALIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 18.
siječnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

**ZORAN
BOGOJEVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANDREA
CVITANOVIĆ
ŠKARO**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

ARLENA ČOP
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

ANDREJA DIKOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 18.
siječnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ŽELJKA HORVAT
ŠOŠ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7.
prosinca 2015.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DANIELA KRALJ
POLIČIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANDREA
KUČKOVEČKI**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 18.
siječnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**IVAN STANKO
MALEŠ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA MAMUT
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

ANA MATIJAŠEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u SAMOBORU.

ŽELJKA MAZOR
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANA NERALIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u VINKOVCIIMA.

NELA PETROVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
18. siječnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SANJIN PILJIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u OSIJEKU.

MARIN RADIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine sa
 sjedištem ureda
 u SPLITU.

ANA ROGIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

MIRNA RYVOLA
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u POŽEGI.

VEDRAN ŠPILJAK
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

IGOR VLAŠIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

ŽELJKA ZRNČIĆ
 Odobren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 18. siječnja
 2016. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
 Robert Travaš
 s novim članovima*

Ljerka Rajić (1923. – 2015.)

Draga naša kolegice Ljerka, ožalošćena obitelji i prisutni prijatelji i poštovatelji, u ime Hrvatske odvjetničke komore u Zagrebu i Odvjetničkog zbora Požega opraštamo se danas od naše drage kolegice gospođe Ljerke Rajić, rođene Kuntarić.

Požezanka od rođenja, rođena u Zlatnoj dolini 1923. godine, kolegica je Ljerka, nakon završene požeške gimnazije, završila studij na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1947. godine, te se zatim vratila u Požegu i započela odvjetničku vježbeničku praksu u uglednom i prestižnom odvjetničkom uredu svoga oca, dr. Đure Kuntarića. Nakon vježbeničke prakse i položenog pravosudnog ispita, upisana je 1952. u Imenik odvjetnika i od tada je radila u zajedničkom odvjetničkom uredu sa svojim ocem, Đurom Kuntarićem, i sa suprugom Đurom Rajićem sve do umirovljenja 1983. godine.

U tijeku višegodišnje odvjetničke karijere bila je poznati poštovatelj kodeksa odvjetničke etike i zakonitosti, uvijek spremna pomoći strankama koje su joj se povjeravale, a osobito ženama, rješavajući njihove pravne ali i ljudske životne probleme u statusnim predmetima.

U vremenu u kojem je radila kao odvjetnica, jedina žena u ovom zvanju u Požegi, odnosno na području tadašnjeg slavnog Okružnog suda u Požegi, koji je bio nadležan za općinske sudove Slavonski Brod, Nova Gradiška i Požega, bilo je vrlo delikatnih političkih procesa, ali kolegica je s hrabrošću i odvjetničkim entuzijazmom prihvaćala takve predmete i predano branila okrivljene za tu vrstu kaznenih djela, izlažući sebe opasnostima različite vrste, a zbog čega je u očima tadašnje Uprave državne bezbjednosti, tajne političke policije, bila pod nadzorom i slovila kao *persona non grata*.

Uvijek vedra duha, i uvijek raspoložena, imala je vremena, i kada to nije bilo profitabilno, razgovarati s ljudima, svojim strankama i mlađim kolegama ne samo službeno o predmetu, nego i o njihovim običnim svakodnevnim problemima, a u postupcima je uvijek izražavala volju za nagodbom između svoje i suprotne strane, po čemu je stariji Požežani i danas pamte. U pružanju pravne pomoći, živahna i susretljiva kolegica Ljerka radila je sve predmete u kojima su građani tražili pravnu pomoć, a pretežito se bavila obranama u kaznenim predmetima u kojima se raspravljalo o najdelikatnijim ljudskim pravima.

Za vrijeme obavljanja odvjetničke djelatnosti, kolegica Ljerka, kao žena, bila je pristupačna, jednostavna i skromna, u privatnom životu ljubiteljica umjetnosti i duhovnosti, koju sklonost je naslijedila od svog pokojnog oca, pa je takvim svojim odnosom prema pozivu i svojim životnim preokupacijama obilježila jednu epohu na području pravosudnog okruga Požega, jer je sve svoje slučajeve, kako one građanskopravne naravi tako i one kaznene, radila sa senzibilitetom s kojim to može raditi samo žena. Može se reći da je njen rad i njeno ponašanje, njen odnos prema sudu i prema strankama, inspirirao i druge mlađe kolegice i kolege na korektno ponašanje i korektan odnos prema drugim kolegama i sudu, tako da se taj i tako stvoreni duh dugo osjetio u odvjetničkim krugovima u Požegi i u odnosima s kolegama i pravosudnim dužnosnicima.

Odvjetnički ured u kojem je stasala kao vrsna odvjetnica, a kojem je temelje udario njen otac Đuro Kuntarić, odvjetničku je djelatnost počeo obavljati dvadesetih godina prošloga stoljeća i radi sve do danas. Kroz cijelo to vrijeme stekao je reputaciju istinske i prave odvjetničke kuće koja je uživala nepodijeljeni ugled, kako u očima pravnih stručnjaka i uvaženih sudaca, tako posebno u očima onih kojima je taj ured pružao pravnu pomoć. Za našu dragu kolegicu Ljerku možemo reći da je bila prva dama odvjetništva u Požegi i šire, a za njezine savjete

pravne i životne, mi koji se Ljerke sjećamo iz tih dana njezinog života, neizmjereno smo joj zahvalni, i danas je zbog toga ispraćamo uz dužno poštovanje njezinoj osobnosti.

Kolegica Ljerka je, i uz sve delikatnosti svog poziva sa suprugom Đurom odgojila i školovala svoju djeca, sina Darka i kćerku Nedu, i svojom ih ljubavlju ali i savješću odgovorne i plemenite majke odgojila i izvela na pravilan put. Doživjela je sretne trenutke rađanja unuka i prau-nuka, a kako je živjela u obitelji koja je njegovala duh katoličke riječi, znala je govoriti ono što je osjećala, da vjeruje u život vječni, u ono što je vjerovao i njen otac koji je na nadgrobnom spomeniku dao uklesati istinu naše vjere: vjerujemo u životni vječni i uskrsnuće tijela.

Obitelji izražavamo suosjećanje i poštovanje prema njihovoj tuzi, a njihovoj majki i baki neka je vječna slava i hvala, i neka počiva u miru Božjem.

(govor odvjetnika Alojzija Fiurija održan na posljednjem ispraćaju odvjetnice Ljerke Rajić u Požegi, 28. studenoga 2015. godine)

Mate Vučica (1940. – 2015.)

Poštovana obitelji Vučica, dragi prijatelji, kolegice i kolege, Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije izgubili su svog uglednog člana, odvjetnika Matu Vučicu. Danas smo se ovdje okupili da odamo posljednju počast našem dragom kolegi i prijatelju.

Mate Vučica rođen je 15. prosinca 1940. u Dugobabama, pokraj Splita. Nakon završene gimnazije u Splitu, u lipnju 1966. godine diplomirao je na Pravnom fakultetu u Splitu. Odmah potom zaposlio se kao sudački vježbenik Općinskog suda u Splitu, gdje je nakon završetka vježbeničkog staža položio pravosudni ispit te bio izabran za suca tog suda, u kojem je svojstvu radio do kraja 1973. godine.

Od 1974. do 1991. godine radio je kao rukovoditelj Pravne službe u ZOIO "Croatia", filijala Split, a u tom razdoblju na Pravnom fakultetu u Zagrebu završio je i poslijediplomski studij iz privrednog prava.

U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisuje se danom 15. rujna 1991. godine, sa sjedištem ureda u Splitu. Kao i na prijašnjim funkcijama koje je obnašao, tako je i u odvjetništvu njegov odnos s kolegama i strankama bio istovremeno i profesionalan i ljudski. Krasila ga je skromnost, smirenost te predanost poslu. Ono malo slobodnog vremena posvećivao je prvenstveno svojoj obitelji, supruzi i djeci. Njegov iznenadni odlazak veliki je gubitak za obitelj ali i za sve one koji su ga poznavali.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Splitsko-dalmatinske županije izražavam iskrenu sućut obitelji.

Neka mu je laka zemlja, počivao u miru!

(govor Ante Grubišića, odvjetnika u miru, održan na ispraćaju Mate Vučice na groblju Lovrinac, 16. prosinca 2015. godine)

Alojzije Fiuri (1936. – 2015.)

Poštovani i dragi kolega Alojzije Fiuri, ožalošćeni članovi obitelji, prisutne kolegice i kolege, prisutni prijatelji i poštovatelji,

u ime Hrvatske odvjetničke komore u Zagrebu i Odvjetničkog zbora Požega opraštamo se i odajemo počast našem dragom kolegi, gospodinu Alojziju Fiuriju.

Alozije Fiuri rođen je 20. studenoga 1936. godine u Zarlucu, u zemljoradničkoj obitelji. U rodnom mjestu završio je osnovnu školu, a 1947. godine upisao je gimnaziju u Požegi, te maturirao 1956. godine. Na Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu upisao se 1956. godine. Tijekom studija, zbog slabog materijalnog stanja, kao student, bio je prisiljen raditi i na taj način si pribavljati sredstva za školovanje. Na Pravnom fakultetu diplomirao je 27. veljače 1962. godine.

Nakon završetka studija, dragi kolega Alojzije Fiuri vratio se u Požegu, te se nakon odsluženja vojnog roka, zaposlio u Medicinskom centru kao pravni referent, i tu je radio godinu dana, a nakon toga 1963. godine primljen je kao sudski pripravnik na Općinskom sudu u Požegi. Sudački ispit položio je 25. svibnja 1966. godine, te je odmah nakon toga izabran za suca Općinskog suda u Požegi. Početkom 1967. godine izabran je za suca Okružnog suda, na kojem je sve do odlaska u odvjetništvo radio kao istražni sudac.

U Imenik odvjetnika, tada Odvjetničke komore Hrvatske, upisan je 18. prosinca 1973. godine. Od tada pa sve do svoje smrti, dakle, gotovo pune 42 godine, bio je odvjetnik.

Dragi kolega Fiuri, tvoja smrt sve nas je šokirala, nisi nas pripremio da odlaziš i da se više nećemo vidjeti, susretati na sudskim hodnicima i raspravama. Još ujutro, na dan kad si umro, bili smo zajedno na raspravi. Sutradan, kad sam došao na Sud i čuo da si umro, nisam mogao povjerovati u to, kao ni druge kolegice i kolege odvjetnici, suci i svi dragi prijatelji.

U svojoj dugogodišnjoj odvjetničkoj karijeri, Alojzije Fiuri bio je odvjetnik staroga kova, poštivao je pravila Kodeksa odvjetničke etike i postupao po njima, kako prema strankama tako i prema kolegama sucima, te prema sudu kao instituciji. Odvjetničkom poslu pristupao je svakodnevno s puno žara, ne žaleći truda u ostvarenju prava i interesa svojih stranaka. Njegovih 79 godina života nije se osjećalo u svakodnevnom poslu.

Tijekom svog života u odvjetništvu zalagao se za ostvarenje prava odvjetnika, za poboljšanje statusa i položaja odvjetnika, kako pred tijelima HOK-a tako i svakodnevno pred svim sudovima na raspravama u kojima je sudjelovao. Osobito je volio požeške sudove, kako Općinski tako i Okružni, kasnije Županijski sud u Požegi. U sjećanju nam je njegovo veliko zalaganje i trud, na raspravama u Odvjetničkom zboru, kako ne bi došlo do ukidanja Suda u Požegi. Bio je spreman predvoditi i organizirati i prosvjedne skupove ispred zgrade Suda, sve kako ne bi došlo do nestanka i ukidanja sudskih institucija u Požegi, jer je bio svjestan kakve bi to štetne posljedice imalo za nas odvjetnike i odvjetništvo u cjelini.

U pružanju pravne pomoći kolega Alojzije Fiuri radio je sve predmete u kojima su stranke tražile pravnu pomoć, ali građani Požege i šire okolice pamte ga po obranama u kaznenim predmetima. Bio je vrstan govornik, i mi, njegovi kolege i kolegice, a također i kolege suci, pamtimo njegove uvodne i završne govore, oštra pitanja svjedocima i vještacima.

Kolega Alojzije Fiuri bio je izvrstan suprug, otac i djed. Sve do svoje smrti, dugi niz godina skrbio je o bolesnoj supruzi.

Još jedanput obitelji izražavamo suosjećanje i poštovanje prema njihovoj tuzi, a kolegi Alojziju neka je vječna slava i hvala i neka počiva u miru Božjem.

(govor Marijana Brukete, odvjetnika i predsjednika Odvjetničkog zbora Požega, na komemoraciji Alojziju Fiuriju, održanoj 11. prosinca 2015. godine u Velikoj vijećnici Županijskog suda u Slavonskom brodu, Stalne službe Požega, u Požegi)

Mario Carnelutti (1926. – 2016.)

U Zagrebu je početkom veljače preminuo odvjetnik u miru Mario Carnelutti. Rođen je 3. listopada 1926. godine u Zagrebu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1951. godine, a odvjetničku vježbu obavljao je u Zagrebu i Dugom Selu u odvjetničkim uredima dr. Otona Hirschla i dr. Jurja Jurjevića. Godine 1994. upisuje se u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore te kao odvjetnik radi do 2010. godine kada odlazi u mirovinu.

Mirjana Borić (1961. – 2015.)

Odvjetnica Mirjana Borić preminula je dana 15. prosinca 2015. godine. Mirjana Borić rođena je 10. studenoga 1961. godine u Bjelovaru. Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1990. godine, a tri godine kasnije položila je pravosudni ispit. Godine 2002. upisuje se u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore. Bila je jedna od osnivačica odvjetničkog društva Borić&partneri, društva koje je, kako su istaknuli njezini suradnici, "bilo plod velikog rada, entuzijazma i odricanja naše Mirjane, a uspješnost naše tvrtke temelji se upravo na Mirjaninoj viziji". Posljednji ispraćaj Mirjane Borić bio je 18. prosinca 2015. godine na groblju Svetog Andrije u Bjelovaru.

Dubravka Budisavljević-Marhofer (1939. – 2016.)

Završen je jedan sadržajan i bogat život. Zatvorila se jedna knjiga izuzetnog sadržaja. Knjiga prepuna dobrih i plemenitih djela. Prestalo je kucati jedno veliko srce. Preminula je Dubravka Budisavljević-Marhofer.

Ta se tužna vijest, u utorak ujutro, poput munje pronijela sudskim hodnicima. Umrkla je ugledna odvjetnica, majka, supruga, baka, teta, prijateljica i iznad svega – veliki čovjek. I kao što kaže veliki francuski pisac i političar Andre Malraux: „Kad hrastove obaraju, šume ječe“. Tako je i smrt naše Dubravke potresla sve one koji su je poznavali, a njih je zaista mnogo.

Ona sama bila je sanjar svoga života, a kakvog ga je sanjala, takvog je i živjela. Zato ovo slovo počinjem stihovima:

Čini se, meni je suđeno
da živim sanjajući
Životu koji sav je od sna
smrt ne može nauditi.

Dubravka Budisavljević-Marhofer bila je prepuna ljubavi prema životu i prema svojoj profesiji. Bila je iskrena, otvorena, snažna, borbena, bila je moralna vertikalna, na ponos svima koji su je poznavali.

Rodila se 21. lipnja 1939. godine u našem lijepom Zagrebu, gdje se školovala i nakon završene Gimnazije na Gornjem gradu, upisala Fakultet filozofskih nauka, smjer slavistiku, da bi se, nakon dvije godine uspješnog studija, upisala na Pravni fakultet u Zagrebu. Fakultet je završila, uz kontinuirani rad u više općina grada Zagreba, a potom u Gradskoj skupštini, kao majka, tada već, četvero djece.

Dana 17. rujna 1973. godine postaje odvjetnica, partnerica svojem ocu Josipu Budisavljeviću, umirovljenom sucu Okružnog suda, a kasnije odvjetniku u Zagrebu, a od 1. srpnja 1983. godine samostalno nastavlja voditi vlastitu odvjetničku kancelariju koju razvija u jednu od najpoznatijih civilističkih kancelarija toga vremena.

Svoju veliku ljubav i predanost struci prenosi na svoje dvoje djece, od kojih je najstarija kći danas sudac, a mlađa preuzimatelj njene odvjetničke pisarnice, danas samostalna odvjetnica u Zagrebu. Svojim znanjem, energijom i borbenošću pomogla je mnogim ljudima, omogućivši im da ostvare

svoja prava na sudovima diljem naše Hrvatske, te je ostavila trajan pečat na sve nas koji smo je poznavali.

Dubravka Budisavljević-Marhofer bila je izuzetna osoba, zbog čega je uživala nepodijeljen ugled i poštovanje svih onih s kojima je dolazila u kontakt. Bila je vrijedna i ustrajna u radu. Među kolegama, a posebno među nama mlađima, bila je uzor koji valja slijediti. Nikada nije izgubila osjećaj za čovjeka i pravdu. Nije trpila nepoštenje. Nije voljela nerad. Uvijek je bila na strani slabijih. Poticala ih je i hrabrila. Bila je velik čovjek.

Bila je svoja i osebujna, izuzetna i kao privatna osoba, kao majka, supruga, baka. Kao prijatelj i kolega. Obožavala je svoju obitelj, svoju djecu i svoje unuke i bila ponosna na njih. Bila je prijatelj, osoba na koju se može računati i do svoje je riječi uvijek držala.

Osobno sam imao sreću i privilegij poznavati Dubravku. Hvala Vam, draga Dubravka za sve što ste me naučili.

Završio bih stihovima koji najbolje opisuju našu Dubravku:

<i>Čovječe pazi</i>	<i>Da ni za čim ne žališ</i>
<i>da ne ideš malen</i>	<i>kad se budeš zadnjim pogledima</i>
<i>ispod zvijezda.</i>	<i>rastajao od zvijezda!</i>
<i>Pusti</i>	<i>Na svom koncu</i>
<i>da cijelog tebe prođe</i>	<i>mjesto u prah</i>
<i>svjetlost zvijezda!</i>	<i>prijeđi sav u zvijezde.</i>

Njenim najbližima i najmilijima poručio bih ono što bi im i sama Dubravka rekla, jer je tako, u svojoj bolesti i živjela: „Najveća je hrabrost prkositi boli, živjeti s njom, nikad je ne pokazati drugima, i usprkos njoj veseliti se životu i buditi se svako jutro oduševljen danom koji dolazi.“

Neka joj je vječna hvala i slava.

(Govor Damira Šebetića, odvjetnika u Zagrebu, na posljednjem ispraćaju Dubravke Budisavljević-Marhofer na zagrebačkom groblju Mirogoj, 15. veljače 2016.)

Draga Dubravka,

tražeći da se danas osobno i u ime kolega oprostim od Tebe, rekli su mi kako je to zato jer smo bili bliski i dugo smo surađivali u odvjetništvu. To je doista istina i zato Ti se evo posljednji puta obraćam s tugom u srcu što nas ostavljaš uvijek prerano.

Naše je poznanstvo započelo u VI. gornjogradskoj gimnaziji, nastavilo se za vrijeme studija na Pravnom fakultetu u Zagrebu, a potom smo oboje ušli u odvjetništvo u kojem je tebe nažalost zatekla i smrt. Često smo se susretali na sudovima, družili po kafićima i s kolegama raspravljali o poslu, ali i o mnogim drugim čisto ljudskim temama. Uvijek si bila razložna u raspravama, staložena u nastupima i blaga u kritikama. Znala si nas raspoložiti svojim osmjehom i diskretnim osobnim šarmom.

Kažu da postoje dva načina kako ljudi žive. Prvi je kad netko cijeli svoj život posveti samo brizi za sebe, a drugi je usmjeren na brigu za bližnje i kako njihov i svoj život učiniti boljim i ljepšim. Prvi u fokus stavlja samo vlastiti uspjeh, novac, ambiciju i slavu, a drugi, jer usmjeren prema drugima, na ljubav, pažnju i dobrotu koju dijelimo cijeli život i po čemu ćemo ostati zauvijek u sjećanjima onih s kojima smo i za koje smo živjeli.

Ti si izabrala ovaj drugi način života i stoga ćeš uvijek ostati u najljepšem sjećanju svoje četvero djece, svog brata Miše i sviju nas koji smo Te poznavali i s Tobom surađivali.

Draga Dubravka, mada se s tugom u srcu danas opraštamo od Tebe, otpućujemo Te na vječni počinak svjesni kako si završila jedan bogat i ispunjen život na ovoj zemlji i vjerujemo da odlaziš vječni mir i pokoj. Neka Ti je laka hrvatska gruda!

(Govor Zvonimira Hodaka, odvjetnika u Zagrebu, na posljednjem ispraćaju Dubravke Budisavljević-Marhofer na zagrebačkom groblju Mirogoj, 15. veljače 2016.)